

KUBBEALTI AKADEMİ

Mecmuası

Sayı 164
Yıl 41/4
Ekim 2012

Üç ayda bir yayınlanır.
Yerel Süreli

Kubbealtı İktisâdî İşletmesi adına sâhibi
İdris Alhanlıoğlu

Yazı işleri müdürü
Mehmet Nuri Yardım

Yayın danışmanları
Prof. Dr. Mustafa Fayda
Prof. Dr. Mustafa Tahralı
Prof. Dr. Kâzım Yetiş
Dr. İ. Aydın Yüksel
Zeynep Uluant

Dergi tasarımı
Ersu Pekin

info@kubbealti.org.tr

www.kubbealti.org.tr

Kubbealtı İktisâdî İşletmesi

Peykhane Sokağı No.3

34126 Çemberlitaş-İstanbul

Tel: 212 516 23 56-518 92 09

Faks: 212 638 02 72

Abone bedeli

Yurtiçi: 30.- TL.

Kurumlar: 30.- TL.

Yurtdışı: 30.- USD, 25 euro

Banka hesap no:

Vakıflar Bankası, Beyazıt Şubesi

00158007260409914

Garanti Bankası, Çemberlitaş Şubesi

TR54 0006 2000 0440 0006 298709

Posta Çeki No. 337056

Baskı

Özal Matbaası

Davutpaşa Cad. 81/39 Topkapı/İstanbul

Tel: 212 565 25 99

Mecmuamızdaki yazılar kaynak
gösterilerek iktibas edilebilir.

İçindekiler

5	Değerli Kubbealtı Dostları, Kubbealtı
7	Sâmiha Ayverdi'nin Vehbi Ülkü Güneri'ye Yazılmış Bir Mektubu, Sâmiha Ayverdi
12	Ölüm ve Derviş, Prof. Dr. Ali Murad Daryal
18	Nâzikâne, Dr. Turgut Betin
25	Sevgili Hocam Nâzik Erik, Gazanfer Sanlıtop
30	Vatan Sathını Mektep Yapan Muallime, Mehmet Nuri Yardım
45	Molla Kâbız Duruşması, Hicran Göze
48	Ayverdiler, Prof. Dr. Ahmed Güner Sayar
56	“Aşk Bu İmiş” Romanını Kim Yazdı, Yük. Mim. Özcan Ergiydiren
60	Sultânım, A. Yılmaz Soyger
62	Vefâtının 25. Yılında Mehmed Çavuşoğlu'nu Hatırlamak, Prof. Dr. Abdullah Uçman
74	Endülüs, İslâm'ın Yok Edilmiş Medeniyesi, Zeki Önsöz
83	Sabır Sarmaşıkları (Rubâîler), Bekir Sıtkı Erdoğan
84	Babama Dâir, Zeynep Uluant
89	Okuduklarım-Gördüklerim-Duyduklarım, Kemal Y. Aren

Değerli Kubbealtı Dostları

Yeni bir sayıda yine berâberiz. Bu sayıda ilk yazımız mütefekkir yazar Sâmiha Ayverdi'ye âit. Vehbi Ülkü Güneri'ye yazılmış olan mektubu merakla okuyacağınızı düşünüyoruz. Vakfımız çevresinin büyüklerinden ve bugüne kadar binlerce öğrenci yetiştiren Nâzik Erik Hoca memleke-ti Isparta'da 25 Ağustos 2012 günü Hakk'a yürüdü. Sâmiha Ayver-di, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Nihad Sâmi Banarlı'nın biyografileri-nin yer aldığı ve yayınlarımız arasında neşredilen Işıklı Hayatlar kitabının yazarı târihçi Altan Deliorman'da 23 Ağustos 2012 günü vefat etti.

Mecmuamızın ilk bölümünde Nâzik Hoca'nın yakın dostları ve talebeleri ile sevenleri tarafından yazılmış yazıları okuyacaksınız. Prof. Dr. Ali Murad Daryal "Ölüm ve Derviş", Dr. Turgut Betin "Nâzikâne", Gazanfer Sanlıtop "Sevgili Hocam Nâzik Erik", Meh-met Nuri Yardım ise "Vatan Sathını Mek-tep Yapan Muallime" baş-lıklı yazılarında Nâzik Hoca'nın hayâtı, fikirleri ve eserleri ile alâ-kalı duygu ve düşüncelerini anlattılar, hâtıralarını naklettiler. Hic-ran Göze'nin "Molla Kâbız Duruşması" yazısında ilgi çekici târihî bir hâdiseye dikkat çekiliyor. Prof. Dr. Ahmed Güner Sayar, "Ayverdiler" başlıklı yazısında kültür, sanat ve inanç dünyâımıza büyük hizmetleri bulunan Sâmiha Ayverdi, Ekrem Hakkı Ayverdi ve İlhan Ayverdi üçlüsünün gönlündeki yerlerini dile getiriyor. Yük. Mîmar Özcan Ergiydiren çok konuşulan ve hakkında yazılar yazılan Aşk Bu İmiş isimli roman etrâfında kaleme aldığı makâlede yanlış bilinen hususlara temas ediyor. Prof. Dr. Abdullah Uçman, vefâtının 25. yılında hocası, klasik Türk edebiyâtının unutulmaz ismi Mehmed Çavuşoğlu'nu anlatıyor. Zeki Önsöz ise "Endülüs, İslâm'ın Yok Edilmiş Medeniyeti" yazısında batının İslâm'a ve müslümanlara bakışını sorguluyor. Zeynep Uluant, "Babama Dâir" yazısında Türk fikir ve basın hayâtının mümtaz isimlerinden mer-hum Ergun Göze ile alâkalı hislerini kaleme aldı. Ve her zaman olduğu gibi Kemal Y. Aren "Okuduklarım-Gördüklerim-Duyduk-larım"da göz ardı edilen meseleleri işâret ediyor. Bekir Sıtkı Erdo-ğan ve A. Yılmaz Soyzer'in şiirlerini de bu sayımızda okuyacak-sınız.

Kubbealtı Neşriyatı arasından yeni bir eser okuyucu ile buluştu. Necâti Demirtaş'ın Osmanlı Fetvaları isimli eserinin ikinci cildi de neşredildi.

Vefâtının 48. yıldönümü münâsebetiyle 1 Ekim'de mezarı başın-da andığımız romancı yazar Safiye Erol eserleri ve fikirleriyle bası-nımızın gündeminde kalmaya devam ediyor. Hürriyet'ten Yılmaz Özdil'den sonra

Zaman'dan Ahmet Turan Alkan ve Ahmet Selim ile Star'dan Yağmur Atsız da Safiye Erol ve eserleri hakkında yazılar yazdılar.

Bu arada Kubbealtı Sanat Kursları da 2012-2013 sezonunda ye-niden açıldı. Tezhip, Mûsiki, Hat, Osmanlı Türkçesi ve Türkçeyi Doğru ve Güzel Konuşma (Diksiyon) kurslarımız ekim ayından itibaren hizmet vermeye başlıyor. Bu arada Açık Öğretim Fakültesi öğrencileri için de Osmanlı Türkçesi kursunu açtık. 3 Kasım'da başlayacak olan kursumuzda dilbilgisi, metin okuma, imlâ, Arapça vezinler, Farsça temel kâideler öğretilecek. Diğer kurslarımız için olduğu gibi bu kurs için de ayrıntılı bilgiyi vakfımızdan öğrenebilir-siniz. Bu arada Kubbealtı Sohbetleri ile Kubbealtı Kitabevi'nde Ya-zarların Sohbet ve İmzâ Günleri de Ekim ayından itibaren başlıyor.

Yeni sayımızda buluşmak üzere...

Kubbealtı

Sâmiha Ayverdi'nin Vehbi Ülkü Güneri'ye* Yazılmış Bir Mektubu

Sâmiha Ayverdi

27.5.1954

O ğlum Ülkü, tahmin edersin ki, eski harf-lerle yazacak kadar gayret göstermenden hem memnun hem de mütehassis oldum. Şimdi bana düşen iş, yan-lışlarını düzeltmek, senin de, bu doğrulmuş kelimeler üstünde çalış-maktır. Memnûniyetle söyleyeyim ki bu kadar kısa zamanda yaza-bilmek, hem de az yanlış yapmak bir hüsnüniyetin mükâfâtı olarak kabul olunabilir. Bundan sonra ben de sana bâzı paragrafları eski harflerle yazacağım inşaallah. Mâmâfih sen kendini lüzûmundan fazla sıkma, bütün bir mektubun bu yeni öğrendiğin imlâ ile olması şart değil. Bir iş az olsun fakat devamlı olsun. Bir zamanlar Muâviye çok ibâdet eder durmaz namaz kılarmış. Resûlullah (SA): Yâ Muâvi-ye bu kadar fazla namaza lüzum yok... Az kıl, fakat devamlı kıl... buyurmuş. Hadîs-i Şerifte de "Hayru'l-umûr-i evsâtuhâ" yâni, "Umurun hayırlısı vasat olandır." deniliyor.

Sevgili oğlum İngilizce çalışıyor musun? Diğer kitaplardan hangilerini okudun ve okumaktasın? Bâhusus sence dikkate şâyan olanları hangisidir? Cenâb-ı Hak sana şimdi iki bilgi kanadı taktı: Maddî, mânevî. Tek kanatla uçulamayacağına göre, bu ikisine de aynı derecede ehemmiyet vermek lâzım.

Hiçbir kahr yoktur ki netîcesi, maddî veya mânevî lutuf olma-sın. Çekmiş olduğun ızdırapları biliyorum; fakat bu geçmiş acıların faturası eline verildiği anda, değme kimsenin mâlik olamayacağı bir kazanca sâhip olduğunu idrak etmiş bulunuyorsun. Allah âdildir, verir; yeter ki muhâfazada ehil olalım.

Benim sevgili oğlum, dâima uyanık, ölçülü ve muvâzeneli ola-rak halden istifâdeye bak. Yarın bulunduğun o çatıyı terk etme saati çalınca, pişkin, kararlı, bilgili bir insan olarak hayâtın med ve cezri içine yeniden gireceksin. Seni, Allâhımın ihsânı olarak bugün nasıl şükr ile tâkip ediyorsam, ölsem de kalsam da, gene aynı duygularla tâkip etmek isterim.

İslâm dîni, ilâhî olduğu kadar da beşerîdir de... Onun için beşe-riyete

* Ülkü Güneri, idâresi altındaki memurlardan birinin işlediği bir orman suçu yüzünden hapse girmiş bir orman mühendisidir. Cezâevindeyken, arkadaşlarından biri vâsıtasıyla kitaplarıyla tanıştığı Sâmiha Ayverdi'den çok etkilenir ve onunla mektuplaşmaya başlar. Kalın bir cilt kitap hacmindeki bu mektuplar sayesinde hayâta bakışı değişen genç mühendis, cezâsı bittikten sonra Ayverdi'nin terbiye halkasına girerek emeklerini boşa çıkarmayacaktır.

faydalı olmak üzere hazırlanmak lâzım. Hazırlan yavrum, asla nevmîd olma, ye'se düşme, kırılma...

Cihan bağında ey âşık budur maksûd-ı ins ü cin
Ne kimse senden incinsin, ne de sen kimseden incin.

Öyle yavrum, insan olana kimseden incinmemek gerek. Zîra kimse diye bir şey yok. Yalnız var olan Allah... Eğer biri bizi muzta-rib etmişse bil ki, Hakk'ın celâl tecellîsini yerine getirmiştir. Kezâ yüzümüzü güldüren tâife de gene cemal yönünden vazîfe almış me-murlardır vesselâm.

5.6.1954

Oğlum, evvel emirde şu içinden çıkamadığını söylediğin mese-leye cevap vereyim. Mûteaddid ricâ ve taleplerini cevapsız bırakıp şahsî ve zarûrî eşyânı vermeyenlere edeceğin muâmele, bence, artık bu işi külliye unutmaktır. Allah isterse bu dünyâda her kayıp telâfî olur. Bu red ve sükûttan şu çıkıyor ki sen artık o cânibden her vechi-le nazarını kesmek vaziyetindesin. Bunu Cenâb-ı Hak, hâdiselerin ve vukûâtın diliyle sana söylüyor. Yavaş yavaş içinden söküp unut-maya bak vesselâm!

Arkadaşının sana ilticâ ve nev'anmâ yardım talebi, beni pek sevindirdi. Zîra Hakk'a doğrulana, cümle mahlûkat yüzünü döndü-rür ve ondan istişfâ eder... Elinden geldiği kadar etrâfına fayda ver-meye çalış: Dâima affa ve müsâmahaya meyyal ol.. Bil ki insan oğlu hatâ işler, onu lâyuhtî sanma ve hatâlî olduğunu kabul ederek tas-hihi yoluna git... Ona acı ve sev...

Oğlum, babamın benimle olan alâka şeklini anlatırken, bilvesîle sana bir mizac husûsiyetini ve dolayısıyla insanların maddî mânevî imtiyazlara karşı takındıkları tavrın onlarla bu imtiyazları faydalı ve zararlı kıldığını anlatmak istemiştin. Sırf bir hasbihal ve halleşme-den ibâretti. Al giymedim ki ne diye alınıyorsun?

Oğulcağızım, mektubunda en ehemmiyeti bulduğum nokta Efendimle mânen müşerref olmandır; bu, baha biçilmez bir ihsan ve iltifat olduğundan, Allah'ına şükret... Dünya seninle olmuş Allah olmadıktan sonra neye yarar? Allah seninle olsun da isterse hiç kimse sana rûy-i iltifat göstermesin. Zîra Hakk'ın muhabbetine mazhar olan her şeye mâlik demektir; ammâ ondan gâfil ve bîgâne olan, Kârûn dahi olsa bîcâre bir müflis sayılır.

Nezâketle parmak koydukları nokta ise öteden beri benim de alâka merkezimi teşkil ettiğimi biliyorsun."Burada neyle geçiniyor-sun?" Yâni, "Buradan sonra için hazırlığın nedir?" demek. Böylelik-le de henüz anana söylememiş olduğun fotoğraf ve marangozluk çalışmalarını açıklamaya vesîle oluyorlar. Bir mektubumda, istîdad ve kâbiliyetin olan işleri sormuştum da bana şimdiki halde okumak-tan zevk aldığını söylemiştin. Halbuki bak neler biliyormuşsun.

Şimdi senden dileğim ve tavsiyem, her ne iş tutmak niyetinde ve kâbiliyetindeysen o işe tam ve en sahih bir gayretle sarıl: Deme ki, ne olacak, dünya işidir bu.. Nasılsa bir şeyler yaparız.. Hayır, bunun tam

aksiyle emel ederek, marangoz mu olacaksın, birinci sınıf bir marangoz ol... Hattâ bu sanatta bir mücit, bir reformatör ol... Niçin mi bunu böyle istiyorum? Şunun için istiyorum ki, Allah'a şükür sâde dil ile olmaz; âzâ ve cevârihin de bir şükrü var-dır. O da, sana vermiş olduğu kuvvet ve kudreti en iyi şekilde kul-lanmak ve mânevî haysiyetine dil uzattırmamaktır. Zîra zavallı in-sanlar (Şu adama da bak namazdan niyazdan başka bir şey bildiği yok... Bir kanaattır tutturmuş... Ne olacak şark felsefesi!) demeye bahâne ararlar. Halbuki asıl büyük sanatkârları şark yetiştirmiştir. Sonradan, biz miskinliği bir nevi siper olarak kullanmışsak bunda İslâmî düşüncenin suçu ne? İnşâallah bir gün İstanbul'a gelince görürsün, ağabeyimin evi müzeden farksızdır. Asla görünüşü ve gösterişi sevmeyen, hattâ bucak bucak kaçan bir adam neden evini en eski ve ağır eşyâ ile döşemiştir dersek, babadan dededen kalma ufak tefek kısmı bir tarafa bırakırsak diğer mühim kısmı bir araya getirmekteki maksadı, bir yandan, Türk'ün neler yapmış olduğu, bir yandan da yabancıların kapıştığı eski eserlerimizden ne kurta-rırsam kârdır düşüncesidir. Bu eserler içerisinde bilhassa Mevlevî ve Bektâşî dervişlerinin cam ve fildişi hünerleri pek câlib-i dikkattir ki bu da tarîkat erbâbının asla kûşenişin olmayıp hayatta aktif rol oynamış olduklarını gösterir. Sen de onlardan birisin... Orman mü-hendisi olarak cemiyete sağlayacağın faydayı Cenâb-ı Hak demek ki kâfi görmemiş haydi bakalım önüne açtığı meydanda koştur atını...

Fâtih kitabında şâir ve sanatkâr hükümdarlara tahsis edilmiş bir kısım vardır. Demek oluyor ki insan bir devletin çeşitli mesûli-yetleriyle güreşirken bile sanat dünyâsının ufuklarında kanat çırp-maktan vazgeçemiyor. Daha doğrusu, sanat teşneliği insan oğlu-nun şahsiyetini bütünlüyor. Şu halde elini, gönlünü ve kafanı bir-likte çalıştır, analık hakkım işte bunu bekliyor.

Sâmiha Ayverdi

Bayram tebrîkini ne diye mektupta yapmadın da masraf edip telgraf çektin? Ben de senin mübârek bayramını tebrik ederim. Am-mâ bir daha böyle fuzûlî para harcama!

Mektubun Sonuna Eklenmiş Osmanlıca Not

Sevgili oğlum!

Sakın iki sayfa yanlış yaptım diye bunları gözünde büyütme. İşin aslına bakacak olursan, sayfalar dolusu mektubun içinde bu kadar yanlış az bile sayılır. Kısa zamanda sana eski harflerle mek-tup yazabildiğim için ne kadar memnun ve mütehassis olduğumu anlatamam.

Bu hafta içinde İstanbul'a inip sana lûgat aramak istiyorum. Acele edip aramaya kalkışma. Eğer münâsîp görürsen (cezâevi kü-tüphânesine) de birkaç adet bizim kitaplardan hediye edeyim. Var-sın gelip geçen okusun. Mâdem ki Cenâb-ı Hak canımızı da emeği-mizi de bu âleme sebil sebil dağıtmak için vermiştir, şu halde biz de onu lüzumlu ve faydalı bulduğumuz yere harcamakta tereddüt et-meyiz.

Ölüm ve Derviş

Prof. Dr. Ali Murad Daryal

“Nâzik Erik hocama sonsuz rahmet niyâzıyla”

Kırım mutetekkır, o büyük insan İsmail Gaspıralı pek çok güzel sözlerinden konumuzla ilgili olarak birinde, bizimle ilgili bir hakîkatı Kırım halkına ve bütün Türk dünyasına şöyle anlatıyordu: “Dirileri yaşatan ölüleridir.”

Bunun bir benzeri olarak, rahmetli şâir Yahyâ Kemal Beyatlı İspanya kralı ile bir yemekte iken “Siz ne kadarsınız?” diye sorması üzerine Yahyâ Kemal Bey o günkü nüfûsumuzdan kat kat fazlasını söyleyince “Ama siz bu kadar değilsiniz.” diyecek olur ki Yahyâ Ke-mal Bey merhum cevâben “Biz ölülerimizle berâber sayılırız.” der.

Müslümanlar dâima ölülerini önemli tutmuşlar, onları mübârek ve mukaddes saymışlardır. Gâyet tabîi bunun sebepleri vardır. İs-lâm Allah, Peygamber, Kur'an, vatan, millet, memleket, bayrak, sancak için ölenlere “Şehit” demiştir. Yine Allah Taâlâ Kur'an-ı Ke-rim’inde bizzat kendisi şehitleri vasıflarıyla şöyle târif etmiştir: “Sa-kın siz Allah yolunda öldürülenlere öldürler demeyin, bilakis on-lar hayattadırlar, Rableri katında rızıklandırılırlar.”

Kur'an-ı Hakim bu âyeti ile “Hayat Felsefesi”nin temellerini at-mıştır. Hayâta ve ölüme bu dünyâda bugüne kadar olduğundan çok daha farklı değerler yüklemiştir. Virüsler bulununcaya kadar hayat ile ölüm arasındaki sınırlar belliydi. Ancak virüsler bulun-duktan sonra hayat ile ölüm arasındaki sınırlar kalkmıştır. Ölüm ârazı gösteren ve tabîi ölmüş sayılan virüsler bir zaman sonra can-lanmışlar hayat ârazı göstermişlerdir.

Kur'an-ı Kerim bu âyeti ile ölümün insanlar nazarındaki anlaşıl-masını değiştirerek ve yeni mânâlar yüklüyerek onun hayat sürecini kesmesine müsâade etmemiştir. Hayâtı fazlasıyla önemsemiştir. Hattâ bunu ispat sadedinde âyetin son kısmında “Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar” diyerek, hayâtın yeme-içme, çoğalma, hareket etme gibi üç emâresinden yeme-içme olarak en önemlisini teyiden zikretmiştir.

Hâsılı İslâm, bu ve benzeri âyetleriyle şehitliği fazla önemsemiş, onu takdis ve tebci etmiştir. Bundan dolayı müslümanlar için şehit-lik erişilebilecek en yüksek mertebe sayılmıştır. Anneler yeni doğ-muş evlatlarına ilk defa süt verirlerken ve daha sonraki zaman için-de emzirirlerken abdest alıp, Kibleye döner besmele çektikten sonra “Ya gâzi ol ya şehit” derlerdi.

Şehitler ve onların en büyükleri Allah aşkıdan ölenler idi. Velî-ler bu

kâfilelendi. Onlar ömürlerini, canlarını, mallarını güçlerini kuvvetlerini ve nefeslerini Allah için tüketmiş ve bu hâl üzere öl-müşlerdi.

Bu insanlar artık tükenmiş ve onlardan eser kalmamış demeyin. Bu kimseler ölüp gitmişlerdi, fakat mânevî evlâtları bu “ilâhî aşk”ı onlardan devir almış olarak gönüllerde tutuşturuyorlardı. Nâzik Erik Hocam, bu mübârek insan, varını-yoğunu ve her şeyini Allah için fedâ eden bu âşıklar kâfilesinden bir er idi. Bir velî kişi “Allah dediğiniz zaman, size başka şeylerden bahseden bir kimseden uzak durun.” demiştir. O bu tavsiyeyi daha geniş tutarak hep Allah de-miş ve dâima Allah’tan bahsetmiştir.

Benim Nâzik Erik hocamla tanışıp elini öpme bahtiyarlığına erişmişliğim kırk sene kadar öncesine dayanır. Tanıştıktan sonra sohbetlerinde bulunmaya gayret ederdim.

Onun sohbetlerinde beni heyecanlandıran, duygularımı en üst seviyelerde tutan ve beni hayrete düşüren husus, ilk karşılaştığımız andan itibaren geçen zaman içinde edindiğim intibâlar arasında, meslekî bilgisinin ve bilhassa dil hakkındaki fikirlerinin en üst nok-talarda olmasından, çok kitap okuduğu için kitap kültürünün kap-samlı bulunmasından, çok renkli hayat geçirdiği için, cemiyetin her kesimine âit edindiği izlenimlerinden oluşan hayat tecrübesinden öte, bu kadar süre içinde onun ağzından Allah, Peygamber, İslâm, Kur’an, vatan, millet, memlekettten başka hiçbir kelimenin çıkmamış olmasıdır. Daha kesin bir ifâdeyle Nâzik hocamın sohbetlerinde ve sıradan konuşmalarında onun kudsiyet taşıyan bu kelimelerden baş-ka herhangi bir şey telâffuz ettiğini hiç kimse ne duymuş ne işitmiştir.

İstanbul’a geldiği sıralarda sohbetlerine devam etmekten öte, onu dünya gözüyle görmek ve söylediklerini can kulağı ile dinle-mek için eşimle berâber yaz aylarının birinde bir hafta-on gün mik-târı misâfir kalmak üzere Isparta’ya giderdik.

Ziyârete gittiğimiz bir seneydi ki, sıcak bir ağustos günü gelen-lerin bir kısmı misâfir odasında oturmuş konuşuyorlar ve yine bir kısmı yan odada namaz kılıyor veya Kur’an okuyorlardı. Oturma odasında ikimiz kalmıştık ve ikimizde susuyorduk. Bir ara bana döndü, “Ağam sana bir şeyler söyleyeceğim.” dedikten sonra, ama ben ölünceye kadar kimseye söylemeyeceksin diye tembih etti ve sonra ne yaparsan yap dedi:

“Kendimi bildiğim günlerden itibaren, okuduklarımdan ve işittiklerimden Ahmet Yesevî’ye karşı içimde gittikçe artan miktarlarda sevgi, say-gı, hürmet ve takdir duyardım. Ayrıca onun dervişlerine karşı sevgi, saygı, bağlılıktan öte onlara büyük bir hayranlık içindeydim.

Ahmet Yesevî bir kelimesiyle bu kadar insanı kaç bin kilometre uzak-larda ki, buralara sevk edebilmişti ve yine bu insanlar Ahmet Yesevî’nin bir işâretiyle bütün her şeylerini orada bırakarak buralarda yaşayanları irşad etmek ve bir daha geri dönmek üzere gelmişlerdi. Onlar nasıl insanlardı ki dünyânın zevk ü sefâsı âlâyişi, parlaklığı gözlerini kamaştırmamıştı da Allah için mütevâzi bir hayâta ve canlarını fedâyâ râzı olarak buralara gel-mişlerdi ve buralarda ölmüşlerdi.”

Ben dedi bu Yesevî dervişlerinin îmanlarına âşık idim. Onlara benzmek, onlar gibi olmak ve onlardan biri olmak istiyordum. Bu dünyâda başka bir arzum yoktu. Ancak bu nasıl olacaktı ve ben böyle bir hayâtı yaşayabilecek miydim?

Ben böyle hülyâlarımle emellerimle ümit ve temennilerimle avunurken ve zaman zaman önümü kesen ‘Acaba ben böyle yaşayabilir miyim?’ şek-linde gelişen şüphe ve tereddütlerimle baş etmeye çalışırken, günlerden bir gün yolum rahmetli Sâmiha Ayverdi’ye düştü.

Elini öpüp oturduktan sonra uzun müddet benimle sohbet etti. Kendime âit bir şey söylememiştim, fakat o bana çok şey söylemişti. Vedâ edip ayrıldıktan sonra gönlüme bir ateşin düştüğünü fark ettim. Aşırı duygulanma sâikiyledir, zamanla geçer diye düşünüp üzerinde durmadım. Ancak böyle olmadı ve zaman içinde bu ateş büyüdü, büyüdü yangına dönüştü ve o güne kadar beslediğim bütün hayallerimi, emellerimi, ümitlerimi, şüphe ve tereddütlerimi yaktı kül etti.

Ben artık hiçbir şey düşünemez, arzu ve istek belirleyemez bir hâle gelmişim ki, kendimi Yesevî dervişlerinin kervanında buldum. Benim artık Allah için yaşamak ve Allah için ölmekten başka murâdım kalmamıştı”

Pencereden dışarıya doğru sonsuzu arayan bakışlarını bana çevirdi ve “İşte çocuk bu da benim sırrım.” dedi.

Nâzik Hocamın evi bir dergâh idi. Evinin kapısı dâima aralık tutulurdu. Gelip gidene kapı açmaya kimse baş edemezdi. Mutfakta dâima birkaç çeşit yemek bulunurdu. Buzdolabı ağzına kadar mey-ve doluydu. Çay kısık ateşte hazır idi. Gelenler mutfağa girerler is-tedikleri kadar yerler, içerler ve eğer kalabalık iseler bu defa onlara sofrâ açılırdı ve daha sonra hep berâber sohbete katılırlardı. Kalacak olanlara şiltelerde yer yoksa, yere döşek serilirdi. Bu feyiz ve bere-ketle herkes derdini unuttur ve hayâta yeniden başlamak şevki ile geri dönerdi.

Eski zamanlarda mürşitlere ve ulu kişilere “Kendisi kâmil ve etrâfındakileri mükemmel kılan kişi” mânasına “Merd-i kâmil-i mükemmil” derlerdi.

Nâzik Erik hocam böyle bir insandı. Kendisi kâmil idi ve etrâfındakileri mükemmel kılardı. Onun yanında kötü insan bulun-mazdı. Kötüler onun yanında iyi olurlardı da ondan...

Nâzik Erik hocam bizim için bir örnekti. Hepimiz onun gibi olmak hiç olmasa ona benzmek isterdik. Söyledikleri etkiliydi, fa-kat yaşadıkları daha etkiliydi. Beşerî zaafların pençesine düşme-miştî, onun için büyüktü.

Bir velînin “Ben Müslümanların vakfıyım. İsteyen gelir istediği-ni benden alır.” şeklindeki hayat düsturunu bütününüyle yaşardı. Ne-yi varsa verirdi. Verdikleri kimselerden bâzıları uygunsuz işler yapacak olurlarsa yerinmezdi, kimseden bir şey beklemediği için gülüp geçerdi...

Bir mütefekkirin, Hz. Peygamber hakkında “Dünyâya pek çok önder gelmiştir. Onlardan hemen hemen hepsi etrâfındakileri kü-çülterek büyümüşdür. Hz. Muhammed müstesnâ. O etrâfındakileri büyüterek büyümüşdür.” tesbitini hayâtı boyunca tâkip etmiştir. Me-selâ Nâzik hocam

etrâfındakileri severdi hem çok severdi. Onları korur himâye ederdi. Aynı zamanda onları büyütür ve yüceltirdi.

Nâzik Erik hocam artık vefat etmiştir. Bir şâir böylesine ulu ki-şilerin vefâtı üzerine şöyle bir beyit söylemiştir: “Siz sakın âşıklar kervanı göçüp gitti, aşk şehri boş kaldı demeyin. Şu an yüzlercesi şehre girmekte ve binlercesi yoldadırlar.” Bu dünyâda insanları se-venler varken Allah’a gönül veren birkaç kişi bulunmayacak mıydı...

Nâzik Erik hocam vefat etti. Ancak görünen odur ki, onun oca-ğını otuz seneden fazla bir zamandan beri, yaz-kış gece-gündüz hastahâne koğu-şu-yoğun bakım demeden seve seve emeğini veren “Bâciyân-ı Rum”dan ve Allah âşıklarından Sıdika Ömürlü adlı velî kişi tüttürecektir.

Horasan erenlerinden bu velî kişi, Nâzik Erik hocamdan feyz almıştır ve bu itibarla ona çok benziyordu. O da Nâzik hocam gibi varını-yoğunu Allah yolunda harcamıştı ve harcıyordu. Gerek “Kız Yetiştirme Yurdu” müdürü iken ve gerekse eğitim kadrosunda öğ-retmenlik yaparken maaşının büyük bir kısmını bu yetim-öksüz-kimsesiz evlâtlara sarfederdi. Bununla kalmaz onların yaralarını te-mizler, tırnaklarını keser, saçlarını tarar, kurdeleler takardı. Belirli bir yaşa geldikten sonra onlara çeyiz düzer, düğün eder onları ev bark sâhibi yapardı.

İsparta’da başı sıkışan herkes ona gelirdi. Hiç kimseye neye gel-din demez ve büyük bir ekseriyetle dertlerini hallederdi.

Hâsılı Sıdika bacının hayırlarını iyiliklerini ne anlatmaya kimse-nin gücü yeter ve ne de anlamaya kimsenin aklı ererdi.

Velhâsıl bizler tekrar, irfan kaynağımız Nâzik Erik Hocamıza dönerek onun “Mârifetullah” ile ilgili bir çok menkıbesinden hiç olmazsa birini naklederek çok uzaması gereken bu yazıyı bu satır-larla bitirelim: “Kayseri’de bir ramazan ayında sıcak ağustos günü iftar vaktine birkaç dakîka kala kapı çalınır. Misâfirler üst kattaki pencereden kim geldi diye bakarlar. Hak âşıklarından biri gelmiştir. Onun geldiğini görünce misâfirler aman ne olur hocam, ona aşağıda sofrâ kuralım yukarı çıkarma, çok kötü kokuyor mîdemiz bulanır yemek yiyemeyiz diye ricâ ederler. Bu zat kimsesiz olduğu, ayrıca sıcak yaz aylarında terleyip sık sık yıkanamadığı ve ilâveten kaldığı yer fazla temiz olmadığı için kötü kokardı.

Nâzik Erik hocam, o büyük ve muhteşem insan yavaş yavaş ye-rinden kalkar ve her zamanki gibi vakur hâliyle haysiyet dolu ka-rarlı edâsıyla önüne bakarak ve kimseye” olur veya olmaz demeden ve hiçbir cevap vermeden merdivenlere doğru yürür ve ağır ağır merdivenlerden inmeye başlar.

Kapıyı açar ve gelen misâfirine “hoş geldiniz, efendim” der. Onu aşağı kattaki misâfir odasına kabul eder. Kısa bir hasbihâlden sonra, “Efendim, yukarıda hanımlar var, belki onlardan rahatsız olursunuz. İsterseniz sizinle ben burada baş başa iftar edelim.” diye sorar. “Çok iyi olur Nâzik hocam.” der.

Alışıldığı üzere acele etmeden yavaş yavaş konuşa konuşa iftar-larını yaparlar. Daha sonra bu kişi müsâade isteyip giderken Nâzik Hocam

cebine gücü yettiği kadar bir hediye bırakır. Ayrıldıktan sonra bir müddet kapıda bekler, -eskiden âdet böyle idi- daha sonra kapıyı yavaşça kapar.

Tekrar yukarı çıkar ve bir kenara oturur. Misâfirlerden bâzıları bu-na akıl erdiremezler ve kendilerini tutamayıp “Hocam nasıl dayandı-nız, ne kadar kötü kokuyor.” diyecek olurlar... Nâzik Erik hocam sâkin bir halde mânâsıyla asırları dolduracak ve âriflerin gönlünü titretecek olan şu cümleyi söyler: “Allah âşıklarından bana kötü koku gelmez” der.

Âşıklar kervanı gözyaşlarından yüküyle çelimsiz ve cılız yolcu-larıyla sıcak çöllerde yavaş yavaş Allah’a doğru gitmektedir... Onla-ra katılmak isteyenlere hiç kimse hayır demez... Nâzik Erik hocam böyle bir hayat tarzıyla acaba bizlere bâzi şeyler mi anlatmak istiyordu...

Nâzikâne

Dr. Turgut Betin

Lise hâtıraları

O nu ilk defa 1955 senesinin Eylül ayının son pazartesi günü Manisa Lisesi'ne 4 C sınıfının kapısından içeri girdiğinde gördüm. O zamanlar ilk ve orta dereceli okulların ne zaman tedrisâta başlayıp ne zaman tâtile çıkılacağı kânunda belirtilmişti. Şöyle ki ilk ve orta dereceli okullar ey-lülün son pazartesi açılır, mayısın son cumartesi günü de yaz tâtili-ne çıkılırdı.

Sınıf kapısında bekleyip derse girecek hocayı karşılayan sınıf mü-messili (ikinci senesini okuyan kıdemli arkadaş) koridora bakıp yü-zünü sınıfa döndüğünde yüzünü buruşturup kafasını iki yana hafif-çe sallayarak (yandık arkadaşlar) deyişini bugün bile hatırlıyorum.

Kapıya pür dikkat bakınca içeriye giren hafifçe kilolu, gür kıvrık saçlarını basitçe ensesinde toplamış, solgun yüzlü, kahverengi tayyör etek giymiş bir hanım gördük. Kürsüye doğru ilerlerken gö-zü bir önceki dersten tebeşir izleriyle dolu tahtaya ilişince durakla-dı. Yüzünü sınıfa dönerek “Bu, biz seninle ders yapmak istemiyoruz demektir.” dedi. İşte bu dakîkadan îtibâren edebiyat dersleri benim için kâbus gibi bir hal aldı, tâ ki birkaç ay geçinceye kadar. Gâliba ilk derste “Edebiyat nedir?” diye sınıfa sordu? Aldığı cevaplardan hoş-lanmadı. “Bunu ev vazîfesi olarak kabul edin ertesi güne yazdıkla-rınızı getirin bakalım” dedi. Ertesi gün sınıfta birkaç kişiye okuttu. Beğenmedi. Sonunda kendisi edebiyâtı “Güzeli, güzel şekilde anlat-maktır.” diye târif etti. O halde güzel nedir? deyip kara tahtaya akıl, beden, nefis, ruh yazıp bir şeyler söyledi. Bu, o zamana kadar duymadığımız, en azından benim hiç duymadığım îzahlar idi. “An-ladınız mı?” diye soruyor, arkasından yine kendisi “Anlamadınız” diyordu. Bizler ortaokuldan getirdiğimiz alışkanlıklarla edebiyat derslerini şiir okumak, metin okumak, atasözü veya vecîzeler üze-rine açıklayıcı kompozisyonlar yazmak zannediyorduk. O ise önce metni veya şiiri doğru okuyup anlamamızı veya şiirdeki sesleri duymamızı istiyordu.

Dersin birinde bir kıt'a okudu. Zannedersem şöyle bir şey idi:

12 de her gece
Bana diyor ki saat
Siz, biz
Hepimiz
Bu yayın

İçindeyiz.

“Ne duyuyorsunuz?” diye sınıfa sordu. Kimsede çıt yok. “Siz bu şiirde saatin tik taklarını nasıl duymazsınız” diye bütün sınıfı azarladı. Başka bir gün Tevfik Fikret’ten:

Küçük muttarid
Muhtariz darbeler
Saçaklarda, damlarda
Pür ihtizaz
Olur dembedem
Nevhager, nağmesaz
Küçük, pürheves
Gevherin katreler

Gene aynı soru “Ne duyuyorsunuz?”

Cevap da gene aynı: Büyük bir sessizlik....

Meğer yağmur darbelerinin sesini duymak lâzımmış.

Daha sonra Yahyâ Kemal’in “Akıncı” şiirini okudu. Yumun göz-lerinizi dedi. Hepimiz yumduk. “Ne duyuyorsunuz?” cevap yok.

Meğer atların nal seslerini duymak lâzımmış. Ne gezer duysak duysak kalbimizin küt kütlerini duyuyoruz.

Nihâyet sıra kompozisyon yazmaya geldi. “Hoca hanım bir atasözü açıklayalım mı?”, “Hoca hanım bir vecize açıklayalım mı?” “Durun bakalım köftehorlar, ona gelinceye kadar daha çok yolunuz var” deyip kürsünün üzerine çöp kovağını koydu. “İşte bunu yazın.” dedi. İçimden “Haydaaa... bunun nesini yazacağız”, derken bir ipu-cu verdi. “Ömründe bu çöp kovağını görmemiş bir arkadaşınıza öy-le bir şekilde târif ve tasvirle bu kovayı anlatın ki o arkadaşınız bu kovayı eksiksiz noksansız tanımsın olsun. Yazarken de şunu unutma-yın; bir kelimeyi sekiz satır sonra ancak tekrar edebilirsiniz.” Bâzı açığızlar, bunu kelimeleri gayet iri harflerle yazarak atlatmaya ça-lıştılar.

Kompozisyonlar kâğıtlara değil, bu iş için kullanılacak bir def-tere yazılıyordu. Makbul olan üç dört taslak ve tashih edilmiş birkaç metinden sonra temiz hâli son şeklini almış olarak aynı defterde bu-lunmalıydı.

Dersler ilerledikçe edebiyat dışı zannettiğimiz mevzûlar da ko-nuşulur oldu. Bir gün “Esmâ-i Hüsnâ nedir?” diye sordu. İlkokulda câmi hocasından duyduğum şekilde “Allah’ın isimleri, sıfatları” di-ye cevap verince memnun oldu. Ancak o zaman ”hüsn“ kelimesinin edebiyattaki karşılığını, tasavvuftaki mânâsını hiç bilmiyorduk. Za-man zaman daha önce söylediğim ruh, beden, akıl, nefis kara tahta-da otomobil şeması olarak karşımıza çıkıyordu. Direksiyon, karoser, motor karşılığını buluyordu.

Bir teneffüs sırasında bilgiçliğimi göstermek için “Hoca hanım Bütün Dünya Dergisi ’nde ruhların fotoğrafının çekildiğine dâir bir yazı okudum ve resimleri gördüm.” deyince; “Evlâdım, biz müslü-manız, rûhun varlığını bilmek için fotoğrafa ihtiyâcımız yoktur. Bunlar maddeci görüşlerin bir

çeşididir.” demişti. Müteakip ders sırasında da önümüzdeki sömestr tâtilinde Âmentü Şerhi isimli kitabı okumamızı tavsiye etti. Tâtilde eve gelip (ben yatılı okuyor-dum) babama bu kitaptan bahsedince, o da müftülüğe gitmiş, kitabı oradan temin etmiş. Müftü efendi lisede bu kitabın tavsiye edilme-sine hem şaşmış, hem çok memnun olmuş. Evet bu kitap bana çok faydalı oldu. (Kitabın ilk sayfalarındaki tabiat-Allah îzahları çok gü-zeldi.)

Daha sonraları güzel, güzellik, edebiyat, hüsn, Esmâ-i Hüsnâ arasındaki münâsebetleri derste Şeyh Gâlib’in:

Kendi hüsnün hûblar şeklinde peydâ eyledin
Çeşm-i âşıktan dönüp sonra temâşâ eyledin

beyitine rastlayınca baştan beri Hoca hanım’ın dolambaçlı yollardan da olsa bize neleri öğretmek hattâ zerketmek için bu kadar uğraştı-ğımı, didindiğini kısmen de olsa idrak ettim.

İkinci sömestrde hastalandığını, bir müddet derslere gelemeye-ceğini öğrendik. Yerine ortaokul Türkçe öğretmenlerinden bir zat gelmeye başladı. Sınıf rahatladı, gevşedi, ama işin rengi tadı benim için kaçmıştı artık. Bu yeni öğretmen sessiz, sâkin, sınıfın isteklerine uyan bir öğretmen idi. “Kompozisyon yazalım hocam.” isteklerine “Peki dedi, ne yazmak istiyorsunuz?” sınıfın acarlarından birisi atıldı. “Hocam biliyorsunuz, Türk Futbol Millî Takımı geçen hafta Macar Millî Takımını 3-1 yendi. Bunu yazalım.” “Peki yazın.” dedi.

Tabîî destanlar târihe altın harflerle geçecek kahramanlıklar şeklinde ifâde edilen kompozisyonların bini bir para.

Ertesi hafta Hoca hanım derse gelmez mi? “Ne yaptınız bakalım ben yokken?” “Kompozisyon yazdık Hoca hanım.” “Görelim bakalım.”

Defterler toplandı. Ertesi gün “Ulen köftehorlar bunlar ne? Bu nihâyet bir futbol maçı; kahramanlıkla, destan yazmakla ne alâkası olabilir.” Güzelce fırçalandık. Metin okumalarına döndük. Bu sefer metindeki ismi geçen şahıslar için birer renkli tebeşir parçası koyup hâdiseleri müşahhaslaştırmaya çalışıyordu.

Bir defa da Hâlide Edib’in Sinekli Bakkal’ını okurken ilk sahîfe-lerden hatırladığım kadarıyla şöyle bir cümle vardı: “Aksaray taraf-larında dar bir sokak. Ahşap evlerin cumbaları birbirlerine degecek kadar yakın. Geride tiyatro dekorunu andıran ince, beyaz bir minâ-re.” Bunun üzerinde durdu. “Ne demek tiyatro dekorunu andıran”, “Efendim, tiyatro dekorları eğreti gibi olur, filan falan.” şeklinde bir şeyler söyledik. “Ulen köftehorlar bu mahallenin müslüman mahal-lesi olduğunu anlatmak istiyor.”, “Tiyatro dekoru olayın geçtiği yeri gösterir.”, “Hâlide Edib’in üslûbu kılçıklıdır derler, anladınız mı şimdi?”

Sene sonuna doğru bir yazılı imtihan yaptı. “Kitap açıp bakmak serbest.” dedi. Fakat sorduğu suallerin cevâbı Lise 3 Edebiyat kita-bında olduğu için Lise 1’in kitabında buna âit bir bilgi yoktu. Sınıf-tan sesler yükseldi. “Ama Hoca hanım kitapta yok” Fakat ben biraz edebiyat sevdiğim, biraz da okumaya meraklı olduğum için yatılı mektepteki 3.

sınıf ağabeylerimin edebiyat kitabından bazı metin-leri ve Nihad Sâmî Banarlı'nın izahlarını, mütâlâa saatlerinde oku-duğumdan hatırımda kalanlarla cevap verdim. Hiç beklemediğim halde tam not aldığımı görünce epeyce şaşırdım. Zannedersem be-nim meraklı olmamı ve okumayı sevmemi teşvik etmek istemişti.

Mayıs'ın son haftalarında derse bir kitap getirdi, düzgün oku-yabilen bazı arkadaşlara sesli olarak okutmaya başladı. İlk parça "Beyazıt'ın Çınarı" idi gâliba. Bu o güne kadar işitmediğimiz güzel-likte yazılmış, mûsikîli bir üslûpla kaleme alınmış bir metin idi. Ki-tabın ismi İstanbul Geceleri Yazan: Sâmîha Ayverdi.

"İyi ama bu kadar güzel yazan niye hiç meşhur değil? Edebiyat kitaplarında, dergilerde, gazetelerde ismi geçmiyor." Tabîî sorama-dık, sonra da yaz tâtili başladı zâten. Lise 2'ye geçmiştim.

Lise 2. sınıf (V/C) Edebiyat hocamız yine Nazik Erik idi.

Kompozisyon dersinde bir üst kademeye geçmiştik. Artık du-ran bir nesnenin değil, bir hareketin târif ve tasvirini yazmaya çalışı-yorduk. Şöyle ki: Bir arkadaşla işâret etti, kapıya doğru yürümesi-ni, kapıyı açıp koridorun iki tarafına bakıp geriye çekilmesini ve ye-rine oturmasını söyledi. "Şimdi bunu yazın." dedi. Çeşitli benzet-melerle (Kovboy filmlerindeki silâhşörlerin yürüyüşüne benzettiği-mi hatırlıyorum) bir sayfa kadar yazdım.

İkinci sınıfa âit hâtıralarım daha az ve sisli. Bundan Hoca hanı-mın senenin büyük kısmında hastalık sebebiyle gelememiş olması-nın da rolü var herhalde. Bu hastalıkla ileriki yıllarda tıp talebeliğim sırasında benim de ilgilendiğim, daha doğrusu yine Hoca hanım tarafından ilgilenmekle vazîfelendirildiğim zamanlarda epeyce tıp kitabı karıştırıp daha üçüncü sınıf talebesi iken dâhiliye kitaplarının çoğunu hazmettim. Çok sonraları bana rastladığında "Sâyemde doktor oldun ulen." diye yarı şaka yarı ciddî takılırdı.

İkinci sınıfa âit hâtırladıklarım arasında metinlerde geçen Arap-ça asıllı kelimelerin mânâsını çözmek ve kelimenin akrabâlarını bul-mak için üç konson (consonne) kâidesi vardır. Yâni üç tane sessiz harfi (aslî harf) aynı olan kelimeler aynı âiledendir diye elimize altın bir anahtar vermişti. Şu son senelerde devam ettiğim Osmanlı Türk-çesi kurslarında "Semâî sulâsî" şeklinde karşıma çıkan bu anahtar, Hoca Hanım'ı hayırla yâd etmeme vesîle olmuştu.

Lise 2. sınıfta Dîvan Edebiyatı'ndan gazeller ağırlıkta idi. Ruh, nefis, beden, kalp tahtada yine yerini almaya başladı. Bu sefer yanla-rında cemad, nebat, hayvan, beşer, insan, şeklinde hiyerarşi tâkip eden mefhumlar da ortaya çıktı ve insan konuşan hayvan değil, eş-ref-i mahlûkattı artık...

Hayâtın gâyesi insan olmaktı. Beşer değil, zîra beşerin bir çok zaafı vardı; hayvandan fazla farkı yoktu, insana düşen bu zaafı tasfiye etmekte. Bunun için ezelde verdiği sözü hatırlaması (elestü bi Rabbiküm hitâbı) ve bu dünya planında bunu yerine getirmesi îcab ederdi. Hangi

mesleği icrâ ediyor olursa olsun bunu hatırlaması ve insanlara insan olduğunu hatırlatması gerekiyordu.

Nitekim vaktiyle kendisine “Ne olmak istiyorsun?” diye sorulduğunda “Kürsüde can vermek istiyorum.” şeklinde verdiği cevâ-bın içinde zannedersem bu hatırlama ve hatırlatma fikri vardır.

Bir gün Nedîm’in içinde “Hac yollarında meş’ale-i kârban gibi” diye bir mısraın geçtiği gazelini şerh ederken sınıfın kapısı açılıp ken-disi de Edebiyat Hocası olan Lise Müdürümüz Rıfat Bey girdi, ön sı-rada bir yere oturdu, dinlemeye başladı. Hoca hanım hiç istifini boz-madan kaldığı yerden devam etti. Aşağı yukarı yarım saat kadar yukarıdaki mefhumları içine alan gazel şerhini dinledi. Teneffüs ziline çalmasıyla Hoca hanıma harâretle ve hayranlıkla teşekkür ederek sınıftan ayrıldı.

Birkaç gün sonra Hoca hanımın şiddetli karın ağrılarıyla hastalandığını ve bir müddet gelemeyeceğini öğrendik. Yerine Felsefe hocası Rahmi Bey gelmeye başladı. Bu zat nev-i şahsına münhasır denilen bir hoca idi; kulakları ağır işitiyordu. Bir gün derste Şeyh Gâlib’den “Hoş geldin eyâ berid-i cânân” diye başlayan kıt’ayı ken-dine mahsus şîve ve edâ ile okumaya başlayınca arka sıralardan Rumeli şîvesiyle “oj bulduk be yaa” diye hocanın işitmeyeceği ton-da bir ses yükselince bütün sınıf makaraları koyuverdi. Zavallı Rah-mi Bey ne olduğunu anlamadan sınıfa bakakaldı.

Yine bu Rahmi Bey’in geldiği derslerden birinde gâliba Cevdet Paşa’nın târihindeki bir parçada “Kabâil-i Etrâk” diye bir tamlama geçiyordu. Biz bunu yukarıda söylediğim üç konson kâidesince t, r, k, harflerine göre “terk edilmiş kabileler” diye tercüme etmiştik. Bir-kaç gün sonra Nazik hanım gelip bu metni okuturken “Kabâil-i Et-râk nedir?” diye sorunca: hep bir ağızdan “terk edilmiş kabileler” dedi-ğimizde “siz beni imtihan etmek istiyorsunuz gâliba” deyip doğru-sunun Türk kabileleri olduğunu Etrâk’ın Türk kelimesinin cem’i (çoğul) olduğunu 3 konson kâidesinin istisnâlarının olabileceğini ifâde edince Etrâk-i bî idrak olmadığımızı idrak ettik zannedersem.

III. Sınıf başlayınca Hoca hanımın Ankara’ya tâyin edildiğini öğrendik. Birkaç arkadaşla birlikte tren istasyonuna gittik. Akhi-sar’a kadar aynı trende Hoca hanıma refâkat ettik. Aynı kompartı-manda Hoca Hanım’ın yanında Manisa’da avukatlık yapan Şâdi Pehlivanoglu Bey de vardı. İkisi arasındaki sohbete biz de misâfir ve dinleyici olduk. İki saate yakın bir müddet Türkiye’deki sol ve komünist hareketlerin târihçesi ve çeşitli safhaları hakkında mâlû-mat edindik. Yâni Hoca Hanım görünüşte bizimle son buluşmasın-da bile bir şeyler aktarmayı vazîfe bilmişti.

Benim Hoca hanımla alâkalı lise yıllarına âit hâtıralarım burada bitiyor. Vefâtını haber aldığımda ölenin arkasından söylenmesi mû-tad olan övücü, ah vah edici bir şeyler söylemek yerine Abdülhak Şinâsi Hisar’ın Fahim Bey ve Biz isimli eserinde ifâde ettiği şekilde “Cenâze kabre konduktan sonra üzerine atılan birkaç kürek toprak gibi” cümlesini hatırlayıp lisede yaşadıklarımızı, hayâtımızda hâlâ izleri olan tesirini

anlatmaya çalıştım, o kadar.

Sevgili Hocam Nâzik Erik

Gazanfer Sanlıtop

Mezarlıkları şehrin yakınına getiren, türbeleri mahallelerin içlerine yerleştiren dönemin insanı “ölüm”den korkmayı değil, ünsiyet (yakınlık) kurmayı düşlemiş olmalıdır. Ölüm onun için bir yok oluş, bir çürüyüş değildir. Ölüm bir kapıdan, geçici bir dünyâdan; kalıcı, ebediyen kalıcı bir âleme geçiştir.

Nâzik Erik

Sevgili hocamız Nazik Erik Hanımefendiyi, ülkemizin çeşitli bölgelerinden gelen öğrencileri ve dostlarıyla birlikte son yolculuğuna uğurladık. Hem de onun ifâdesiyle şehrin içinde sayılabilecek bir mezarlığa!

Hocamız, beden olarak aramızdan ayrıldı ama bütün öğretisiyle belleklerimizde, yüreklerimizde yaşıyor.

Onu, 1954-1955 ders yılında Manisa Lisesi’nde yatılı öğrenci olarak 4C sınıfında başladığım ilk günlerde tanıdım. Sınıfımız bütün yatılı öğrencilerle, çevre ilçe, bucak ve köylerden, o zamânın deyişle “talebe trenleri” ile gelen gündüzlü öğrencilerden oluşuyordu. Bir anlamda Manisa’nın taşralıları, bu sınıfta toplanmıştı. To-pu-topu otuz üç kişiydik. Az da olsa kendimizi dışlanmış hissediyorduk. Belki de bu yüzden, öğretmenlerimiz hakkında da önyargılı idik. Ama çok kısa bir süre sonra, hocalarımızı tanıdıkça, olumsuz düşüncelerimiz tamamıyla değişti. Bizleri etkileyen öğretmenlerin en başında ise edebiyat öğretmenimiz Nâzik hanım geliyordu. Daha üçüncü dersimizde, “Kâğıtlarınızı çıkarın kompozisyonundan imtihan yapacağım.” dedikten sonra elinden bilerek düşürdüğü tebeşir parçasını yazmamızı istemesi ve bütün derslerde bizleri düşünmeye yönelten sorular sorması onun nasıl bir öğretmen olduğunu açıkça gösteriyordu.

Bugün merâmımızı yazıyla ifâde konusunda onun muhteşem üslûbuna pek ulaşamasak bile, yine de bir şeyler yapabiliyorsak, okuduğumuzu kolayca anlayıp yorumlayabiliyorsak, her başarımızı kendisine borçluyuz. Heceyi, aruzu, söz sanatlarını, kompozisyon yazılarında bir olayı anlatırken konu ile ilgili can alıcı bir noktadan başlayıp başa dönerek anlatma tarzı olan “ağaç üstü”nü ilk defa onunla tanıdık. Güzelin ruh ile karşılaşmasının oluşturduğu bedîî heyecânın (estetîğin) sanat eserini doğurduğunu o anlattı

bizlere.

Şiirin, dilin iç mûsikisinden doğduğu gerçeğini ondan öğrendik. Geleneklere bağlılığı ama aynı zamanda ileriye bakmayı da o öğretti bizlere. Hattâ Yahyâ Kemal'in şiiri dolayısıyla büyük İtrî'den söz ederken, tekbir getirmeyi de mûsikîsiyle birlikte ondan dinledik ve öğrendik. O sevecen, o ismi gibi nâzik sesiyle anlattıkları bugün gibi hatırimızda.

Nâzik Erik sâdece ders anlatan, sınav yapan, not veren bir öğ-retmen değil, çok yönlü bir insandı. 1955-56 ders yılında sahneye koyduğu ve bütün oyuncuların öğrencilerden oluştuğu "Öteye Doğru" isimli tiyatro eserini seyretmek hayâtımızdaki ilklerden bi-riydi. Sutton Vane'nin yazdığı, Suat Taşer ile Nâzım Engin'in çeviri-sini yaptığı o eserde, öteki dünyâya doğru yol alan bir gemideki çe-şitli mesleklerden insanların ilişkileri ve ruhsal yapıları anlatılıyor-du. O yaşlarda zor anlayabileceğimiz derinlikteki oyun yine de biz-leri çok etkilemişti. Ann rolünü oynayan son sınıf öğrencisi Bilge Artun'un, Henry rolündeki sınıf arkadaşımız Atilla Saka'ya "Henry, Ann seni arıyor." diye tekrar tekrar söylediği söz belleğimdeki can-lılığını hâlâ koruyor.

Her yönüyle ilginç bir insandı Nâzik hocamız. Ufkumuzu yep-yeni hedeflere doğru yönlendirirken, bizlere bambaşka kavramlar kazandırdı. Saygıyı, sevgiyi, karşılık beklemeden vermeyi gerçek anlamlarıyla O'ndan öğrendik. O zamanlar sanırım otuz dört-otuz beş yaşlarındaydı. Yalnız yaşadığını duyuyorduk. Daha önce evle-nip evlenmediğini kimse bilmiyordu. Ufacık boyu, incecik bedeni, insana huzur veren bakışları, yandan ayırıp top gibi şekillendirdiği hafif kıvrıcık saçları, önden boylu boyunca düğmeli, kareli okul ön-lüğüyle, öğretmenden çok bir öğrenciyi andıran hâliyle hâlâ gözü-mün önünde. O incecik sesiyle, "Evlâdım; ninem derdi ki, boğaz do-kuz boğumdur. Bir şey söyleyeceksen dokuz defa yutkun, ondan sonra söyle." deyişi hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Ama kızdığı zaman kükreyen bir aslan edâsıyla ve o bedenden beklenmeyecek kalınlık-ta ve gürlükteki sesiyle bir "küfredeceğim" deyişi vardı ki, o anda sınıftaki korkumuzu ve mutlak bir sessizliğe bürünüşümüzü bu an gibi hatırlıyorum.

Nâzik hocanın etkinliği sâdece ders saatleri ile sınırlı kalmıyor-du. Her sınıftan kızlı erkekli öğrencilerle bâzen tek tek, bâzen de gruplar hâlinde bir araya geliyor, onlarla edebî, felsefî ve dînî konu-larda hasbıhal ediyordu. Bu görüşmeler sonunda yalnızca kendisi konuşmayıp, herkesi konuşturuyor, bugünkü deyişle, "katılımcı" bir eğitim uyguluyordu.

O, farklı bir öğretmen, değişik bir insandı. Kimseyi kırmak iste-mez, herkesi olduğu gibi kabullenir ama iyiye, güzele ulaşmaları için elinden gelen her şeyi yapardı. Çocuklarımızı geleceğimizin temînâtı, millî bekâmızın timsâli olarak görürdü. "Eğitim olmadan öğretim olmaz." derdi. Ona göre, hayat, bütünüyle bir okuldu. İn-san her zaman ve her yaşta bir şeyler öğrenmeli, aldığı her nefeste eksik ve kusurlarını tâmir ederek, tamamlayarak yükselmeliydi.

Bilmediğini bilmeyenlerden yakınırdı. "Bilmiyorum diyen öğ-renir, biliyorum diyene ne söylenir." diyen biriydi.

Kimsenin kusurunu görmezdi. Bize, “Köre kör, topala topal denmez.” diye öğretiler der, ardından “kusurluların yanında ku-surdan söz edilmez.” diye eklerdi.

Zaman zaman sert davranıyor gibi görünse de birebir ilişkilerde kimseyi kırmazdı. Öyle ki, bir defasında, Karaköy Meydanı’ndaki otobüs durağında birilerini beklerken, yanına bir delikanlı yanaşır ve büyük bir iyi niyetle; “Teyzeciğim, gelin sizi karşı tarafa geçire-yim.” der. Sevgili hocamız onu kıracak değil ya! Hemen teklifi kabul eder ve birlikte karşı tarafa geçerler. Sonra bir süre delikanlının uzaklaşmasını bekler ve tekrar geri döner. Çünkü beklediği kişiyle o durakta buluşacaklar!

İncinme ve incitme konusunda farklı bir görüşe sâhipti. Çünkü o, “Bir gönül incineceğine, nefsim, sen kırıl.” diyebilen biriydi. O’na göre, karşı tarafı incitmemek kolaydı. Zor olan incinmemektir. Çün-kü ilkinde henüz eylem gerçekleşmemiş, ikincisinde ise üzücü bir eyleme mâruz kalınmış olduğu için, katlanmak ve sabretmek daha zordu.

Nâzik hocamızın öğretmenlik tutkusu çok öncelerden başlamış. Çünkü o, daha çocuk yaşlarda ülkesine nasıl hizmet edeceğine ka-rar vermiş. Ortaokul öğrencisiyken Türkçe öğretmenlerinin, kompo-zisyon sınavında konu olarak belirlediği “Ne olacaksınız?” sorusuna verdiği cevap bunu açıkça gözler önüne seriyor: “Son nefesimi kür-süde vereceğim âna kadar öğretmen!” Alçakgönüllülük onun en bü-yük özelliği idi. Uzun bir aradan sonra İstanbul’da buluştuğumuz-da Nâzik Erik Hayâtı, Eserleri ve Fikir Dünyâsı isimli kitap yeni yayım-lanmıştı. Kitabın yarıdan fazlası öğrencilerinin kendisiyle ilgili anı-larına ayrılmıştı. Doğal olarak, benim bir yazım yoktu. O konuda söylediği sözler hâlâ kulaklarımda çınlıyor: “Keşke seninle daha ön-ce karşılaşsaydık çocuğum. Sen de bir şeyler yazardın, ben de biraz daha utanırdım!”

Onun iki kitabını yayına hazırlamak bize kısmet oldu. Son hastalığında, uzun süre yoğun bakımda kaldığını biliyorduk. Arada bir kendine gelip tekrar dalıyormuş. O uyanışlardan birinde, bundan takriben on yıl kadar önce bir televizyon kanalında sahur vaktinde “Edep Sohbetleri” adı altında yaptığı konuşmaların kasetlerini, “Ga-zanfer onlardan bir kitap yapar” diyerek bana göndermelerini iste-miş. Onun bu vasiyetini lâıykıyla yerine getirmek en büyük ve an-lamlı görevim olacak.

Yıllar sonra, öğretmenler günü dolayısıyla bir şiir yazmaya giriştiğimde, bir anlamda onu, o büyük insanı anlatmaya çalıştığımı sonradan fark ettim, mutlu oldum.

Öğretmenim
İlk bilgiler annemden, sonrakiler hep senden
Öğrettin ayırmayı, iyiyi kötülerden
Okumayı, yazmayı, ileriye bakmayı
Öğrettin öğretmenim, bize insan olmayı!

Saygılarımla.

Vatan Sathını

Mektep Yapan Muallime

Mehmet Nuri Yardım

İstanbul'dan iki haftalığına ayrılmıştım. Ömrümün büyük bölümünü yaşadığım bu şehirden kısa süreliğine de olsa ayrılırken bir hüznün kaplamıştı içimi. Dönüşte bâzı âşinâlarla görüşemeyeceğimi âdeta hissetmiş-tim. Düşündüğüm gibi de oldu. Altan Deliorman, Nâzik Erik, Tev-fık Yargıcı ve Enderûnî İsmâil Özdoğan bu fânî dünyâyâ vedâ et-mişlerdi. Altan Deliorman iyi bir târihçi, araştırmacı, gazeteci ve mükemmel bir yazardı. Nâzik Hoca Türkiye'nin ilk muallimelerin-den, ruh mürebbiyelerindendi. Üçüncüsü benim ilk rehberim, ilko-kul hocam "Tevfik Öğretmen"imdi. Ve son müteveffâ, üniversite tahsiline başlarken bizi sâdece kitap dolu dükkânıyla değil, aynı zamanda geniş yüreğiyle kucaklayan sahhaf ve irfan adamıydı. Ama vuslatlar kadar firaklar da hakikat, kavuşma sürûru kadar ayrılık hicranları da kesin bir gerçektir biliriz. Neylersiniz ki bu keyfiyetin yaşadığımız hayâtın acı tatlı cilveleridir.

Elinden doğru kalemi, dilinden hak kelâmı bırakmayan bir münevver olan Nâzik Erik Hoca Isparta'da yaşıyordu, Ramazan'da rahatsızlanmış ve hastahâneye kaldırılmıştı. Dâmâdı Hasan Bey'le telefonla görüşmüş, haberini almıştım. Nâzik Erik Hoca hakkında daha önce müteaddit defâlar yazılar yazdım. Eskader'de de güzel bir toplantı yapmıştık. Telefonla iştirak etmiş ve dinleyicilere selâm ve muhabbetlerini göndermişti. Yazarımızın hayat hikâyesini, ta-nımayanlar için kısaca anlatmak istiyorum.

Nâzik Erik, 1919'da Isparta'da doğdu. İlk ve orta tahsilini bu şehirde, gül memleketinde yaptı. Liseyi Antalya'da okudu. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebi-yâtı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli şehirlerdeki lise ve eğitim enstitüle-rinde edebiyat hocalığı yaptı. Isparta'da Süleyman Demirel Üniver-sitesi'nde Türkçe okutmanı olarak anadil eğitimi dersleri verdi. Kubbealtı Akademi Mecmuası ve Türk Edebiyâtı dergilerinde makâlele-ri yayımlandı. Denemelerini, intibâlarını, hâtıralarını, siyâsî ve kül-türel tahlillerini kaleme aldığı bir çok eseri bulunuyor. Nâzik Erik, Sâmîha Ayverdi'nin talebesi, muhibbi ve tâkipçisiydi. Çok tatlı, yu-muşak konuşma ve yazma üslûbu, engin kültürü ve hocalığıyla çok kıymetli bir münevver idi. Eserleri, Ulu Çınarın Gölgesinde, Bu Eği-tim Bu Öğretim Bu Problemler, Benim Ispartam, Nâzik Anne'den Ders-ler, Şamar Oğlanı, Kalemin Ucundan, Orada Bir

Medeniyet Var Uzakta, Okullarımızda Anadili Öğretimi ve Yeni Okuma Yazma Sistemi, Varlıklar Neden Niçin Nasıl Varoldular, Düünden Bugüne Kadın Çocuk Âile, Toplumu Aydınlatanlar-İrşad.

Bâbîâlî'de Dostlar Meclisi

Nâzik Erik Hoca hakkında iki yıl önce Eskader bir toplantı ter-tip etmişti. “Bâbîâlî Sohbetleri”nin 60’ncısı ona ayrılmıştı. Edebiyat ve kültür câmiasının büyük rağbet gösterdikleri toplantıda, öğren-cileri Nâzik Erik Hanımefendiyi anlatmışlardı. O toplantıda Prof. Dr. Ali Murad Daryal, Özcan Ergiydiren, Prof. Dr. Ahmet Nuri Yüksel ve Gazanfer Sanlıtop konuşmacı olarak katılmışlardı. Afişte “Vatan sathını mektep yapan muallime” tâbirini kullanmıştım. O gün talebesi ve mânevî evlâdı Prof. Dr. Ali Murat Daryal şunları söyle-mişti: “Nazik Hanım, Horasan Erenlerinden Bâcıyân-ı Rum’un son temsilcisidir. Nefes almak gibi hayır yapmaya düşkündür. Onun evi bir dergâhtır. Eli, kapısı, sofrası herkese açıktır.”

Yüksek mîmar Özcan Ergiydiren de hocası hakkındaki duy-gularını şöyle hülâsa etmişti: “Nazik Erik Hanımefendi hocası Sâmi-ha Ayverdi’nin ‘Evliyâ, Hakk için halka hizmet eden insandır’ sözü-nü kendisine şiar edinmiştir. Hayâtının tek gâyesi ‘insan yapmak’tır.” Ergiydiren, ayrıca hocasının dil konusundaki hassâsiyeti üzerinde durmuş ve Nâzik Hanımefendinin şu sözünü nakletmişti: “Kelime-ler çakıl taşı değil elmadır. Yerli yerinde ve ağırlığınca kullanılma-lıdır.”

Pof. Dr. Ahmet Nuri Yüksel ve Gazanfer Sanlıtop da hocalarıyla ilgili hâtıralarını katılımcılarla paylaşmış idiler. Dâvetliler arasında-ki öğrencileri ve tanıyanlarının da katkıda bulundukları sohbete Nâzik Erik Hanımefendi de Isparta’dan telefon bağlantısıyla katıl-mıştı. Hocahanim, toplantıyı tertip edenlere teşekkür ediyor ve bü-tün dinleyicilere selâm ve muhabbetlerini gönderiyordu. Toplantı, Kur’ân-ı Kerîm’den Ahmet Yüter hocanın okuduğu aşr-i şerif ve yaptığı duâ ile sona ermişti.

O gün gönlü gani, yüreği zengin Nâzik Erik Hanımefendi, ken-disi hakkında toplantı düzenleyen Eskader yöneticilerine bir telgraf çekiyor ve teşekkürlerini bildiriyordu. Teşekkür telgrafında şöyle deniliyordu:

“Topluluğunuzun 60’ncı Bâbîâlî birleşiminden yeni haberdar oldum. Zemin, zaman ve de tez geçen yıllar engelleri dolayısıyla şahsen iştirak edememekten mahzun ve müteessirim. Başta siz olmak üzere aziz dostum Prof. Dr. Ali Murad Daryal, öz oğullarım Özcan Ergiydiren ve Kemal Aren’e dinlemek lütfunda bulunan misâfirlere gıyâbî teşekkürlerimle hayırlar diler, benimkinden uzun uzun ömürler niyaz ederim.”

Kapıdaki Günlükler

Yazarımızın eserleri üzerinde kısaca durmak istiyorum. Ama asıl fikirleri hakkında yapılacak araştırmalar ve tezleri ben de me-rakla bekliyorum.

Düünden Yarına, yazarımızın hâtıralarından meydana geliyor. Sâdece

hâtıralar yok tabî... Mühim notlar, sohbetler, mektuplar, nükteler, teklifler ve muhtelif fikirler serpiştirilmiş beyaz sayfalara. Yazar, diğer eserlerinde olduğu gibi bu kitapta da okuyucusuyla hasbî sohbetlerde bulunuyor. Medeniyetimiz, kültürümüz, eğitim meselelerimiz ve Türkçemiz hakkındaki görüşlerini seslendiriyor. Biricik mefkûresini ve asırlık ideallerini bizimle paylaşıyor. Okuyucularının ve sevenlerinin mektuplarına cevap veriyor. İnanç meselelerine dâir düşüncelerini izah ediyor. Yaşadığı müddetçe mem-leket sathına yayılmış talebeleri ve dostlarıyla irtibat hâlinde olan, onların çalışmalarını, faâliyetlerini tâkip eden Hocahanım, eserinde bâzı mühim şahsiyetlerle alakalı duygu ve düşüncelerini serdedi-yor. Onların başında da yakından tanıdığı Sâmîha Ayverdi geliyor. Kalemi ve kelâmıyla Müslüman Türk'ün müstesnâ değerlerine işâ-ret eden Ayverdi'ye Nâzik Erik'in gözüyle bakalım isterseniz:

“Sanatın ve sanatkârın en sağlam koruyucusu, şâir-romancı, memleket meselelerinde de fikre yön verici Sâmîha Ayverdi Hanımefendi! Kâinatı tevhid gözüyle kabul etmiş olmasının tabîî netîcesi olarak onun gözünde değerli olmayan ve onun değer vermediği hiçbir şey yoktu... Kapısının önündeki kesilen ağaçların yerine yenilerini yerleştirirken ne kadar mutlu ise, balkonuna koyduğu suyu içen, yem yemeğe toplanan kumruların var-lığı ile de o kadar memnundu. Onlar da onun koltuğundan kalkıp yanla-rına gelmesini bekler gibiydiler. İçlerinden ayaklarına iplik, saç gibi şeyler dolanmış olanlar, onun kucağına nasıl sığır, o küçük makası ile ayacak-larına dolananları kesip temizlerken ne rahat bir teslimiyet ile göğsüne yaslanırlardı. Ya insanlar? Uzakta da yakında da olsalar ona yaslanmaz olurlar mıydı ki? Sofrası kadar gönlü, gönlü kadar eli açık olan büyük insan sâdece bir yol gösterici değil bir dost, hangi yaşta olursa olsun sı-ğınana bir arkadaş ve sağlam bir sırdaşı...”

Bu satırların müellifi ezel ve ebed sırrının keşfedicisi de nur yüzlü bir huzur sığınağı, bereketli feyiz menbâıydı. Gözlerini açtığı ‘gül memleket’ Isparta’da yanına gelen her dem genç kalanlara, elbette nasipli canlara içtiği mânevî iksiri sundu. Günlük siyâsî mevzulardan bıkanlara Dünden Yarına’yı tavsiye ediyorum. Dik-katle okunduğunda, bir kitabın insanı hakîkî fikirler ve hislerle nasıl alıp yoğurduğu ve geniş ufuklara taşıdığı görülecektir.

Mukaddes Meslek

Hocalık mukaddes fakat zor bir meslektir. Meslekten öte bir yaşama biçimidir. Her yiğidin harcı değildir üstelik. Samîmiyet, sevgi, sabır ve fedâkârlık ister, ümitle gelişir, inançla yayılır. Öğre-tirken zevk alan, bilgiyi paylaşmaktan mutluluk duyan, yürekten yüreğe, beyinden beyine köprüler kuran hocaların hakkı hiç ödene-bilir mi? Onların her zaman hatırını sormak gerekmez mi insan olana?

Nâzik Erik Hoca’yı İstanbul’a misâfir olarak geldiği zaman bir-kaç dostla birlikte Fâtih’te ziyâret etmiştik. Zaman zaman Âsitâ-ne’ye seyahat

eden yazarımız, bu gezilerden sonra doğup büyüdü-ğü memleketi güller beldesi Isparta'ya dönüyordu. Sahte şöretle-rin, sun'î gündemlerin ortalığı kapladığı bir dönemde Nâzik Hoca'-yı kaç kalp ehli tanıdı, kaç irfan sâhibi eserlerini okudu, bilemiyo-rum. Ârif Nihat Asya'nın deyişiyse o, "Gül suyuyla abdest alan" Isparta erenlerindendi. Ömrünü dilimize, edebiyâtımıza, maârifimi-ze, tefekkürümüze adanmış bir gönül ehliydi.

1919 doğumlu olan Nâzik Hoca, asırlık ömrünü, al bayrağını-zın üstünde dalgalandığı bereketli toprakların çocuklarına hasret-mişti. Fuad Köprülü, Reşid Rahmeti Arat, Tahsin Banguoğlu, Nihad Sâmi Banarlı ve Sâmiha Ayverdi gibi 'mektep' insanların ders rahle-sinde yetişti. Görev için Anadolu'nun dört bir tarafına koştu. Antal-ya, İskenderun, Manisa, Ankara, Kayseri ve Isparta öğretmenlik yaptığı şehirlerimiz. 1982 yılında Isparta Meslek İçi Geliştirme Ye-tiştirme Merkezi'nden emekli olduktan sonra Süleyman Demirel Üniversitesi'nde "Anadili Eğitimi" dersleri verdi.

O, duyduklarını, bildiklerini, inandıklarını vatan çocuklarına bir ibâdet şuuruyla aktardı. Çünkü muhâtabı insandı, insan da yara-tılmışların en şerefli-siydi. Mesleğini bu kaygıyla, hassâsiyet ve titiz-likle yaptı. Yarım asır boyunca Türkçenin zarâfetini, tasavvufun in-celiklerini, târihimizin ihtişâmını, coğrafyamızın göz kamaştıran güzelliğini, Türkün îmânını anlattı. Sınıflarda ve sohbet meclislerin-de binlerce talebeye ders verdi. Yılmadan, bıkmadan, istekle, aşkla, şevkle ve tükenmeyen bin bir hevesle kendisini dinleyenler, feyz aldıkları bu müşfik hocanın ışıklı yüzünü, tatlı dilini ve iknâ edici sözlerini unutamadılar.

Dost halkasına erişemeyenler, Hoca'nın kitaplarından istifâde ettiler, ediyorlar. Kelâm sükûna erince kalemi eline aldı. Dinlenme saatlerinde hislerini ve fikirlerini kaydetti. Şamar Oğlu isimli eseri, şu özlü satırlarla sona eriyor:

"Ülkemiz dünyânın dışında değil! Bizim de eriyenler yanında toplu-mu ayağa kaldıracak, dik tutacak kendi kaynaklarımızdan doğmuş, çağın îcaplarına cevap verecek eğitim prensiplerine, dünya görüşüne, insan anlayışına ihtiyâcımız var. Prensipleri yaşayacak, yaşatacak, milleti ayakta tutacak, ilerletecek, Türk insanını insanlarımıza hatırlatacak, yeniden yoğuracak gayrete ihtiyâcımız var! Sosyologlarımız, pedagoglarımız, bilgili akıl-lı din adamlarımız bu gayretin merciini, mes'ulünü bulsalar, görseler, onla-rı harekete geçirseler herhâlde öğretim çok daha kolay, çok daha verimli olurdu."

Nâzik Hanım'ın her eseri, Türkiye'nin temel meseleleriyle alâ-kalıdır. Önce hastalığı gösterip daha sonra tedâviye başlayan hoca-ya göre, ülkemizin temel derdi maârifidir. İyi bir eğitimle millî benlik çocuklara ve gençlere verilebilir, târih ve dil şuru aşılabilirse sıkıntılar sona erer. Meselâ Bu Öğretim Bu Eğitim Bu Problemler isimli eserindeki şu ifâdeler, son derece hayâtî tespitler ihtivâ ediyor:

"Çocuklarımıza târihimizi sevdirmeliyiz. Ama, evvelâ gerçekleri ve millî bünyeyi önlerine serebilmeliyiz. Onlarda yanlış tefsirlere yol açacak terim veya mefhumları, açıklığa kavuşturmalıyız. Nihâyet çocuklarımız,

dünün ışığında günü değerlendirebilmeli; kendilerine ve millî varlıklarına güvenebilmeliler!..”

Ulu Çınarın Gölgesinde

Yazarın, Ulu Çınarın Gölgesinde isimli eseri de, diğerleri gibi Türkiye’de 1927 yılından itibaren dirâyetli, heyecanlı, dinamik ve birikimli idealist bir ‘hoca’nın seyir defterinden notlar ihtivâ ediyor. Yüksek bir rûhun, geniş bir ufkun ve derin bir tefekkürün buluştu-ğu değerli hocamızın aydınlatıcı düşünceleri, her zaman gündemde, her dem tâzedir. Çünkü Nâzik Hoca, gerek sohbetlerinde gerekse eserlerinde gelip geçici mevzulara değil, kalıcı temalara zihin yorar-dı. Ezelî ve ebedî hakikatlerin çevresinde dolaşır, dinleyicilerini ve okuyucularını büyük ideallere, mukaddes mefkûrelere, ulu idrak-lere yöneltirdi.

Hoca, Bu Öğretim Bu Eğitim Bu Problemler ve Kalemin Ucundan ile Orada Bir Medeniyet Var Uzakta isimli eserlerinde, değerlerimizin kaynaklarını işâret ediyor, kültür meselelerimizin köküne iniyor ve problemlerin hâl yolunu gösteriyor. Türkiye’nin temel meselelerin-den birinin -belki de birincisi demeliyim- ‘eğitim’ olduğunu idrâk edenler, Nâzik Erik’i okumak, tanımak, anlamak ve eserlerine yönel-mek zorundadır.

Nâzik Erik Hoca’nın Isparta’sı

Anadolu, nice erler, erenler, nice serdengeçtiler, alperenler ve nice âbide şahsiyetlerle doludur. Bir uçtan öbür uca ecdâdın mâ-neviyâtı sinmiştir bu mukaddes topraklara... Sahabe kokusu hissedilir kuş uçmaz, kervan göçmez tepelerinde... Ovalarında bir gâzinin saklı türbesi, köylerinde gönlü de eli de zengin bir kutlu dervişin yaptırdığı güzel çeşmesi vardır.

Anadolu, ruhları sermest olmuşların deryâ gölüdür, yeryüzü bahçesinin al gülüdür. Hakikat pınarından içmiş olanlar, çevrele-rinde toplanan dost gönüllerle hemhâldirler orada. Onlarla yü-rek sohbeti eder, ilim ve irfandan, edep ve erkândan dem vurur-lar. Dilden dile yollar, kalpten kalbe köprüler kurulur. Geceler gündüzlerle sarmaş dolaş, kelâm, kalemle yoldaş olur.

Türkiye’nin bütün şehirleri güzeldir. Her memleket kutlu bahçenin bol kokulu ayrı bir çiçeğidir. Bayrak şâirimiz Ârif Nihat Asya’nın mânidar deyişiyle “eren”leri “gül suyuyla abdest alan” Isparta “mübârekler” toprağı, “kahramanlar” diyâridir.

Benim Ispartam’ı yeniden okudum. Kaleme aldığı seçkin eserlerinden tanıdığımız bahtlı insan, kıymetli eğitimci, mütefekkir yazar Nâzik Erik’in bu eserinde yine ufuk turuna çıkıyoruz. Öm-rünü anadilimiz Türkçenin doğru yazılmasına ve konuşulmasına vakfeden Hocahânım bu hâtırâtında sâdece belli bir bölgenin, ya da şehrin kültür hayâtını aksettirmekle kalmıyor şüphesiz. Müslüman Türk’ün Anadolu’daki son asırlık mâcerâsını da oku-yucuya hissettiriyor, hattâ zihninde canlandırıyor. Hakîkaten burada hâtıraların eşliğinde âdeta

medeniyetimizin geçirdiği merhaleler, kültür hayatımızın yaşanan sancıları ve bütünüyle son bir asırlık hikâyemiz anlatılıyor.

Ispartalılar şanslı. Çünkü onların, mânilerini, masallarını, türkülerini, efsânelerini, destanlarını velhâsıl şehrin bütün güzelliklerini bir demet gül hâlinde derleyip eserinde buluşturan bir kalem anneleri var. Huzurlu insanlarımızın dünkü imrenilesi ya-şayışını dile getiriyor. Okul, câmi, medrese, kışla, han, hamam, şadırvan, meydan, çınarlar, mezarlıklar, çeşmeler gibi hayatımı-zın vazgeçilmez anıt eserlerini ve bunların etrâfında gelişen, ya-yılan ve insanımızın ruh kökünü ifâde eden hayatının manzûme-sini seslendiriyor.

İmparatorluğun sona erdiği yıllarda dünyâya gelen, temel değerlerine bağlı bir münevverin dünkü Türkiye ile bugünküsü arasında yaptığı çarpıcı kıyaslamalar, bizi bir zihin yolculuğuna çıkarıyor. Coşkusunu, heyecanımızı katmerleştiriyor. Uyanık bir dimağın tecessüsleri, memleket evlatlarını çok seven bir annenin zengin hisleri bize ışıltı oluyor, yol yordam gösteriyor.

Yazarımız çağının tanığı. Ama ülkesinin de vicdânı... Yaptığı tespitler, aktardığı hâdiseler, yaşadığı ve bugüne taşıdığı gele-nekler bizi biz yapan değerler manzûmesinin özünü teşkil edi-yor. Dolayısıyla bu şahsî gibi görünen hâtıraları okurken bir bi-yografik hayatla berâber Türk kültürünün yürüyüşüne şahit olu-yoruz. Ev, âile büyükleri, akrabâlar, komşuluklar, düğünler ve bu mesut hâdiselerin etrâfında yaşanan şölenler, doğumlar, ço-cuk terbiye anlayışı, sünnet merâsimleri, misâfirlikler, iş hayatı, bağ bozumları, mutfak kültürümüz, hıdırellez ve daha onlarca konu bir resmi geçit hâlinde hayâlimizin önünden geçiyor.

Yazarımız, Isparta'ya "Benim kasabam" diyor. Çünkü çocuk-luğu o kasabanın sıcaklığı içinde geçmiş, 13 yaşına kadar bu bel-denin havasını teneffüs etmiş. Ama bir 'muallime hanım', bir 'hoca hanım' olarak Türkiye'nin bir çok şehrini gezmiş, oralarda görev yapmış ve memleket evlâtlarına doğru yolu, şaşmaz istikâ-meti, millî şuuru ve inancı vermiştir. Türk edebiyâtını, Türk dili-ni binlerce gence anlatmış, tanıtmış, sevdirmiştir.

Nâzik Erik gibi kılavuzlar hizmet ve himmet ehlidir. Onlar bu ülkenin bayrağı, toprağı için varlar. Vatan evlâtlarının ilim ve irfan ile mücehhez olmalarını, yüksek ahlâk ve fazilete sâhip bu-lunmalarını arzu ederler. Yanına gelenlerle yaptığı sohbetler, bu-güne kadar verdiği konferanslar, yazdığı yazılar ve kaleme aldığı eserlerle 'hoca'lığını uzun zaman fâsılasız devam ettiren bu sevgi hâlesi, Isparta'nın bu ışıltılı gülü, bu kültür köprüsü ömrünün son yıllarını da memleketinde, çok sevdiği ölmüşlerini anarak ve gençlerle buluşarak huzur içinde geçirmiştir.

Isparta'da mahallî televizyonlar var. Acaba Nâzik Erik Hanı-mefendi'nin eserleri ışığında geçmişe bir yolculuk yapmayı düşündüler mi programcılarımız? Bir kültür âbidesinin hâtıraları mihmandarlığında

irfanımızı belgelemeyi düşündüler mi? Ümit ederim, bu toz duman içinde, bu kesif siyâsî ortamda birileri de bunları düşünür.

Kâinatta Varlık Meselesi

Nâzik Erik Hocahanım'ın Varlıklar Neden Niçin Nasıl Var Oldu-lar? isimli eseri çok kıymetlidir. Münevverimiz, Türk dili ve genel olarak eğitim meseleleri ve kültür hayatımız üzerine kafa yoran, orijinal düşünceler serdeden ve bilhassa gençlere yol gösterecek, onlara ışık olacak fikirleri söyleyen bir rehber insandır. Uzun hoca-lık hayatı boyunca Anadolu'yu karış karış gezen ve vatan toprağını insanıyla birlikte çok iyi tanıyan Nâzik Erik Hoca'nın duru, berrak, zengin ve derinlikli görüşleri aslında Türkiye'nin idârecilerini de aydınlatacak mâhiyettedir. Kitaba geniş bir takdim yazan Prof. Dr. Ali Murad Daryal, bu eseri de diğerleri gibi istifâde ederek okudu-ğunu belirttikten sonra milletimizi ayakta tutan Osmanlı âilesinin özelliklerinin, Türk-İslâm felsefesinden gelen prensiplere dayandı-ğını zikrederek şöyle devam ediyor:

“Bu sistem kendi öz köklerinden tamâmen kopmuş geleneğine-göreneğine hattâ îmânına yabancılaşmış nesillere pek garip gelebi-lir. Öz malını kaybedip kendine destek arayanlar için bu günkü inançlar aslında hiç de kendininkilerinin yerini tutacak değerde de-ğildir. Bu durumda artık ben Nâzik Erik Hoca'mın kitaplarının dü-şüncelerime ilham ettiği pek çok husustan biri olarak ‘kültür’ üze-rinde bir miktar olsun durup düşünmek lüzûmunu hissediyorum.

Bu konuda evvela şunu söylemek isterim ki, batı kültürü, Türk – İslâm Kültürüne göre güneş karşısındaki mum ışığı gibi cılız, çelimsiz ve sönüktür. Sömürgeci batının reklâm ve propagandaları karşısında şaşırان, ezilen ve bunalan insanlarımızın bu söylenilen-lerden onlar hesabına rahatsız olmaları, kızıp öfkelenmeleri tabîidir. Ancak mesele sâdece bir iddia şeklinde kalırsa onlar haklıdırlar. Yok, eğer bunun bir iddia olmadığı ve gerçek olduğu kanıtlanırsa, o zaman bu kimseler yeniden bu meseleler üzerinde durup düşün-mek mecbûriyetinde kalacaklardır.”

Toplumda çok farklı kültürler bulunduğunu ifâde eden Daryal, bunlar üzerinde uzun uzun durduktan sonra Türk-İslâm Kültürü’-ne temas eder ve “Evvelen ve evvelen şunu söylemek ve iddia et-mek isterim ki, dünya kurulduğundan bugünlere kadar, İslâm Kül-türü kadar muhteşem, muazzam ve göz kamaştıran daha başka bir kültür var olmamıştır.”

Her eser bir yapı, ilk cümleler ise o binâya giriş kapısıdır. Esere giriyoruz: “Son yıllarda iklimler ne kadar değışti. Mevsimleri şaşırır oldum âdeta! Boş vakitlerini kahvelerde ya da lokallerde geçirme alışkanlığı olmayan emekliler için boş vakitleri doldurmak ne kadar zor. Bunu ancak insan oğlu yaşarken idrak ediyor.”

İlerleyen sayfalarda daha önceden tanıdığımız ve yazarın âdeta mânevî oğlu gibi yakını olan emekli Hüsnü Akbaş'tan bahsediliyor. Yazarın, yâni “Pamuk Anne”nin Hüsnü Bey’le olan diyalogları, sohbetleri, muhabbetleri ve fikir alışverişleri eserin belkemiğini oluşturuyor. Hüsnü Bey’in daha

önce tuttuğu günlüklerden yola çıkılarak çeşitli meseleler hakkında görüş beyân ediliyor.

Bir hikâye ve hâtıra tadında okunan eserde ‘İnsan’, ‘İslâm’, ‘Dî-nimiz’, ‘Din’, ‘Mümin Olmak’ gibi başlıklar var. Aslında tam bir hayat kitabı ile karşı karşıyayız. Bereketli bir ömrün sâhibi olan Nâ-zik Erik Hoca, bilgisini, birikimini okuyucularıyla paylaşıyor. Genç-lere yol yordam gösteriyor. Muhtelif konular hakkındaki fikirlerini serdediyor. Olaylara biraz da farklı bir gözle, tefekkür nazariya bak-mamızı sağlıyor. Kitapta gelenekler, kültür, inanç, âile ve çeşitli me-seleler hakkındaki yüksek, derinlikli ve incelikli değerlendirmeleri görüyoruz. İnsan oğlunun serencâmına tanık oluyoruz. Yazar, ‘Edep’, ‘Haya’, ‘Vakar’ gibi bugün neredeyse tedâvülden kalkar gibi olan kavramların bizim dünyamızda ne ifâde ettiğini izah ediyor. Karşılıklı sohbetler devam edip gidiyor.

Varlıklar Neden Niçin Nasıl Var Oldular? düşünmeyi sevenlerin bir çırpıda okuyuverceği kıymetli bir kaynak. Değerli eğitimci, mütefekkir, yazar Nâzik Erik eserin bir bölümünde okuyucusuna şöyle sesleniyor:

“İnsan anlayışımız değişti. Her iki gözü, iki kulağı olan, ayakta duran yaratılmışı insan sayar olduk. İnsan ile beşeri karıştırdık. İnsan bedeni, ak-lı, nefsi kadar belki daha ziyâde rûhu ile yaşıyandır. Biz ise bedeni, birazcık akli ve de nefsi ile yaşayanı insan sayar olduk. Dünyamızın yeni gidişleri, inanışları var. Çağ diyoruz çağdaşlık diyoruz, geçiyoruz. Hâlbuki bütün dünya kaybolan, kaybolmakta olan değerlerin farkında. Ama peşinde değil!

Elbette insan oğlunun insanlığı, haysiyet ve şahsiyeti, hürriyeti ile mümkündür. Esâret; idrak sâhibi bir kişi için her şeyden önce bir züldür. Maddî bakımdan yokluklar, zorluklar vardır tabii. Ama kişiyi perîşan eden akli ve mânevî yapısıdır. Kurtuluşu arar, özler ve gözler...

Sokaktaki taş, toprak, kenara aldığımız bir diken, hepsi de bizden Rab-bimizin yarattığı bir varlık olarak vazîfe bekliyor. Biz hepsinden, hepsinin hakkını teslim etmekten, hepsine doğru ve dürüst davranmaktan sorumlu-yuz. Gönül kırmaktan, hatır incitmekten, yalan söyleyip aldatmaktan, küf-retmekten korkmalı, çekinmeliyiz çocuk. Çünkü hepsi de aynı yaratanın yarattıkları.”

Okullarımızda Anadili Öğretimi

Nâzik Erik’in Okullarımızda Anadili Öğretimi ve Yeni Okuma Yaz-ma Sistemi isimli eseri de bir çok mühim tespitler ihtivâ ediyor. Eser, özellikle eğitimciler tarafından hep aranan, sorulan ve istifâde edi-len bir kılavuz hüviyetini taşıyor. Beş bölümden ve bir ekten mey-dana gelen eserde “Okullarımızda anadil öğretimi”, “Anadil öğre-timinde zorluklar”, “Anadil zevki”, “Öğretmen faktörü”, “Liselerde anadil çalışması”, “Dîvan Edebiyatı” gibi pek çok konu son derece mükemmel bir üslûp ile anlatılıyor.

Yazar, eğitimci olarak ömrünün 57 yılını insan yetiştirmeye adanmış bir gönül kılavuzudur. O, “İnsan olarak yaratılmanın millî sorumluluğunu” da duyan insandır her şeyden önce. Yûnus gönül-lü, Mevlânâ yürekli bir

rehber insandır. Bütün bir ömrünü vatan ço-cuklarına, memleket evlâtlarına hasretmiştir. Onlara güzel dillerini öğretmek istemiştir.

Okullarımızda Anadili Öğretimi ve Yeni Okuma Yazma Sistemi, yazarın araştırma ve uzun meslek hayâtındaki tecrübelerinin mahsu-lüdür. Sâdece öğretmenler ve eğitimciler için değil, bütün aydınlar, anne ve babalar, öğretmen olacak gençler için de mutlaka dikkatle ve satır altları çizilerek okunması gereken bir müracaat kitabı, bir başucu eseridir.

Nâzik Erik kitabında bakınız neler söylüyor:

“Üstün ve ileri toplumlar, insan olmanın şuuruna sâhip ve mutlu, duyan ve düşünen kişilerin teşkil ettiği topluluklardır.

Ferd; kâinattaki yerini bilen insan, düşünen insan olmadıkça yakın ve uzak çevresini, eksiğini, kusurunu, doğruyu ve güzeli göremez. Kendi iç dünyasında, bizzat kendi olamaz.

Şahsiyet ve karakterini geliştiremez; mâkul ve sağlam hüküm veremez, taklit eder; ferdî ve ileri hamleye gücü yetmez. Maddî-mânevî ve fikrî alan-larda üretken insan olamaz. Ona yardımcı olacak olan rehber; rûhî tekâ-mülün aydınlattığı temiz bir vicdan ile, aklın desteğine dayanan sağlam bir irâdedir. Bu nitelikteki insanın varolabilmesi için, onun titizlikle yetiş-tirilmesi, yetiştirilebilmesi için de zihnî ve rûhî yönden eğitilmesi gerekir.”

Nazik Erik'ten İrşad

Yazarımızın 2010 yılında neşredilen, yeşil kapaklı ve deneme-lerden meydana gelen Toplumu Aydınlatanlar - İrşad isimli kıymetli eseri, 160 sayfadan oluşuyor. Aynı zamanda Hocahanımın seçkin bir talebesi olan Gazanfer Sanlıtop, eser için çok özenmiş. İyi kâğıda basılmış kitabın da editörlüğünü yapmış. İnsana, dünyâya, ahlâka, inanca ve medeniyete dâir birbirinden kıymetli denemeler elimizin altında. Kısmen deneme, bir bölümü makâle. Ama bir solukta oku-yorsunuz bu metinleri. Sıkmadan anlatıyor, bıktırmadan öğretiyor ve sürükleyici bir üslûp ile bir çok hakîkati devşiriyorsunuz. Böyle kitapları ben çok seviyorum. Bir sohbet edâsı içinde inceden inceye gerçekleri insan oğlunun idrâkine giydirebilen böyle eserler ne ka-dar mühimdir bilen bilir. Çağlar boyu insan oğlunun mâcerâsını bu satır aralarında görüyorsunuz. İrşadın lüzûmu ve esaslarını dinli-yorsunuz. Hazret-i Peygamber'in metotlarını öğreniyorsunuz. Câmilerdeki irşadın nasıl olması gerektiği vurgulanıyor. Tekkeden fû-tüvvete, dinden, İslâm'a yapılan saldırılara, misyonerlikten âile me-selelerine kadar, kısacası bugün içinde bulunduğumuz ve her za-man karşılaştığımız meseleler farklı başlıklar hâlinde önümüze se-rilmiş. Âdeta “Alın bizi okuyun, istifâde edin.” diyorlar.

Eğitim Felsefemiz Yok

Nâzik Erik Hocamız, eserin girişinde şu temel hususlara dikkat çekiyor: “Bugün devlet, millet olarak eğitim enstitülerimiz, eğitim fakül-temiz, öğretmen okullarında teorik-pratik öğretim-eğitim derslerimiz, rad-

yo, televizyon, internette bile yer alan pedagojik meselelerimiz var. Ama eğitim felsefemiz yok! Eğitim psikolojimiz yok! Çünkü millî psikolojimiz, bizim çocuklarımızın psikolojisi hâlâ yeterince incelenmemiştir.”

Yazar, âile kavramı üzerinde titizlikle duruyor. Bir bakıma ce-miyetin âile ile ayakta durabileceğini sık sık okuyucuya hatırlatıyor. Eski toplum hayatımızda gece okumalarına dikkat çeken Nâzik Ho-ca, o gecelerde âilelerde Envarü'l Âşikin, Muhammediye gibi kitapla-rın tâkip edildiğini, büyüklerin ellerinden bırakmadığı bu eserlerin genç nesilleri de müspet olarak etkilediğini ifâde ediyor. Bu irfan derslerinin ehemmiyetini hatırlatan yazarımız, bu okumalar vâsıta-sıyla kadınının gerçek bir ana olduğunu ve âilenin dimdik ayakta durduğunu şu satırlarla işâret ediyor:

“Son iki asırda Osmanlı saltanatının ayakta durmasını sağlayanın âile olduğu kabul edilir. Bu âilelerin temeli ise kadınlardır. Dört duvar arasında mahpus ve mahrum kaldığı söylenen Türk kadını yâni analar, bir taraftan geleneksel âile terbiyesi, diğer yandan işte böyle aydınlatıcı toplan-tılarla yetişmiş ve gerçek ana olmuşlardır.”

Bâzı insanlar vardır ki, onlar nefisleri için değil, cemiyet için ya-şarlar. Aldıkları nefesler boyunca insanlara hayırlı kelâmlar etmek isterler. Bütün bilgilerini, birikimlerini mensup oldukları milletin evlatlarına hasrederler. Rahatlarını düşünmez onlar, fikirlerini ya-zıp anlatırlar. İşte bu öncü şahsiyetlerden biri de Nâzik Erik'ti. O sâ-dece bir öğretmen, bir muallime değil bir mürebbiye, terbiye edici, pedagoğdu. Sâdece eserleriyle tâlimde bulunmaz, sohbetleri ve ki-taplarıyla da bu ülkenin mâsum ve mazlum insanlarına faydalı ol-maya çalışır ve onları yetiştirmeye gayret gösterirdi.

Mütefekkir yazar Sâmiha Ayverdi'nin yakın çevresinde bulun-muş ve ondan istifâde etmiş olan Nâzik Erik, Prof. Dr. Ahmet Nuri Yüksel, Özcan Ergiydiren, Kemal Y. Aren, Gazanfer Sanlıtop, Tur-gut Betin, Cemil Atınbilek gibi bugün artık hocalık makâmına gel-miş olan çok değerli talebeler yetiştirmiştir.

Nâzik Erik hocanın Toplumu Aydınlatanlar İrşad isimli eserinin son satırlarını okuyanlar, asıl deryâya, muharremimizin eserlerine yönelecek ve irfan çeşmesinden kana kana içeceklerdir:

“Medeniyet toplumun yaşantısında bir aşamadır. İlmi, fenni, görgü-sü, göreneği oranında ortaya çıkar. Bu görüntü onda bâzen bir kasaba, bâ-zen de bir şehrin temeli olur. İslâmiyet'i kabul eden ülkeler arasında geleneksel îmânî ile yeni inancını birleştiren cesur, güçlü milletler bir şehir hayâtından bir devlet bütünlüğüne kadar ilerleyebilirler. Adını andığımız bu yetişmiş toplumların medenî yapıları da düzenli olur. Şimdi ele alacağımız toplumda da hayâtın îmânından sanatına kadar nasıl düzenlenmiş olduğunu görmek gerekir.

Toplum hayatında bu gelişmeler insan oğlunun var olduğu günden beri devam ede gelmiştir. Belki asıl beklenen ve istenen, kişinin huzur ve mutluluğu idi. Onu temin edebilmek için yukarıda da söylediğimiz gibi bâzen bir toplum, bâzen bir kurum hattâ şehir kurdular. Hedeflerinin bu noktada, insan mutluluğu ve huzûrunu sağlama noktasında birleştiğini

düşünerek toplumlarda zaman zaman görülen kurumları da ele almaya özen gösterdik.”

Başsağlığı dilemek için aradığım Gazanfer Sanlıtop, vefattan sonra Isparta’ya gittiğini ve hocasını ebedî âleme yolcu ettiğini söy-lüyordu. Sanlıtop telefon görüşmemizde, “Hocamız bir televizyon-da bâzı sohbetler yapmıştı. Bana bıraktığı vasiyette, bu konuşma-ları kitaplaştırmamı istemişti. İnşallah bu vasiyeti yerine getirecek ve sözkonusu kitabı yayınlayacağım.” dedi.

Nâzik Erik Cumhûriyet Devri Türkiye’sinin ilk muallimelerin-dendi. Sağlam kaynaklardan beslenmiş bir mütefekkindi. Heyecan ve hareket insanı olup düşünen ve düşündüren bir münevverdi. Himmeti yüksek, ideali büyük, hedefi doğruydı. Bütün ömrünü bu mazlum milletin mâsum çocuklarına hasretti. Duâlar aldı, takdirler gördü. Bugün vazîfesini tamamlamış, büyük dâvete îcabet etmiş ve sonsuzluk diyârına göç etmiştir. O inşallah Allah’ın katında makbul olanlar arasındadır. Bundan sonra bize düşen, kıymetli eserlerini okumak, değerli fikirlerini öğrenmek ve gelecek nesillere hâtırasını aktarmaktır. Mevlâ rahmet eyleye. Kabri nur, mekânı cennet ola... Bütün yakınlarına, sevenlerine ve talebelerine sabr-ı cemil temenni ediyorum. Eğitim dünyamızın, Türkiye’mizin başı sağolsun.

Molla Kâbız Duruşması

Hicran Göze

1 526 yılının sonları Orta Anadolu'un ayaklanmalarla karıştığı günlerdi. Kânun yapıp o kânunlara uyulmasını büyük bir titizlikle tâkip eden, bu yüzden “Kânûnî” diye anılan Kânûnî Sultan Süleyman ne yazık ki bu titizliğine rağmen bâzı devlet memurlarının halka zulüm yap-masına ve haksızlıkla muâmele etmesine mâni olamamıştı. Zâten isyan ve ayaklanmaların kaynağı da bu muâmeleler karşısında yöre halkının sabrının taşmasıydı. Makbul ve maktul sıfatlarıyla târihe geçen Vezir-i âzam İbrâhim Paşa 30 Nisan 1527’de Bu isyanları bas-tırmak için İstanbul’dan Anadolu’ya geçmişti. Ayaklanmaların pek çoğunda ise İran’daki, kurucusu Şâh İsmâil olan Şiî Türk devletinin parmağı olduğu da delilleriyle meydana çıkmıştı.

İşte İbrâhim Paşa bu bâdireleri atlatıp Orta Anadolu’da sükûnu tesis edip İstanbul’a ayak bastığında ne yazık ki gene İran kokan bir başka meseleyle karşılaşacaktı. İranlı bir Molla’nın halkı kıskırtmayı hedefleyen yıkıcı propagandası ile... Kâbız adındaki bu molla Kur’ân-ı ve hadisleri tahrif ederek Hz.İsâ’nın Hz. Muhammed’den üstün olduğu fikrini alenen, ısrarcı bir tutumla ilân etmekteydi. Hem de aylarca süren bir devamlılıkla...

Dîvân-ı Hümâyûn ise ilmiye sınıfından gelen şikâyetlere “Orta-da elle tutulur bir suç olmadığı, mes’elenin bir fikir dâvâsı olmaktan ileri gitmediği” gerekçesiyle salâhiyetsizlik karârı vermişti. Molla Kâbız bu karardan sonra işi daha da ileriye götürüp halkın zihnini karıştı-racak davranışlarda çok aşırı gitmeye başlamıştı. Dikkat çekilmesi lâzım gelen bir husus ise bu olayın cereyan ettiği sıralarda Avrupa’-da Katolik îtikâdına aykırı bir fikrin böylesine alenen ve ısrarlı bir şekilde söylenmesi değil, fısıldanması bile binlerce kişinin fecî şekil-de yakılmasına sebep oluyor, Şiî İran İmparatorluğu’nda ise Sün-nîlere fecî işkenceler ve baskılar yapılıyordu.

2 Kasım 1527 günü Dîvân-ı Hümâyûn yâni bakanlar kurulu Molla’yı nihâyet ne yapmak istediğini açıklasın diye dâvet etmiş, Kânûnî Sultan Süleyman dahi âdet olmadığı hâlde Dîvân salonunu-na bakan kafesli pencereden toplantıyı dinlemeye gelmişti. Molla suç işlemediğini, fikrî planda kalarak inandığını savunduğunu söy-lemişti. Rumeli kazaskeri Fenârîzâde Muhyiddin ve Anadolu kazas-keri Kâdirî Çelebiler “Katline hükmettik” demelerine rağmen vezir-ler ve Dîvân’ın başkanı olan Vezir-i

âzam İbrâhim Paşa, Mollanın ileri sürdüğü fikirlere, fikrî planda cevap verilmediği iddiasını ileri sürerek îdam hükmüne red karârı vermişlerdi. Bunu Kânûnî'nin İb-râhim Paşa'yı çağırması "Bir mülhid Dîvânımıza gelir, hezeyâna cür'et kılar ve mülzem olmaz, çıkar gider, buna bâis nedir?" diyerek sorgula-ması tâkip etmişti. İbrâhim Paşa'nın cevâbı bilhassa o devir için çok dikkat çekiciydi. "Nece edelim? Kazaskerlerimiz mesâil-i şer'îye'ye â'lim değiller ki, mel'unu ilzam ve iskat edeler." Koca Kânûnî Vezir-i âzâmın bu cevâbı karşısında hiç ses çıkarmamış, onun bu fikrine hiç îtiraz etmemişti

Bu devirde bile olmayan bir müsâmaha ile Molla Kâbız gibi bir karıştıracının serbest bırakılması çok şaşırtıcı olduğu kadar XVI. asır Osmanlı Devleti'ndeki fikir hürriyetinin derecesini de gözler önüne sermektedir. Yılmaz Öztuna bu olaya temas ederken "XVI. asır Türkiye'sinde, sonraki devirlerde düşünilemeyecek derecede bir fikir hürriyeti bulunduğunu ortaya koyar. Nitekim devlet adamlarını, hattâ pâdişâhı ağır dille tenkid ve hicveden şâirlerin -Nef'i hâriç- hiçbir cezâyâ uğratılmadıkları, çok ileri gidenlerin birkaç yıl İstanbul'dan sürüldüklerini hatırlamak lâzımdır." diye yazmıştır.

Dîvân-ı Hümâyûn'un yâni bakanlar kurulunun aldığı kararla o devir için anlaşılması çok güç bir hoşgörü ile serbest bırakılan Molla Kâbız'ın mahkûm edilebilmesi için ileri sürdüğü fikirlerin gene bir fikirle selâhiyetli bir bilgin tarafından çürütülmesi lâzımdı. Açıkcası Molla Kâbız'ın karşısına bir büyük âlim ve bilginin çıkarılması icap ediyordu. Dîvan son fasıl olarak zamanın büyük bilginini, ilmiye sını-finın başı Kemal Paşazâde Ahmed Şemseddin Efendi'yi bu vazîfeye lâıyk görerek Dîvân'a dâvet edecekti.

Molla Kâbız 3 Kasım'da tekrar Dîvan huzûruna çıkmış ve Ke-mal Paşazâde ile uzun ve çetin bir ilmî tartışmaya girişmişti. İstan-bul kadısı Sâdeddin Çelebi de huzurdaydı. Kemal Paşazâde Molla'-nın Hz. İsâ'nın üstünlüğü üzerindeki bütün iddialarını teker teker çürütmüş. Molla hiçbirine cevap verememişti. Kendisine iddiasın-dan vazgeçmesi hâlinde af edileceği söylenmesine rağmen söyledik-lerini de geri almamıştı. Karar îdamdı. Yılmaz Öztuna'nın yazdığı gibi Molla cezâsız bırakılsaydı "Geniş ölçüde bir mesele çıkaracağı ve içtimâî huzûru bozacağı muhakkaktı. Orta Anadolu'daki isyan yeni bas-tırılmıştı."

4 Ağustos 2012'de vefât eden yönetmen ve sinemacı Metin Erksan da Ergun Göze ile yaptığı bir sohbet sırasında bu Molla Kâbız duruşmasına temas etmişti:

"Ferdî şuurları, târih şuuru tâyin eder. Geçenlerde bir arkadaş geldi. Şehir tiyatroları kendisine 'Duruşmaları yaz' demiş. Vazîfe ile eser nasıl yazılır onu da anlamam ya... Sıraladı... Sokrat, Dreyfûs, Danton vs... Türkle alâkalı hiçbir şey yok. Dayanamadım 'Kâbız'ı da unutma' dedim. Güldü. "Kabız" sandı. Kur'an'ı ve Hz. Muhammed'i küçümsediği için İranlı Molla Kâbız'ı ölüme mahkûm edenlere Kânûnî'nin 'Aksini ispat ettiniz mi?' diye sorduğunu ve aksi ispat edilmeden hükmü tasdik etmedi-

ğini anlattım... Tabiî bizim arkadaş yine işin farkında değil. Dedim ki ‘Arkadaş bak, Sultan Süleyman’a *kānun* çaldığı için *Kānûnî* denmedi. Niye Fâtih’e değil de ona *Kānûnî* dendi? Ve unutma bir imparatorluk ‘Fasarya’ üzerine kurulamaz... Hattâ ufacık tefecik bir devlet bile...” diyerek.

Evet, ufacık bir devlet bile...

Ayverdiler

Prof. Dr. Ahmed Güner Sayar

I

Çocukluk günlerimde bana ilk sosyoloji der-sini veren, mübârek gecelerde konukom-şunun ikrâmı olan aşûre kâseleri oldu. Gerçi aşûreler rızâ-i Bâri için kaynatılıyordu ama, içindeki malzemeler, hele üzerine serpiştirilen fındık, bâdem vs.nin bir kâsedan ötekine farklılığı, zihnimde çağrışım-lar yaratıyordu. Aşûre kâselerindeki fark beni bir yere götürecekti. Nitekim, küçük yaşında annemle kabirlerini ziyâretine gittiğim âile büyüklerinin içerisinde bulunduğu Edirnekapı'daki Necâti Kabrista-nı'nın dağınıklığı, karşısındaki Şehitlik'te yoktu. Sosyoloji okuma-dan aldığım bir başka ders de, bizim fakirhânenin karşısındaki Eski Ali Paşa [Mesih Mehmed Paşa ya da Mesihpaşa] Câmii'nde okunan mevlidlerdi. İlkokula başlamadan evvel, yıl 1950'lerin hemen başı, Câmii'nin ön hazîresinde otluk dediğimiz yerde oynadığımız oyunu, eğer mevlid varsa, hemen keser câmiye koşardık. Biz çocuklar, nispe-ten kapıya yakın yerimizi alır, sabırsız bir bekleyişle, gözümüz dağıtı-lacak mevlid şekerinde olurdu. Şekeri alır almaz bıraktığımız oyuna yeniden dönerdik. Şeker için gittiğimiz bu mevlidlerden biri, diğerle-rinden çok farklıydı. Önce her sene muntazam bir târihte 7 Temmuz'da okunurdu¹. Bu mevlide gelenler mahalleli değil, dikkati çekecek bir giyim kuşam intizâmı içerisinde, şık ve bakımlı tanımadığımız insan-lardı. Dahası, dağıtılan şeker külâhları Hacı Bekir'den hazırlanmıştı. Tabiatıyla lokumu, akîdesi ve mevlid şekeriyle zengin bir külâhla karşı karşıya idim. Bu mevlid, ilkokula başladığım yıllarda bana bir ağırlık getirmişti: Artık şekeri alıp câmiyi terketmiyordum. Mevlid sonrası, gelenlerin câminin son cemaat mahallinde ayaküstü konuş-malarını, mütecessis gözlerle belli bir mesâfeden izlerdim. Daha son-raları, Mesihpaşa Câmii'nde okunan bu mevlidin Ken'an Efendi is-minde mübârek bir zat için okutulduğunu öğrendim. Efendi'yi za-man içerisinde keşfedecektim. Zîra, onun saâdethânesi [dergâhı] ile bizim fakirhâne-yi Mevkûfatçı Sokağı kesiyordu. Demek ki, coğraf-yada bir yakınlık vardı.

Yıllar akıp gitti. Ken'an Efendi'nin aziz rûhu için her yıl 7 Tem-muz'da okunan mevlidte dağıtılan şeker için câmiye gelen, sonra şe-ker külâhını

¹ Mevlidin Mesihpaşa Câmii'nde okunmaya başlamasının târihi 7.VII.1951 olsa gerektir. Hal-buki, Özcan Ergiydiren'in, anılarının aydınlığında kaydettiğine bakılacak olursa, "O yıla kadar Konak'ta okunan mevlid, 1957 -ya da 58- târihinden itibaren Mesihpaşa Câmii'nde yapılıyor" [Hayâli Cihan Değer, (İstanbul, 2009), sf. 112]. Ergiydiren devamla: "Kenan Rifâî Hazretleri'nin vefâtının milâdî yıldönümü olan 7 Temmuz'da, Fâtih'de, Mesih Mehmed Paşa Câmii'n-de ikinci namazından sonra Kâzım [Büyükkaksoy] Beyefendi tarafından mevlid okunur [sf. 371].

kaparcasına hemen câmiden çıkan komşu çocuklarına ne oldu? Onların hayat hikâyelerini biliyorum. Ancak akan zaman, ben-de bir zihnî hareketliliği kendiliğinden başlattı. Artık, elimde Hacı Be-kir şekerı yoktu, ama sessiz sedâsız, dâvâsız ve iddiasız, aceleden irak ve zamana açılan bir zihnî hareketlilikle, önce duyduklarım, sonra muhtelif okumalarımın Ken'an Efendi'ye içimden mülâki olmaya başladım. Şeker tadını buluyordum.

1960'ların başında, kulak kabarttığım dost-ahbap meclislerinde büyüklerin konuşmalarından Nezihe Araz'ın Anadolu Evliyâları isim-li kitabından haberdâr oldum. Daha sonra, bu kitabı okudum. Bu ki-taptan Altay [Kırtay] Câmii'ni Hırka-i Şerif Câmii'ne bağlayan ve önünden yıllar yılı geçtiğim muhkem ve mücessem konağın Ümmi Ken'an Dergâh'ı olduğunu öğrendim. Bu meyanda, Safiye Erol, Sâ-miha Ayverdi, Sofi Hûri ile Nezihe Araz'ın birlikte telif ettikleri, 1951 yılında çıkan Ken'an Rıfâi ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık kita-bına ulaştım. Parçalar birleştikçe silik ve sıradan bir İstanbul konağı olarak görünen yerden ışıklar gelmeye başladı. Meğerse burada, tek-keler kapanmadan önce zikir ve devran yapılır, "ihyâ geceleri... ya-şayanları dünyâdan, âhiretten, candan, tenden kurtarır; bir bilin-mez, bir erişilmez âleme götürürmüş."²

Ken'an Efendi ile zamanda ve mekânda (yapı) kurulan yakınlık-ta tamamlanması gereken bir boyut daha vardı: İnsan. Gerçi Haz-ret, 7.7.1950'de gülizâr-ı cemâle gitmişti ama ona mülâki olanlar, ondan feyz alan insanlar aramızda olmalı, onun hâtırasını tâziz kılmalıydılar. İşte, Ümmi Ken'an Dergâhı'nda yaşananlardan nasi-bini alan Ayverdiler'in, sâdece semtimizin sâkinleri olarak isimleri-ni duymuştum. Oysa, onların Fâtih'te Hırka-ı Şerif'e yakın bir yerde yer tutmaları sebepsiz değildi. Hele, Fevzi Paşa Caddesi'nde Mevkûfatçı Sokağı'na yakın bir yerde Mîmar Ekrem Hakkı Bey'in evi, belki benim için yeni bir sosyoloji hocası idi. Bir zevk-i selim şâheseri olan bu mesken, semtteki bütün evlerden farklıydı. Ekrem Hakkı Bey'in evinin önünden geçerken, eğer perde açıksa, neyzen bakışla içeride sergilenmiş hat örneklerine ulaşabilmeyi çok ister-dim. O yıllarda bu isteğimi mümkün kılacak hiçbir imkânım yoktu.

Kaderin lutûf ve ikrâmı, beni bu defâ, 1970'lerin başında, İngiltere'de Birmingham Üniversitesi'nde buldu. Yüksek lisansı tamamladıktan sonra, doktora için seçtiğim konu, klasik iktisat düşüncesi-nin Osmanlı Türkiye'sine girişi ve yayılışına dâirdi, ancak İngiliz iktisâdî düşünce târihçileri buna pek sıcak bakmıyorlardı.

Gurbet elde, bana gönüllerini açan bir Türk âileye, İnci ve Erde-ner Birol'a bu sıkıntımı anlattım. Benim Sâmiha Ayverdi ile temas kur-mamı sağladılar. Derdimi, Sâmiha Hanıma'a yazdığım bir mektupla dile getirdim. Ondan gelen cevâbî mektubun elkâbı ise çok canalcıydı: "Aziz evlâdım Ahmed Bey!"³ Sâmiha Hanım, konu ile âlâkasının olmadığını, ancak ağabeyi Ekrem Hakkı Bey'in yakın dostlarından Prof. Sabri Ülgener'i bu durumdan

² N. Araz, Anadolu Evliyâları, İstanbul, 1984, s. 476.

³ Bu mektup, Sinan Uluant'a teslim edilmiştir. Sâmiha Ayverdi'nin mektuplarının II. basımın-da yayınlanacaktır.

haberdâr ettiğini yazıyordu. Aynı-ca mektubuna, Ülgener'in elyazısı ile konu ile alâkalı bir sayfalık oku-ma listesini de ilâve etmişti. Akan zamanda, hayat nehrimi değiştiren ve akademik hayâtımı hocam Sabri Ülgener'in yanında başlatan bu mühim gelişmeyi Ülgener Yazıları başlıklı çalışmamda kaydetmişim.⁴ Oradan aktarıyorum: "...Sabri Ülgener Hocam'a mülâki olmamı ger-çekleştiren Sâmiha Ayverdi ve Ekrem Hakkı Ayverdi'ye... Allah'tan rahmet, İlhan Ayverdi Hanım'a da âcil şifâlar dilerim."⁵

Görülen oydu ki, Ken'an Efendi'nin ikrâmı olan külâhlı şeker (so-mut), zaman içerisinde çizgiden çizgisize geçiyor, soyut bir şekere dö-nüşüyor, Ayverdilerin elinde tat varlığını koruyordu. Ekrem Hakkı Bey ve Sâmiha Hanım'ın vefatları ertesinde Ayverdilerin bayrağını İlhan Hanım omuzladı. Son yıllarda bozulan sağlık durumunu Prof.Dr. Yıl-maz Kafadar'dan tâkip ettim. İlhan Hanım'ın 2009 Kasımında irtihâ-liyle, Ken'an Efendi'yi bugünkü Kubbealtı yönetimine bağlayan Ay-verdilerin ilk kuşağının misyonu da tamamlanmış oldu. Ayverdiler-deki 'ay'ın 'güneş'le olan râbitasına işâret etmişim. Kendileriyle hep uzaktan yakın olduğum Ayverdilerin ufkumuzdan çekilmeleriyle şe-ker lezzetini kaybetmedi, Sinan Uluant-Tarık Akçal eksenine geçti. Si-nan Uluant, benim kırık dökük yazılarım için Kubbealtı Akademi Mec-muası'nın sayfalarını açtı, hattâ bir kitabımın, Sahhaf Râif Yelkenci'nin de Kubbealtı yayımları arasında çıkmasını gerçekleştirdi. Tarık Akçal'a gelince: Her şey kendiliğinden oluştu. Onu da Kubbe[nin]altı'nda buldum.

Şimdi, kendi idrak ve ihâta gücümle Ayverdileri kendi zâtları-na mahsus insan-Allah [îman] çizgisinden alıp yakın târihimizin bir kesiti içerisinde üstlendikleri misyonun (aksiyon) aydınlığında de-ğerlendirmeye çalışalım.

II

1912–1922 yılları arasında on yıl süren savaşlar, Osmanlı'dan Cumhûriyet'e intikal eden maddî ve rûhî mîrâsın önemli bir kısmını bizâtihi kendi içinde tüketmiş ya da bir sonlanmanın eşiğine çekilmiş, bâzı unsurlar da köklü bir değişime uğratmıştı. Mîrâsın sorgulanma-sı gereken en esaslı damarlardan biri olan kalb-i selim sâhipleri, şuur-lu bir şekilde, bir bilinemezlik zırhına büründüler. Akl-ı selim ala-nı, metafiziği dışlayan bir anlayışla, radikal rasyonalizme yuvarlanır-ken, zevk-i selim küresinde ise şaşırtıcı kaymalar ortaya çıktı ve güzel-liğin değişik tâkipçileri sahneyi işgal etti. Netîce itibâriyle, 1920'lerin hemen başında, Cumhûriyet'i bekleyen Osmanlı mîrâsının maddî-dünyevî olanı, husûsiyle ekonomik boyutu son derece olumsuzdu. Bu mîras, 'insan' ve 'yapı' ayrışması içerisinde tahlil edildiğinde, 'in-san'ın anti-madde bir dünya telâkkisine sâhip olduğu, ekonomik ya-pının da tamamlanmaya muhtaç iktisâdî hürriyetçilikle kör topal yol aldığı görülüyordu. Ekonomik yapının iktisâdî hürriyetçilikle bütün-lüğüne kavuşması, her şeyden önce, 'insan'ın maddî bir eşyâ telâkki-

⁴ Cf. A. G. Sayar, Ülgener Yazıları, İstanbul, 2006, s. 268-270.

⁵ Ibid, sf. 270

sine, bunun da iktisâdî rasyonellikle mümkün olacağı açıktı. Bu de-mekti ki, 'insan'ın anti-madde zihniyetinden rasyonel iktisâdî bireye dönüşümü ciddi bir zihniyet kaymasıyla gerçekleşecekti. Ne var ki, bu dönüşümü imkân dâhiline getirecek gerekli ve yeterli şartlar 1920'-lerin Türkiye'sinde yoktu. Geriye, ağır iktisâdî meseleleri çözüme ka-vuşturacak tek bir siyâset kalıyordu: İktisâdî korumacılık. Ancak, Temmuz 1923'de imzâlanan Lozan Antlaşması'ndaki bir madde, beş yıl müddetle korumacı iktisat politikalarının uygulamaya konulması-na mâni olacaktı. Oysa, Cumhûriyet'in uygulamaya koyacağı iktisat politikası olan devletçilik ise bir mecbûriyetti. Devletçilikle ekonomik hayat canlandırılacak, akan zaman içerisinde, tedricî olarak, ferdî ser-mâye birikimine ya da rasyonel iktisâdî bireyi inşâ edecek sürece ge-çilecekti. Sürecin tamamlanmasıyla 'yapı' meselesi de halledilmiş ola-caktı. 1960'ların başına varıldığında, Türkiye'nin iktisâdî kalkınma yolunda bir dizi meselesine çözüm getirdiği, buna mukâbil bâzı me-selelerini çözümsüz bıraktığı görülmüyordu. Çözümlemeyen iktisâdî sorunlar yumağı, mevcut rejime karşı esaslı bir muhâlefetin, Türk solu-nun doğuşunu ateşledi. Öte yandan, bir başka sıkıntılı alan da kültü-rel değerlerin erozyona uğraması, hattâ mâzî kayıtlarının tahribinin yarattığı târihî kopukla ilgiliydi. Siyâsilerin popülist politikaları, on-lardan beklenen umutları bitirmişti. Özellikle, Osmanlı'nın son kuşa-ğına mensup olanlar maddî Türkiye'yi inşâ ediyorum derken Cum-hûriyet'e intikal etmiş kültürel değer ve varlıkların nasıl tahrip edildi-ğini, İstanbul'da Türk mührünün nasıl söküldüğünü çok iyi görüyor-lardı. Nesillerarası anlamaya dayalı köprüler yıkılmış, var olan uçu-rum daha da derinleşmişti. Dede ile torun aynı dili konuşamadıkları gibi, benzer mûsikîden alınan lezzet de faklıydı. Ecdâd yâdigârı bir mescit, bir sebil veya bir namazgâh, nesil farklılığı söz konusu olunca, zihinlerde farklı çağrışımlar yaratıyordu. Torun, dedesinin eski yazıy-la mermere hak edilmiş kabir taşını veya bir çeşmenin kitâbesini okuyamıyordu. Aralarındaki târihî kopukluk, toplumda, kaba hatları îti-bâriyle, modernist ve muhâfazakâr ayrışmasını pekiştirmiş, farklı iki insan tipolojisini çıkartmıştı.

Osmanlı monarşisi tabîî ömrünü tamamlamış olsa bile, devlet var-lığını ve bekâsını Cumhûriyet'le sürdürüyordu. Geçekten de devletin varlık ve bekâsı, târih-kültür bağlamında bir karmaşaya yuvarlanmış-sa, toplumsal denge, sâdece ekonomide gözlemlenen iyileştirmelerle sürdürülebilir miydi? Târih-kültür eksininde, bilhassa modernitenin sergilemiş olduğu vurdumduymazlık, Osmanlı'yı idrak etmiş nesil üzerinde bir mesûliyet hissi uyandırmış olduğu muhakkaktı. Bu çiz-gide, ferdî muhâlefet vardı, ama onlar sesini duyuramıyordu. Buna rağmen, bu muhâlefetin, 1960 öncesinin en güçlü sesi Peyâmî Safâ olmuştur. 1960 askerî müdâhalesi, söz konusu ayrışmayı daha da ge-nişletti. Sorumlu (muhâfazakâr) münevverler, hem rejim meselesinde devletin bekâsını tehdit eden sosyalist-iktisâdî eşitlikçi akımlara karşı durmak, hem de târihin sürüklediği Türk kültür değerlerinde sürekli bir akışkanlığın önünü açmak için bir araya gelmenin ihtiyâcını duymaktaydılar. İşte Ayverdiler, her şeyden önce eski kültürle yoğrul-muş,

sesini pek duyuramayan bu insanlara gönüllerini açtılar, onların toplumsal hassâsiyetlerine sâhip çıktılar. Kendi mesûliyet alanları içe-risinde gördükleri bu insanların bilgi birikimleri ve hâtıralarının yol gösterici bir kıymeti vardı. Hareket yeri bu olunca, Ayverdiler esaslı bir misyonu omuzladılar, ağır bir yükün altına girdiklerini biliyorlar-dı⁶. Onlar şu iki noktayı kendilerine hedef seçmişlerdi:

A– Mâziyi bilen istikbâli kontrol edeceğini bildiklerinden, önce bu topraklarda bin yıla ulaşan Türk devletinin bekâsını ikinci bin yıla taşımak bir mecbûriyetti. Politik toplumda devlet, Türk târihinin sü-rekliliğini sağlayacaktır. Bu süreklilik ekonomi-politik güçle sürdürül-se bile, kalıcılığı olan ve millî kimliği vurgulayan kültür varlıklarına ihtiyaç vardı. Bu cümleden olarak, Ekrem Hakkı Bey'in Balkan coğrafyasında Osmanlı mîmârî eserlerini inceleyen muhalled çalışmaları, o topraklarda Türk mührünün kalıcılığını göstermesi açısından mü-himdir. Benzer şekilde Sâmîha Ayverdi'nin Osmanlı asırları içerisinde den târihi sevdiren çalışmaları ile hâtıralarının aydınlığında dünün güzel insanların dile getirdiği yazılarındaki müşterek ruh, târihimi-zin zenginliğini günümüzün popçu-arabesk gençliğine anlatmasıdır. Ayverdiler, karınca kararınca, mâzi kayıtlarının bekçiliğini yaptılar. Elbette bu çalışmalar kervanına hazırladığı Türk lugatıyla İlhan Ay-verdi'yi de katmalıyız. Onların neşriyatı ile, hem bu çizgide yapılacak çalışmaların önü açıldı, hem de sağlam bir târih şuuruyla Cumhûri-yet gençliğine hissetmedikleri Türk kültür dünyasına açılan bir pen-cereden, cetlerin mağfiret ikliminin varlığı haberdar edildi. Geriye dönüp bakılınca, yeni neslin ne kadar zengin bir kültür mîrâsının sâ-hibi oldukları görüldü. Böylelikle, çevre şuurunun kıymetini anladılar, ahistorik-hedonist bir eşyâ düşüncesinin eğip büktüğü, kırıp dök-tüğü egoist insan tipolojisinin dışında, historik Türk kültür dünyâsı-nın bereketiyle insanımıza insan olma vasfını kazandırdığını hissettiler.

B– Ayverdiler, târihsiz gidişi târihîliğe çevirmeyi kendilerine toplumsal bir görev bildiklerinde, karşılarında kalb-i selimden bîha-ber, zevk-i selimini pop-arabesk müziğine teslim etmiş, Coca Cola-fast food kültürüyle yoğrulmayı çağdaşlaşmak sanmış bir gençlik vardı. Dahası, gençliğin önemli bir kısmı, dünyâda iktisâdî eşitlik üze-rine kurulacak bir cennet vaadiyle metafizik tuzağa yuvarlanmışlardı. Bir rejim meselesine dönüşen sokaktaki kavga gençliği kendi içinde bıçakla kesilmişçesine ikiye bölmüştü. Ayverdilerin rehberliğinde ku-rulan Kubbealtı Akademisi'nde

⁶ Sâmîha Ayverdi, evden sokağa çıkışını şu sözlerle dile getiriyor: “Hepimiz her şeyden mesu-lüz... Bizim zincirimiz parça parça olmuş; tekrar lehimlemek, geçmişimizle bağımızı kurmak gerek. Bunu kim yapacak? Dört duvar arasında oturup dertleşenler mi? Sesini dört duvarın dışına çıkaranlar ve tatbik sâhasına koyanlar. Mesele bu” [Ö. Ergiydiren, yage., sf. 305]. Bir başka ve-sîle ile de Sâmîha Ayverdi, “Memleket meseleleri, sosyal hâdiseler o kadar ağır bastı ki, romanı bırakmak, içtimâî ve kültürel yazılar yazmak mecbûriyetinde kaldım” [sf. 371] diyecektir. Ay-verdiler, dört duvarın dışına çıkıp da ne yaptılar?: “Konferanslar, seminerler ve kurslar başla-dı. Ama, onun [Sâmîha Ayverdi'nin] asıl gâyesi, bir akademi kurmaktır. Çünkü bu, Ken'an Rifâî Efendi Hazretleri'nin yıllar öncesinden işâret ettiği bir hedefti” [sf. 373].

Osmanlı'nın son kuşağına mensup, muhâlefetlerini sâdece ferdî olarak dile getiren münevverler bu kub-benin altında bir araya geldiler. Kubbealtı Akademi Mecmuası, kültürel bir birlikteliğin, aynı duyuş ve düşünüşün sâhibi Türkiye sevdâlısı münevverlerin sesi, soluğu oldu. Ayrıca Akademi, zengin bir faaliyeti programına alarak, gençlere Kubbe'nin kapılarını açıyordu. Tertip edilen kurslarla, genç istidatlara tezhip, minyatür, hat dersleri verildi. Öğrencilerin çalışmaları sergilendi. Benzer şekilde, Klasik Türk mûsî-kîsî ve Osmanlıca dersleriyle kültürel yozlaşmanın dışında yol arayan gençlere zevk-i selimin güzeli sevdirdi, harf inkılâbı öncesi kültür hazînesinin değerlerine ulaşabilmek imkân dâhiline girdi. Tertip edi-len konferanslar, sohbet toplantıları, İstanbul'un târihî mekânlarına yönelik geziler ve Kubbealtı yayınlarıyla Ayverdiler'in düşüncesin-deki tohum, bereketli toprağa düştü, hayat buldu.

Bütün bu zor ve zahmetli işlerin üstesinden gelebilmeyi Ayverdi-ler, hasbî olarak görev bildiler, düşüncelerini, enerjilerini, zamanları-nı, maddî imkânlarını bu uğurda seferber ettiler, eleştirilere karşı yap-tıklarını savundular. Şu gerçeğin altını çizmek gerekiyor: Ayverdiler, ilerlemiş yaşlarına rağmen, rahat ve telaştan uzak bir ömür sürecekle-ri yerde, maddî hayâtın konforunu bir kenara ittiler, çileye soyundu-lar. Onların kültürel erozyona mâni olabilmek için verdikleri mücâ-delenin ve çektikleri sıkıntının ecri Allah katındadır. Netîce îtibâriyle onlar, sâhibi oldukları tasavvuf terbiyesiyle, insan ömrüne zamanın verdiği hükmü çok iyi bildiklerinden, Türk kültürünü maddenin hü-kümranlığının üzerine çektiler, ekonominin

is-sızlaştıracağı bu nayat yoruculuğunda uana da iyi anlaşılacaktır. Ay-verdileri, rahmet ve minnet duygularıyla anıyorum.

“Aşk Bu İmiş” Romanını Kim Yazdı

Yük. Mîmar Özcan Ergiydiren

“S âmiha Ayverdi” imzâsıyla 1938 yılında yayınlanan ve yazarın yeniden basılma-sına izin vermediği Aşk Bu İmiş⁷ isimli ilk romanı hakkında, kim ya da kimler tarafından ve nasıl yazıldığına dâir uzun zamandan beri arada bir ortaya atılan bir rivâyet vardır. İlk defa, elli

⁷ Yazar romanından Aşk Bu İmiş diye bahsediyor. Kitabın kapağında ise Aşk Budur yazılmış.

küsur yıl ön-ce, eşinin vazîfesi sebebiyle Manisa'da bulunan Hidâyet Hanım'-dan⁸ duyduğum bu rivâyeti, uzun yıllar taşrada yaşamış olan iki hanımın bana gönderdikleri, Sâmiha Ayverdi'ye dâir hâtıralarında da gördüm. Şöyle ki:

“Aşk Bu İmiş adlı romanı, Ken'an Rifâî'nin talebelerinden Semi-ha Cemâl Hanım yazıyormuş; fakat ömrü vefâ etmeyince yarım kalan eseri tamamlama vazîfesini, hocası Ken'an Rifâî, Sâmiha Ay-verdi'ye vermiş; devâmını o yazmış.”

Bir müddet evvel yayınlanan ve Sâmiha Ayverdi'nin eserlerin-den derlenen bir kitapda⁹ da şunlar yazılmış:

“Aşk Budur Sâmiha Annenin ilk evlâdıdır. Semiha Cemal Hanım'la ortak kitabıdır. Ve gene Sâmiha ve Semiha ilişkisinin içiçe geçmesiyle zuhur etmiş bir kitaptır.

Aşk Budur ortaya çıkışı itibâriyle çok farklı bir eserdir. Eser. Ken'an Rifâî'nin öğrencilerinden Semiha Cemal Hanım tarafından yazılmağa başlanır. Fakat kendisi çok genç yaşta Allah cezbisine tutulup bu âlemden gider olunca, kitabı tamamlama görevi Sâmiha Ayverdi'ye verilir.

Bu meyanda anlatılan bir hâdisе vardır; Semiha Cemal Hanım'ın hastalığı ağırlaştığı ve zâten çok zayıflamış olan vücûdunun daha fazla dayanamayacağı anlaşıncı, Sâmiha Ayverdi, Hocası Ken'an Rifâî'ye gele-rek “Efendim duâ buyursanız da onun yerine ben gitsem” diye niyazda bulunur. Kendileri bunun sebebini sorduğunda, Semiha Cemal Hanım'ın faydalı bir vücud olduğunu ve yazarlığıyla insanlığa hizmet ettiğini söy-ler. Sonrasında gelen cevap çok nettir: “Öyleyse bundan böyle kalemi sana veririz, sen yazarsın.”

Sâmiha Ayverdi kalemi eline alarak Aşk Budur adlı kitabı tamamlar ve neredeyse yarım yüzyıl sürecek olan yazarlık hayâtı da işte böylece başla-mış olur. Kitap dikkatle okunduğunda, belli bir yerden sonra eserin üslû-bunun farklılaştığı görülür. Bu, saf ve yakıcı aşktan, aşkın aklına doğru seyreden bir değişimdir. Semiha Cemal Hanım'ın Allah aşkıyla şekillenen ve âdeta yazanı ve okuyanı yakıp yokluğa mülhak eden anlatımı, Sâmiha Ayverdi'nin Hocasından almış olduğu “Yan, ama tütme!” düsturıyla işleyen kaleminde daha çok ilâhî aşkın, yapıcı ve öldürücü aşkın çehresini takınır.”

*

Romanın yayınlanmasından bu yana, ara sıra zuhur eden ve yu-kardaki metinde olduğu gibi çok hoş bir hâle bürünen bu hikâyenin aslı neydi? Biz, bu soruyu Sâmiha Ayverdi'ye hiç sormadık; çünkü işin aslını bizzat ağzından duymuştuk. Yazar, kırk yıla yakın bir za-man boyunca, talebeleriyle yaptığı sohbetlerde, ilk romanını neden yazdığını şöyle anlatmıştı:

“Aşk Bu İmiş” isimli ilk romanımı beni rencide eden bir yazıya

⁸ Ken'an Rifâî'nin halifesi Osman Hilmi Efendi'nin kızı.

⁹ Sâmiha Ayverdi ile Sırta Yolculuk, C. Sargut, S. Yalsızuçanlar, 2009, sayfa 77.

aksüamel olarak on beş günde yazdım. Kendilerine¹⁰ götürdüm ve “Efendim, bir oğlunuz oldu” diyerek takdim ettim. “Oku bakalım, dinleyelim” dediler. O gün ve sonraki günlerde okudum. “Bu kitap basıl-sın” dediler. “Benim isimle olmasın, müstear isim konsun” diye istir-ham ettim; “Hayır, dediler, senin isminle çıksın.” Bir müddet sonra basıldı.

Kendileri benim dâima bir şeyler yazmakta olduğumu bilirler, amma “Ne yazıyorsun?” diye hiç sormazlardı. Ben yazdığım kitabı bitirince alıp götürür ve “Efendim, bir oğlunuz oldu” derdim. “Hadi oku bakalım” derler ve birkaç günde baştan sona okurdum, huzû-runda bulunanlar da dinlerdi. Sonunda “Bu da basılsın” buyururlar-dı. Hiçbir kitabımı tenkid etmediler.”

Yazar, Mülâkatlar¹¹ isimli kitabında da bu konuya temas etmiş: 78. sayfada “Aşk Bu İmiş’i yazmadan evvel hislerimi rencide eden bir kitap okumuştum. Bu, o tehevvrün tekâzasıyla yazılmıştır” diyor. 151. sayfada tekrarlıyor: “İlk eserim olan Aşk Bu İmiş’i o zaman okuyup da hislerimi rencide eden bir eserin reaksiyonu ile on beş günde yazmışım. Neşretmeyi tasavvur etmezken, sözünden çıkamayacağım bir büyüğümün arzusu neticesi olarak neşrettim.”

Gazeteci Kandemir’in Sâmiha Ayverdi ile yaptığı ve 14 Tem-muz 1949 târihinde Edebiyat Âlemi’nde yayınlanan bir röportaj da bu hakîkati teyid ediyor. Kandemir soruyor:

- İlk eser?

- Düşüncelerimi, duygularımı rencide eden bir kitap okumuştum...

Tam on bir sene evvel...

- Neydi?

- Şimdi hatırlamıyorum... Onun ilk reaksiyonu olarak, cevâbî mâhi-yette ilk kitabımı, gâyet kısa bir zamanda yazmışım. Neşretmek niyetim yoktu. Fakat böyle bir kitap yazmış olduğumu öğrenen yakın bir büyüğüm neşredilmesini istedi.

Yazar, kendisiyle yapılan mülâkatta “Tam on bir sene evvel” diye-rek Aşk Bu İmiş romanını 1938 yılında yazdığını belirtiyor. Semiha Cemal hicrî 6 zilkâde 1354¹², milâdî 1 Şubat 1936’da vefat etmiş; roman ise, aradan iki yıldan fazla bir zaman geçtikten sonra 1938’-de yayınlanmış. Eğer gerçekten romanın yarısını Semiha Cemâl yazmış, Sâmiha Ayverdi tamamlamış olsaydı, 1936 yılında veya 1937 başlarında ve “Semiha Cemâl” imzâsıyla yayınlanırdı. Kendi kitaplarına dahi adını yazmak istemeyen bu müstesnâ insan, ço-cukluğundan beri çok sevdiği yol arkadaşının eserini asla kendine mâl etmezdi.

Bu rivâyet nasıl zuhur etti acaba ?

Öyle anlaşılıyor ki, sıkı bir tâkip ve baskının hüküm sürdüğü o yıllarda Ken’an Rifâî ve yakınlarıyla görüşmek imkânından tamâ-men

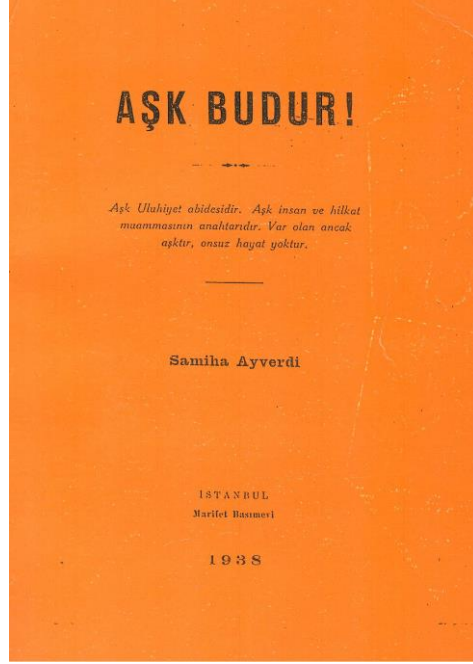
¹⁰ Ken’an Rifâî Hazretleri.

¹¹ Sâmiha Ayverdi, Kubbealtı Neşriyatı, 2005 İstanbul, s.78.

¹² Mezar taşından alınmıştır.

mahrum olan cāmianın mensuplarından bâzı kimseler, o güne kadar hiçbir şey yazmamış olan ve “dâima sessiz sadâsız kapı di-binde oturan Sâmiha”nın bu kitabı yazmış olduğuna inanamamış-lar; bir çok eseri olan “Semiha Cemâl Hanım”ın yarım kalmış roma-nını, belki Hocasının yardımıyla, Sâmiha tamamlamış” demişler. Sâmiha Ayverdi’nin ardı ardına neşredilen eserleri, bu zannı tamâ-men silmişse de, taşraya çıkmış olan ve uzun yıllar İstanbul’dan uzakta kalmış birkaç kişi bu zannı günümüze kadar taşımışlar.

Netîce: Aşk Bu İmiş romanını, “Hislerini rencîde eden bir eserin reaksiyonu ile onbeş günde” Sâmiha Ayverdi 1938’de yazmış ve yazı hayâtına bu eserle başlamıştır; gerisi hikâyedir.

Sultânım

A. Yılmaz Soyger

Ilık rüzgârlar eserdi rûhuma ney seslerinden
Sen vardın Sultânım sen vardın
Duyulurdu hep “Hay, Hak, Hû” derviş nefeslerinden
Ve önümde nûr misâli yanardın
“Fihâ misbâhun, el-misbâhu fi zücâcetin”¹³

Mesih Ali Paşa câmiinde o ikindi namazı
Teşrifinle içimizi sarardın
Yaşardık vahdeti, niyâzı, nâzı
Hissederdik hep berâber, Kaf dağları kadardın
Ya nûrdun Sultânım ya nârdın
“Yûkadü min şeceretin mübâreketin”¹⁴

O dârü’l-hadîsde akşam demleri
Hancı olup yolculara tuhfeler sunardın
Bencileyin günahkârân, kemterleri, kemleri
Hakk’ın gölgeliğine toplamış bir çınardın
Sen vardın Sultânım sen vardın
“Zeytûnetin lâ şarkıyyetin ve lâ garbiyyetin”¹⁵

Sen yoksun diyorlar, yok musun yoksa?
Gittin mi? Gitmişsin, öyle diyorlar
Bana “Kiminlesin söyle!” diyorlar...
Gitmedin, şu âciz varlığı nasıl da sardın?
Varsın, ey Sultânım dâima vardın
“Lem temseshu nârun; nûrun alâ nûrin”¹⁶

¹³ Nûr, 24/35: “İçinde lamba vardır.”

¹⁴ Nûr, 24/35: “Mübârek bir ağaçtan tutuşturulur.”

¹⁵ Nûr, 24/35: “Doğuya ve batıya nisbet edilemeyen zeytinden.”

¹⁶ Nûr, 24/35: “Kendisine ateş değmese de; nur üstüne nurdur.”

Âyetin tamâmının anlamı ise şöyledir: “Allah göklerin ve yerin nûrudur. O’nun nûrunun temsili, içinde lâmba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fânus içindedir; o fânus da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da batıya da nisbet edilemeyen mübârek bir ağaçtan, yâni zeytinden tutuşturulur. Onun yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. Nur üstüne nurdur. Allah dilediği kimseyi nûruna eriştirir. Allah insanlara temsiller getirir. Allah her şeyi bilir.”

Vefâtının 25. Yılında Mehmed Çavuşoğlu'nu Hatırlamak

Prof. Dr. Abdullah Uçman

B ehçet Necâtigil “Döşek” adlı şiirinde şöyle der:

Ol hayat ehline hayrânım sessiz

Döşerler

Çok az kimse geçtiği kaldırımı
Sonra onca emeği sayarak hiçe
Toplar taşlarını bir karanlık gece
Yorgun yola çıplak
Düşerler.

Mehmed Çavuşoğlu'nu yakından tanıyanlar çok iyi bilirler ki, o, Necâtigil'in bu şiirinde anlattığından farklı olarak “kaldırımı”nı “sessiz, sadâsız” döşemedi, tam aksine bağırıp çağırarak, varlığını dost-düşman herkese duyurarak döşedi ve bu dünyâdan ayrıldı.

Mehmed Çavuşoğlu'nu ilk defa 70'li yıllarda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün birinci sınıfında öğrenci iken, Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü hocamız Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın mührünü imzâ yerine devam karne-mize basarken gördüğümü hayal meyal hatırlıyorum. Gâliba o yıl-larda Ali Nihad Tarlan hocanın asistanı idi ve düzenli olmamakla berâber, muhtemelen hocanın yerine ara sıra bâzı derslerimize giri-yor ve hâfızam beni yanıltmıyorsa Zâtî Dîvânı'ndan bir kısım gazel-leri şerh ediyordu.

Çavuşoğlu, daha sonra, öğrenci olaylarının ve anarşinin doruğa tırmandığı o kâbus dolu yıllarda uzunca bir süre ortalıkta görünme-di; sonradan öğrendiğime göre temin ettiği bir bursla İngiltere'ye Prof. Walsh'un yanına gitmiş, dönüşte de askerliğini yapmış. 1971-1972 öğretim yılında biz son sınıfa geldiğimizde Ali Nihad hoca yaş haddinden emekliye ayrılırken yerine gerçekten bir hayrî'l-halef olarak Çavuşoğlu'nu bırakmıştı. Ben fakülteden mezun olup bölü-mümüzün, şimdi yerinde yeller esen Seminer Kitaplığı'nda memur olarak çalışmaya başladığım zaman, Mehmed Çavuşoğlu tekrar Türkoloji koridorunda görünmeye başladı. Sık sık kitaplığa gelip iâre olarak çeşitli kitaplar alıyor, arada benimle konuşuyor, yüzün-den hiç eksik olmayan gülümseme ve kendine mahsus üslûbuyla iltifatlarını da eksik etmiyordu. Seminer Kitaplığı'ndan alıp da uzun müddet iâde etmediği kitaplar arasında, tenkitli basımını

hazırla-mayı düşündüğü Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi'nin bir yazma nüs-hası vardı ki, kendi ifâdesine göre bu nüsha adı geçen tezkirenin en mûteber ve en hacimli nüshası idi. Onun, diğer bir kısım hocaları-mız gibi karşısında kim olursa olsun, araya herhangi bir mesâfe koymadan son derece samîmî bir şekilde konuşması, zaman zaman hiddetlenip yüksek sesle bağırıp çağırması, biraz da Karadenizlilik-ten gelen, doğrudan doğruya kendine mahsus bir karakter özelliği idi.

Hocası Ali Nihad Tarlan'ın büyük odasından bölünmek sûretiy-le yapılan odasını bir dergâh gibi işte bu sırada herkese açmıştı. Odasının duvarında mânevî feyz aldığı söylediği üç hocasının çerçevesi fotoğrafları asılı idi. Bunlar sırayla Prof. Dr. Ali Nihad Tar-lan, Haydarpaşa Lisesi'nden edebiyat hocası olan Mâhir İz ve diğer-leri kadar pek meşhur olmayan, kendisinin Baha Bey dediği Baha Kâhyaoğlu ya da Sakallı Baha Bey. Odası gerçekten bir dergâh gi-biydi ve 80'li yıllarda bölümdeki diğer bir kısım asistan arkadaşlarla berâber kısa zamanda onun bu mütevâzı odasındaki tadına doyum-maz sohbetlerin müdâvimi olmuştuk.

O günlerde, biraz bizim de fikren etkisi altında kaldığımız Ce-mil Meriç, Attilâ İlhan ve Kemal Tâhir'in, alışılmışın dışında farklı söylemleri dolayısıyla tartışılmaya başlanan “yerli ve millî kültür meseleleri” ile “kaynaklarımız” ve “dîvan edebiyâtının önemi” gibi konular, bizi onun sohbetlerine daha bir şevkle çekiyordu. Ders saatleri dışında odasının kapısı sabahtan akşama kadar sürekli açık durur, selâm veren içeriye girip oturur ve bir anda kendisini onun şiirler, hikâyeler, anekdotlar ve hâtıralarla renklenmiş sohbetlerinin ortasında buluverirdi. Onun odasına fakülte içinden olduğu kadar fakülte dışından da, onu tanıyan değişik çevrelerden birçok insan gelir giderdi. Bunlardan hatırlayabildiklerim arasında başta çok sev-diği ve biraz uzunca boyu dolayısıyla “Tavîl Ali” diye takıldığı azîz arkadaşı Mehmet Ali Tanyeri olmak üzere, Hâşim Nezihi Okay'ı, Mesut Koman'ı, Mehmet Genç'i, kitapçı Sâman Helvacıoğlu'nu, Turgut Kut'u, Behçet Necâtigil'i, Avukat Kemalettin Nomer'i, Vic-toria R. Holbrook'u hep onun odasında görüp tanıdım. “Bu renkli şahsiyetleri onun odasına çeken acaba neydi?” diye zaman zaman kendime sorunca, herhalde onun açık sözlü, eskilerin tâbiriyle “gıll ü gışsız”, “hesâbî kitâbî” olmayan ve doğrudan doğruya insana de-ğer veren müstesnâ şahsiyetiydi demek istiyorum. O, bizim sâdece derslerimize giren hocamız Ali Nihad Tarlan ile bizim ancak son yıllarına yetişebildiğimiz Mâhir İz hocanın, eskilerin tâbiriyle “harî-minde” bulunmuş, evlerine girip çıkmış, sofralarına oturmuş, yatıya misâfir kalmış, gerek onlardan, gerekse onlara yakın çevrelerden şiir zevkiyle birlikte, daha da önemlisi edeb-erkân öğrenmişti.

Çavuşoğlu, hece veznini, aruz veznini, hattâ serbest tarzı çok rahat kullanabilen ve bu üç tarzda da başarılı ve güzel şiirler yaza-bilen; klasik tarzda ebcedle doğum ve ölüm târihleri düşürebilen, ilham dünyâsı son derece zengin iyi bir şâirdi ve edebiyâtı da tâ or-takul sıralarından îtibâren ciddî bir şekilde benimsemişti. Akade-mik çalışmalardan yoruldukça

sığındığı şiiri biraz daha ciddîye al-saydı, günümüz şâirleri arasında mutlaka belli bir mevkiî olabilirdi. İşte onun şu rubâisi ne kadar derin anlamlar taşıyor:

İssiz, korsuz ateşle yanmak; adı aşk;
Kendinden aşıp taşra uzanmak; adı aşk;
Yıllarca süren yalancı rü'yâlardan;
Bir gerçeğe ansızın uyanmak; adı aşk.

50'li yıllarda Milliyetçiler Derneği yayınları arasında neşredilen Ulubatlı Hasan Destanı adlı şiir kitabı dışında, yine o yıllara âit birkaç defter dolusu şiiri bulunuyordu. Baştan başa mâcerâlî geçen lise yıllarından sonra, biraz da babasının arzusu doğrultusunda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuş, fakat mizaç itibâriyle kat'iyen uyuşmadığı bu okuldan biraz hocası Mâhir İz'in, biraz da ağabeyim dediği Fethi Gemuhluoğlu'nun îkaz ve telkinleriyle kısa sürede ayrılıp Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne geçmişti. Kendisinin anlattığına göre, hukuktaki ders kitaplarındaki sayfa boşluklarına sabah akşam gidip geldiği hocası Mâhir İz'den ve onun kayınpederi, son devrin meşhur rubâî şâiri Muhiddin Râif Bey'den (Yengin) duyduğu Şeyh Gâlib'e, Leskofçalı Gâlib'e ve Yenişehirli Avni Bey'e âit bir kısım manzûmeleri kayde-dermiş.

Çavuşoğlu, benim hayâtım boyunca tanımış olduğum en zeki ve hâfızası kuvvetli insanlardan biriydi. Yıllar önce duymuş olduğu güzel bir şiir, bir menkıbe, bir anekdot, bir beyit veya bir mısra, âde-ta o anda hâfızasına kazınır, aradan ne kadar zaman geçerse geçsin bilgisayar disketi gibi, bir daha asla silinmezdi.

Edebiyat Fakültesi'nde talebe olduğum 70'li yıllarda dîvan ede-biyâtı derslerimize, biri hâriç hepsi rahmet-i Rahmân'a kavuşan, başta Ali Nihad Tarlan olmak üzere, Abdülkâdir Karahan, çok kısa bir süre Fâhir İz, Ali Alparslan, Günay Alpay (Kut) ve Âmil Çelebi-oğlu giriyordu. Dîvan şiirinin klasik anlamda bütün inceliklerini ve oyunlarını çok iyi bilen Ali Nihad Tarlan hoca derslerinde mutlaka kendi hatt-ı destiyle tahtaya yazdığı bir beyit etrafında bir ders sa-ati boyunca öyle derin ve ayrıntılı yorumlar yapıyor, o kadar yük-seklerde dolaşıyordu ki, dîvan şiiri hakkında sıradan lise bilgisi dı-şında herhangi bir ön hazırlığı olmayan biz talebeleri hocanın saat-lerce süren şerhlerinden pek de bir şey anlayamıyor, daha doğrusu şerhi yapılan şiirlerin pek de tadına varamıyorduk.

Ali Nihad Tarlan hocanın emekliliğinden sonra Günay Hanım'-ın Amerika'ya, Âmil Bey'in de Erzurum'a gitmelerinden sonra, öğ-renciye dîvan edebiyâtını tadına vara vara öğretme işi tek başına Mehmed Çavuşoğlu'na kalmıştı. Merhum Ali Alparslan da derslere giriyordu ama, onun asıl meşgalesi eski Türk edebiyâtından çok, kapısını çalanlara hüsn-i hat dersleri vermektir. Mesleğini büyük bir aşkla seven, hem de her şeyden çok seven Çavuşoğlu, bölümde bir anda dîvan şiirinin bütün inceliklerine vâkıf, bu şiiri seven ve sev-dirmeye gayret eden yegâne hoca mevkiine

yükselmışti. Dîvan şiiri-ne nüfûzu, bu şiiri kavrayış tarzı ve yorumlaması, çeşitli dîvan ya-yınları ve bunları hazırlarken tâkip ettiği usul, bir çoğumuzun adını bile duymadığımız dîvan şiirinin ikinci, hattâ üçüncü dereceden şâ-irleri üzerine ısrarla eğilmesinin sebeplerini, dîvan şiirinde uzman olan arkadaşlarımız şüphesiz benden daha iyi takdir ederler.

1977 yılında, Ötüken Yayınevi'nin Edebiyat Meseleleri adıyla yayımladığı Ali Nihad Tarlan'ın dergi sayfalarında kalmış bir kısım makâlelerini yayına hazırladığım sırada, onu daha yakından tanıma şansım oldu. Bu sırada muhterem M. Ali Tanyeri ile birlikte arka arkaya yayımladığı dîvanlar, üniversite çevrelerinden birçok mes-lekdaşının ilgisini çekiyor, onun çalışmalarına gıpta ile bakıyorlardı.

Şimdi bu dîvanlardan Vasfî mi idi yoksa Helâkî mi idi, hangisi olduğunu tam olarak hatırlayamıyorum ama, yeni basılmış dîvan-lardan birini karıştırırken hocam Mehmet Kaplan, kendi odasında, anlamını çıkaramadığı bir beyit sormuş, Çavuşoğlu da bu beyti ken-dine göre derhal yorumlayarak hocaya uzun uzadıya açıklamıştı. Bunun üzerine Kaplan hoca: "Mehmed, bana anlattığın bu şeyleri niçin oturup bir makâle hâlinde yazmıyorsun! Sana vazîfe veriyorum; bana burada anlattıklarını bu gece hemen bir makâle hâlinde yaz ve yarın sabah bana getir!" demesi üzerine, ertesi sabah ısmar-lanan makâle hazırlanıp getirilmişti. Hoca bunu zarfa koyup o yıl-larda Ankara'da yayımlanan Hisar dergisine gönderdi ve böylece hemen her ay Hisar'da Çavuşoğlu'nun dîvan edebiyâtıyla ilgili yazıları yayımlanmaya başladı. 1980 yılında dergi kapanıncaya ka-dar devam eden ve Hisar okuyucuları tarafından büyük bir zevk ve ilgiyle tâkip edilen bu yazılar, daha sonra, tashih hatâları yüzünden bir hayli canını sıkın Dîvanlar Arasında adıyla bir kitap hâline de geldi.

Çavuşoğlu, eskilerin deyimiyle son derece "tez canlı" ve de-vamlı hareket hâlinde olduğu için, nedense konuştuğu gibi kolayca yazı yazamıyordu. Onun tam tersine, son derece sâkin tabiatlı ve çok rahat yazı yazabildiği için yakın arkadaşı merhum Erol Gün-gör'e gıpta ederdi. Bir de, sohbet sırasında ballandıra ballandıra anlattığı şeyler için; "Bu bize anlattıklarınızı yazsanız da başkaları da öğrensın!" dediğimiz zaman; "Benim bu anlattıklarım eskiden herkesin bildiği sıradan şeylerdir, bunlardan yazı falan olmaz!" der, teklifimizi kesip atardı.

Hâfizam beni yanıltmıyorsa, 1981 yılının Haziran ayı idi; bir gün Edebiyat Fakültesi'nden beni aldı, berâberce o yıllarda herkeste olmayan Doğan marka arabasıyla Sultanahmet'e, daha doğrusu Ayasofya'nın arkasına Aya İrini'ye götürdü. Gâliba çantasında, her yıl İstanbul'da yapılan İstanbul Festivali dolayısıyla iki kişilik bir konser bileti veya dâvetiyesi vardı. Konuşa konuşa Aya İrini'nin önündeki meydana geldik; ortalık bayağı kalabalıktı; o sırada ne oldu, tam olarak anlayamadım; gâliba uzaktan, bizim gibi konsere girmek için sıra bekleyen hoşlanmadığı birini gördü ve bana: "Kon-serden vazgeçtim, hadi gel seninle başka bir yere gidelim!" dedi. Bu durumda ben ne diyebilirdim ki, dâvetiye zâten ondaydı ve beni de kendisi dâvet etmişti. Tabî ister istemez: "Peki!" dedim. Tekrar

ara-basına bindik ve Sultanahmet-Bayazıt-Aksaray güzergâhı üzerin-den Vatan Caddesi'nden geçerek Edirnekapı surları civârına geldik ve arabadan indik. Çavuşoğlu nedense burada çok efkârlandı ve bana o zamana kadar hiç olmadığı şekilde içini dökmeğe başladı. Müstesnâ bir hâfızaya sâhip olan hoca bana burada kendi hayâtında önemli rolleri bulunan ve benim de tanıdığım Fethi Gemuhluoğlu, Mâhir İz, Ali Nihad Tarlan, Mehmet Kaplan ve Muzaffer Ozak'la alâkalı çok ilginç anekdotlar anlattı, ama ben o sıralarda henüz ayaklarım tam olarak yere basmadığı için, ne yazık ki burada an-lattıklarının hepsini hatırımda tutamadım.

Hatırlayabildiklerimden biri, o sırada Kargümrük'teki Cerrâhî Dergâhı şeyhi Muzaffer Ozak hocanın yıllarca Maraşlı Ahmed Tâhir Efendi'ye hizmet etmesi ve onun yerine hilâfete hazırlanırken, her nasılsa Tâhir Efendi'nin vefâtı üzerine hilâfetin, Fethi Gemuhluoğ-lu'nun da bağlı bulunduğu Mustafa Özeren'e intikal etmesi; bu du-rum karşısında onun da Karagümrük'teki Cerrâhî Dergâhı'na gidip Fahreddin Efendi'ye (Erenden) kapılanması ve ondan hilâfet alması konusu idi. Meseleye âşinâ olanlar, herhalde bu hususları çok daha iyi bileceklerdir. Benim gönül bağı ötesinde, ne Cerrâhî tekkesi ile ne de diğerleriyle doğrudan doğruya bir münâsebetim olmadığını bildiği halde, Çavuşoğlu bunları bana niçin anlatma ihtiyâcı duydu bilemiyorum.

Diğeri de, Muzaffer Ozak'ın kendisine hilâfet teklif etmesi ko-nusu idi; ama, hoca böyle bir teklifi yaparken, gerçek mânâda der-vişliğin bir tür “demir leblebi” olduğunu, bu işin öyle amfide tale-benin karşısına geçip ders vermeye benzemediğini, gerektiğinde bu-nun her türlü dünyevî arzulardan, yârdan, serden, evlâd u ıyâlden vazgeçmekle mümkün olabileceğini dile getirmesi üzerine, kendisi-nin de bu sevdâdan vazgeçtiğini söyledi. Bütün bunları anlattıktan sonra yürüyerek Edirnekapı surlarından içeriye girip Mihrûmah Sultan Câmiî'nin avlusuna geldik; şadırvanda abdest alıp içeriye girdik ve ikinci namazını kılıp tekrar dışarıya çıktık. Avluda şadır-vanın altında biraz oturup konuştuktan, daha doğrusu Rızâ Tevfîk'-in yıllar önce tam da bizim oturduğumuz yerde kaleme aldığı ve:

Vardım eşiğine yüzümü sürdüm,
Etrâfını bütün dikenler almış,
Ulu mihrâbında yazılar gördüm,
Kim bilir ne mutlu zamandan kalmış.

kıt'asıyla başlayan o meşhur “Harâb Ma'bed” şiirini okuduktan sonra, o, Edirnekapı'dan çevreyolu güzergâhı üzerinden Gayret-tepe'deki evine giderken, ben de Fâtih'e evime döndüm.

Daha sonra altı ay kadar Fransa'ya gidişi, geri döndüğünde profesörlük kadrosu etrâfında fakültede yaşanan tatsız olaylar sıra-sında hep onun yanındaydık, hep onunla berâberdik... Bizimle uzun uzadıya konuşur, dertleşir ve içini dökme ihtiyâcı duyardı. 1982'de 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kânûnu yürürlüğe girince, kânun gere-ğince,

yanılmıyorsa o sene birinci sınıfa 200 öğrenci kaydını yap-tırdı; biraz da bu kalabalıktan ürktüğü ve “Bu işin artık tadı tuzu kalmadı” dediği Türkoloji koridorundan ayrılıp, arkadaşı ve mes-lekdaşı Doç. Dr. Mertol Tulum ile birlikte rotasyona tâbi olarak, bir yıllığına Konya Selçuk Üniversitesi’ne gidişi... Arada, tâtillerde İs-tanbul’a gelişlerinde yine saatlerce süren sohbetlerimiz ve geleceğe dönük tasarılar... 1982 Temmuzunda, Türkoloji Bölümü’nün temel direklerinden kabul ettiği hocası Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş’ın, hemen arkasından Prof. Dr. Sâdettin Buluç’un ölümü; onun arkasın-dan bir süre sonra Prof. Dr. Mehmet Kaplan’ın emekli olması; diğer bir kısım hocaların rotasyona tâbi olarak Anadolu’daki başka üni-versitelere gidişi ile Türkoloji koridorunun her iki anlamda da bo-şalmasına yol açmış, böylece Türkoloji’nin “Altın çağı” sona ermişti.

1984 yılında, eski Güzel Sanatlar Akademisi, şimdiki adıyla Mîmar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi bünyesinde kurulan Fen-Edebiyat Fakültesi’nin ilk dekanı ve kendisinin Haydarpaşa Lise-si’nden matematik hocası olan Prof. Dr. Mehmet Emin Altan’dan fakültede Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü kurma teklifini alınca çocuklar gibi nasıl sevindiği hâlâ hatırımdadır. Böyle bir teklifin se-vinç ve heyecânıyla Edebiyat Fakültesi’ndeki bir kısım arkadaşlara kurulacak bu yeni bölümde berâber olma teklifinde bulundu. Şah-sen ben, işin başında o olduktan sonra, seve seve, hattâ koşu koşu nereye olursa olsun onunla birlikte gitmeye hazırdım.

Nihâyet, bir yandan bürokratik formaliteler tamamlanırken 1984-1985 öğretim yılında, geleceğe dönük büyük ümitlerle Mîmar Sinan Üniversitesi’nde berâberce göreve başladık. Fakültenin açıldı-ğı ilk günlerde, ikimizden başka derse giren hoca hemen hemen yok gibiydi. Yeni kurulan fakültelerin kaderi hemen her yerde aynı idi. Şartların her türlü olumsuzluğuna, işlerin çoğu zaman ters gitmesi-ne rağmen o hiçbir şekilde moralini bozmadı; zaman içinde her şe-yin düzeleceğine, işlerin bir gün elbet yoluna gireceğine inanıyordu. Mâdemki onunla kader birliği yapmıştık, ona sonsuz güvenimiz vardı. Beşiktaş’ta, tütün deposundan bozma vîran binâdaki, şimdi Bahçeşehir Üniversitesi çatısı altında bulunan, ama yirmi yıl kadar 210 numaralı ders-hâne olarak hizmet veren mütevâzı bölüm oda-mızda nice güzel berâberliklerimiz oldu. Kısa zamanda aramıza Tu-ran Alptekin ve Aydın Oy gibi bâzı tecrübeli hocalarla Mehmet Kalpaklı, Mehmet Emin Açar, Rahim Tarım gibi genç arkadaşlar katıl-dı. Birlikte yemeğe gidiyor, çaylar-kahveler içiyor, yine eskiden İs-tanbul Üniversitesi’nde olduğu gibi, burada da uzun uzun sohbetle-re dahıyor, derslere girip çıkıyor; ilişkilerimizi bir âile fertleri hava-sında sürdürüyorduk. Çavuşoğlu’nun, bir defa olsun bizleri inci-tecek veya kıracak herhangi bir şey söylediğini hatırlamıyorum.

Haksızlıklara, bile bile kasden yapılan hatâlara asla tahammül edemezdi. Karşısındaki kim olursa olsun, bildiğini söylemekten çe-kinmez, hakkı savunur, etrâfındakilere de hiçbir şekilde kendini ezdirmemesini söylerdi. Biraz da onun bu mücâdelecî kişiliği sâye-sinde Mîmar Sinan

Üniversitesi'nde hocası ve öğrencisiyle kendine has bir Türkoloji Bölümü kuruldu. Bölümümüz için geleceğe dönük olarak daha nice güzel tasarıları vardı; ömrü vefâ etseydi bunları zaman içinde mutlaka gerçekleştirecekti. Bâzı meseleleri halletmek için devamlı sûrette sağa sola koşuşturur dururken bile, yine M. Ali Tanyeri ile birlikte dîvanlar üzerinde çalışmaktan, bir kısım seminer ve konferanslara katılmaktan geri durmuyordu. O ne bitip tüken-mez bir enerji idi yâ Rabbi!. Şimdi zihnen o günlere dönüp düşünüyorum da, sanki bu dünyâya âit bir an önce bitirmesi gereken işleri-ni, Behçet Necâtigil'in deyimiyle "kaldırımın taşlarını döşemek" için acele ediyordu...

1986 yılının sonbaharında gittiği Amerika dönüşünde ciddî şe-kilde çağın mucizevî icâdı olan bilgisayarla ilgilenmeye başlamıştı. Üniversitedeki maaşlarımızın henüz 250-300 bin lira olduğu o gün-lerde 50 milyon liraya mâlolacak bir bilgisayar sistemini üniversite bünyesinde kurmak sûretiyle dîvan şiirinin bütün lugatını bilgisa-yara yükleyecek, böylece hâzıfasındaki bilgiler ölünce kendisiyle birlikte toprağa gömülmeyecekti. Meslekdaşı akademisyenler tara-fından hazırlanacak dîvanlar da artık matbaada değil, bilgisayar or-tamında yayımlanacaktı. Ne yazık ki bütün bu tasarıları gerçekleştirmesi, hayâta geçirmesi mümkün olmadı. Hemen her konuda adımlarını son derece ağır ve temkinli bir şekilde atar; yeni bir işe başlarken ya da bir yerlerden bir şeyler talep ederken dâima şunları söylerdi: "Allah biliyor, nefsim için bir şey istemiyorum; bütün bu sıkıntılara memleket irfânı için, benden sonra arkamdan gelecek siz-ler için katlanıyorum!"

Ölümünden birkaç ay önce fakülte'deki odasında, kendisinin de çok sevdiği ve hürmet ettiği son sahaflardan Necâti Alpas'ın (Sahaf-lar Çarşısı'nın Necâti amcası) âni bir surette vefâtı üzerinde konuş-tuğumuz bir sırada, sanki içine doğmuş gibi: "Bir gün bakacaksınız, aaa Mehmed de gitmiş diyecekler!" demişti. Ölüm, o cıvıl cıvıl, ha-yat dolu Çavuşoğlu'na o kadar uzak görünüyordu ki, o sırada onun bu sözlerine gülüp geçmiştik. Yine son konuşmalarımızdan birinde, büyüklerinden öğrendiği edeb-erkân gereği, kendisinin hiçbir şeye tâlip olmadığını, ancak bir teklif vâkî olursa böyle bir şeyi de geri çevirmeyeceğini söylemişti.

İngiltere'den hocası olan Prof. John R. Walsh için bir hâtıra kita-bına Gelibolulu Âlî Bey ile ilgili oldukça kapsamlı bir makâle hazır-lıyordu. Fakülte'deki yoğun meşgaleleri arasında fırsat buldukça bu makâle ile de uğraşılıyor, ama yazıya bir türlü arzu ettiği son şekli veremiyordu. Benimle her karşılaşmasında bu makâleyi hatırlıyor ve benden, kitabın editörlüğünü yapan Prof. Dr. İsmâil Erünsal'a biraz daha zamana ihtiyâcı olduğunu söylememi ricâ ediyordu. Bodrum'a giderken yolda ölümüne sebep olan o meş'um trafik ka-zâsı sırasında, tamamlamak üzere berâberinde götürdüğü bu makâ-le de bulunuyordu. Ölümünden bir hafta kadar önce son tashih-lerini yapıp Ankara'ya Kültür Bakanlığı'na gönderdiği Hayâlî Bey ve

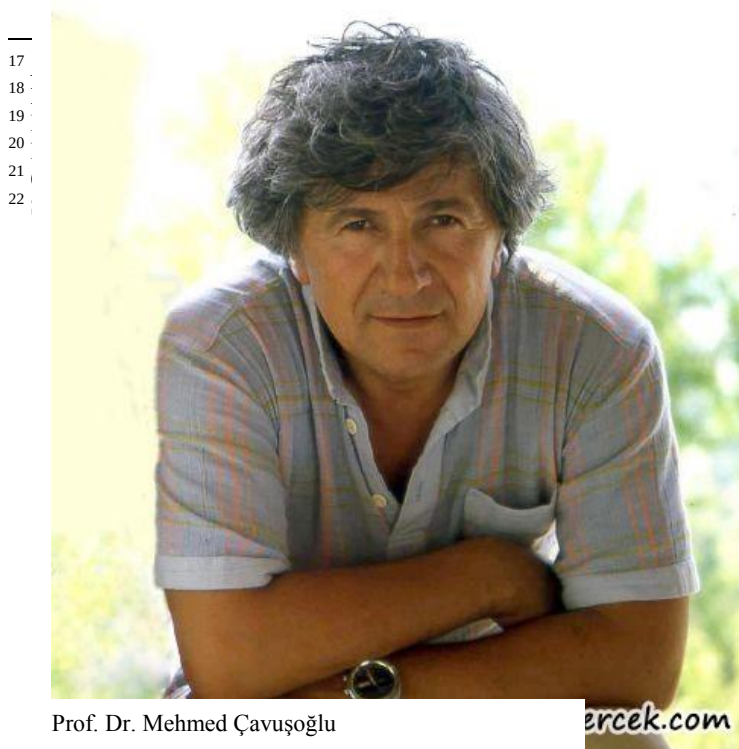
Dîvânı'ndan Örnekler¹⁷ adlı çalışması ile Mîmar Sinan Üniversitesi tarafından basılan Üsküplü İshak Çelebi Dîvânı'nı (M. Ali Tanyeri ile, İstanbul 1990) dünya gözüyle görmek nasip olmadı.

Ölümü üzerinden tam yirmi beş yıl geçmiş olduğu halde, onun öldüğüne bir türlü inanamıyor, onu her an odamızın kapısını hızla açıp içeriye gireceği duygusuyla bekliyoruz. Memleket irfânı için tam da verimli olabileceği bir zamanda aramızdan ayrıldı. Fâtih Câ-mii'nde cenâze namazını kıldıran kırk yıllık dostu Emin Işık hoca-nın da söylediği gibi, 50'lerde Vatan Caddesi açılırken surların civâ-rında birtakım mezarlardan henüz ter ü tâze ve bozulmamış Yeniçe-ri cesetleri çıktığını gözleriyle görmüş ve dehşete kapılmıştı. Kade-re, Allah'a, âhirete, hesap gününe "hakka'l-yakîn" derecesinde iman eden hakîkî bir mü'mindi. Ölüm ona o kadar uzaktı ki, basit mantı-ğımızla bu kadar erken gelen ölümün sırrını anlayamıyoruz. En bü-yük hakîkat olan ölüm karşısında, ne yazık ki sükût etmekten, göz yaşı dökmekten ve rahmet dilemekten gayrı elimizden de başka bir şey gelmiyor.

1962 yılında üniversiteye intisap eden ve yirmi üç yıl sonra, 1985 yılında üniversite hayâtında varılabilecek en üst basamağa, yâni profesörlük rütbesine yükselen Mehmed Çavuşoğlu, kuru bilgi aktarıcısı olmaktan başka vasfı bulunmayan klasik ilim adamların-dan farklı biçimde, öğrendiklerini aynı zamanda nefsinde yaşayan, alabildiğine duygusal ve heyecanlı bir gönül adamı, eskilerin deyi-miyle "deryâ-dil" biri idi.

Bir kadirbilirlik örneği olarak Kitabevi Yayınları tarafından yeni baskısı yapılan Necâti Bey Dîvânı'nın Tahlîli¹⁸ ile Bâkî ve Dîvânı'ndan Örnekler¹⁹ ve Dîvanlar Arasında²⁰ adlı kitaplarıyla diğer dîvan neşir-leri okundukça Mehmed Çavuşoğlu'nun adı genç nesiller arasında da yaşayacak ve o dâima hayırla, rahmetle yâd edilecektir. Aynı şe-kilde yine bir vefâ örneği olarak Prof. Dr. İsmâil Erünsal'ın ön ayak olmasıyla Prof. Dr. Hatice Aynur ile Dr. Mehmet Kalpaklı'nın edi-törlüğünde 2005-2006 yılında Osmanlı Araştırmaları'nın dört cildi-nin²¹ "Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu Hâtıra Sayısı" olarak yayım-lanmasını; geçtiğimiz 2011 yılında da Gâzi Üniversitesi tarafından çıkarılan Gâzi Türkiyat-Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi'nin²² bir sayısının Mehmed Çavuşoğlu'na tahsis edilmesini de burada minnet ve şükranla anmak isterim.

Allah ganî ganî rahmet eylesin, mekânı cennet olsun...

Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu

ercek.com

Endülüs, İslâm'ın Yok Edilmiş Medeniyeti

Zeki Önsöz

Endülüs (al Andulus) 711-1492 yılları arasında İber Yarımadası'nda müslümanların hâkimiyeti altında bulunan bölgelere verilen isimdir. Endülüs (Andalucia, günümüz güney İspanya'sında özerk bölgenin adıdır.) Başlıca büyük şehirleri; Almeria, Cordoba, Granada, Malaga ve böl-genin başkenti Sevilla'dır.

İspanya ve Endülüs'e önceki yıllarda iki defa gittim. Endülüs bölgesini etraflıca gezdim. İspanyolların dikkatimizi çeken ilk özel-liği; "siesta"ları, yâni öğle uykusu için evlerinde istirahat çekilme-leriydi. Düzenledikleri şenliklere de "fiesta" diyorlardı.

Flamenko

Akşamları flamenko dansçıları bâzı lokantalarda dans ediyor-du. Sevilla'da büyük bir salonda flamenko gösterisine gittik. Bu dansı seyrederken büyük şâirimiz Yahyâ Kemal'in "Endülüs'te Raks" şiirini hatırlamamak mümkün değildi.

Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...

Şevk akşamında Endülüs üç def'a kırmızı...

Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir.

İspanya neş'esiyle bu akşam bu zildedir.

Boğa güreşi

İspanyolların tanınan diğer bir gösterisi boğa güreşi idi. Murcia'da merak edip gittik. Boğa güreşi, arenayı dolduran binlerce insa-nın "oley!" nidâları ve müzik eşliğinde zavallı bir hayvanın işkence edilerek öldürülmesinden başka bir şey değildi. İspanyollar bu gös-terilerini gururla yabancı gezginlere gösteriyor. Her vesîle ile dün-yâya medeniyet dersleri veren Avrupalılar da bu vahşî gösteriyi arenaları doldurarak seyrediyordu.

Paskalya yortusu/Mâtem alayı

Barcelona yakınlarında küçük bir kent olan Gerona'da Paskal-ya Yortusu'nda Hz. İsâ için yapılan mâtem alayını gördük. Hz. İsâ'nın çarmıha gerildiği gün Katolik dünyâsında büyük merâsimlerle anılıyor. Turistler mâtem alayını seyretmek için akşam saatlerinde Gerona'ya doldu. Önce Romalı asker kılığında yüzlerce kişi sıralar hâlinde eski kentin dar

sokaklarından geçti. Atlı, mızraklı askerler ve Romalı yönetici kılığında Geronalıların geçişi etkileyici idi. Sonra yalnız gözleri açık kukuletalı, baştan aşağı siyah elbise içinde, ayak-ları çıplak binlerce insan sıralar hâlinde geçti. Yüzün görünmemesi mâtemin anonim oluşunu, çıplak ayakda çekilen eziyeti anlatıyor-muş. Bunlar Hz. İsa'nın çarmıha gerili heykelini, Hz. Meryem'in kucagında çarmıhtan indirilmiş kanlar içindeki Hz. İsa heykelini ve kilisenin diğer heykellerini taşıdılar. Hz. Meryem'in sanki manken-ler kraliçesi gibi gösterildiği bir heykel çok acâyibimize gitti. Orkest-ralar, davullar ile kendimi bir film platosunda zannettim. Yol üze-rindeki bütün kahvelerin kaldırımlardaki masaları bu gece gösteri-sinde dolu idi. Gâliba bütün şehir ahâlisi bu yürüyüşte yer almıştı. Katolik dünyâsında bu törenler ülkelere ve bölgelere göre farklı dü-zenleniyormuş. Kilise; kutsal günler, yortular, bayramlar, karnaval-lar kutlayarak kitle psikolojisini elinde tutmak istiyordu.

Müslümanları İspanya'dan kovma şenliği

Müslümanlığa karşı hazırlanmış, din ve eğlenceyle harmanlan-mış, bir “fiesta”yı da Almeria şehrinde gördük. Bu gösteride İspan-yolların Endülüs müslümanlarını bu ülkeden kovmaları canlandırılı-yordu. Hristiyanlar ile Mağripli müslüman kılığındakiler bir kale-yi ele geçirmek için karşı karşıya geliyor, sonunda İspanyollar, Arapları yenerek kılıçları ile kovalıyordu. Bu ve buna benzer tören-lerin birçok İspanya şehrinde geçmişten günümüze yapıldığını öğ-renince, Türkiye'de İstanbul Fethi'ni ve bazı illerimizin kurtuluş günlerinde yapılan törenlerle alay eden, bunu çağdışı gören entel-lerimizi düşündüm.

Târihî Endülüs şehirleri İşbiliye (Sevilla), Kurtuba (Cordoba) ve Gırnata'ya (Granada) giderken sâhil kesimleri Akdeniz bölgemiz bitki örtüsüne benzerken, ülke içine girdiğimizde İç Anadolu'ya benzeyen bir tabiat ve bitki örtüsü ile karşılaştık. Bu şehirlerde gör-düğümüz eserler, yok edilmiş İslâm medeniyetinden kalan izlerdi.

Sevilla

Sevilla'da en önemli eser, Endülüs döneminde kentin en büyük câmisi iken, onun temelleri üzerine yapılmış ve minâresi kilise çan kulesine çevrilmiş Giralda Katedrali'dir. İspanya'nın ünlü gotik ki-lisesi olan bu yapıda önemli kral ve devlet adamları yanında Ameri-ka'yı keşfeden Kristof Kolomb'da defnedilmiş. Katedral'de İslâm sanat ve estetiğinin izleri görülüyor.

Sevilla, minâreden çevrilmiş çan kulesi
Cordoba

Kurtuba (Cordoba) Endülüs Emevî Devleti'nin başkenti idi. Kurtuba Avrupa'da ilk üniversitesi olan ve ilk ışıklandırılan kent özelliğini taşıyor. Kurtuba o dönem, 800.000 kişilik nüfusuyla dünyânın en büyük şehirlerinden biriydi. Şehirde 500 câmi, 300 hamam ve 70 halk kütüphânesi ve yalnız bir kitaplığında 600.000 kitap vardı. O yıllarda Avrupa'da bin kitaplı kent yoktu. Bir yılda yazılan kitapların sayısı 60.000'di. O târihte Avrupa'da okuma yaz-

Kurtuba Câmiî, sütunlar

mayı ancak din adamları ve asiller bilirken, burada halkın % 99'u okuma

yazma biliyordu.²³ Kurtuba'daki en büyük eser, 786 yılında yapımına başlanmış 27.000 kişinin namaz kıldığı büyük câmidir. Hristiyanlar bu büyük eseri kiliseye çevirmişler. Câmînin içi, binin üzerindeki mermer sütünü ve bunlara bağlanan kırmızı beyaz ke-merleri ile orman gibi görünmektedir. İslâmiyet'e âit motif ve işle-meler üzerine Hristiyanlığa âit figürler konulmuş.

Pâkistanlı şâir Muhammed İkbal, 1932'de Endülüs gezisinde Kurtuba Câmii'ni ziyâret eder. İçindeki Endülüs'ü kelimelere şöyle döker;

Ne hayret vericiydi o müslümanların devri;
Medeniyetleri inanılması güç bir efsâne gibiydi.

Ve Kurtuba Câmii'ne şöyle seslenir;

Ey Kurtuba Câmî! Sanat âşıklarının Kâbe'si,
İslâm'ın azametisin!
Endülüs toprağı harem (Kâbe) mertebesine
çıkıştır varlığını senin!

Günümüzde Kurtuba Câmii'nde müslüman ziyâretçilere namaz kılma izni kesinlikle verilmemektedir. Teşebbüs edenler kışkırtıcı veya El-Kâideci terörist denilerek polise teslim edilmektedir. İspan-ya'da 781 yıllık İslâmî dönemden bugüne, müslümanlar için bir tek câmî bile bırakılmadı. Bunu görünce, İstanbul'da açık yüzlerce kili-seyi, bölgede hiç hristiyan olmadığı halde Trabzon'da Sümela Ma-nastırı'nı ve Van Akdamar'daki kiliseyi milyonlar harcayıp restore edip, ibâdete açan hükümetimizi düşündüm. Ermeniler bununla da memnun olmayıp bastırmaları sonucu Akdamar Müzesi Kilisesi'ne bir de kocaman haç taktırdılar. Sen müslüman olarak, onların istedi-ği her şeyi yapacaksın. Fakat sen onlardan hiçbir şey isteyemeyecek-sin. Medeniyetler ittifâkı veya dinler arası diyalog bu olsa gerek!

Granada ve Elhamrâ Sarayı

İspanya gezisinin doruk noktası; Gırnata şehrinde İslâm sanat ve estetiğinin zirvesi olan Elhamrâ Sarayı'nı görmemiz idi.

Elhamrâ Sarayı, Gırnata şehrine hâkim bir tepede saray, kale olarak yapılmış. Sarayın duvarları kırmızı tuğladan olduğu için Arapça hamr kökünden El Hamrâ adı verilmiş.

Saraya Adâlet Kapısı'ndan girdik. Saray, sayısız oda, salon, av-lu, bahçe, havuz ve çeşmelerden oluşuyor. Ünlü "Aslanlı Avlu" 124 ince mermer sütunla çevrelenmiş. Ortasında çanak şeklindeki fıski-yeli havuzun altında her birinin ağzından sular fişkırır 12 aslan heykeli duruyor. Sütunların üzerinde süslemeler ve Kur'an'dan âyetler yer alıyor. Sarayın bütün odalarının duvarları geometrik şe-killer, süslemeler ve çinilerle

²³ Endülüs'ün Avrupa bilim ve kültürüne etkisi hakkında geniş bilgi için; Sigrîd Hunke, Avrupa'nın Üzerine Doğan İslâm Güneşi, çeviri: Servet Sezgin, Bedir Yayınevi, İst.,1979

kaplanmış. Uzun giden yazılar, süs motifi gibi görülmektedir. Bu yazılardan en dikkat çekici olanı sık sık tekrarlanan “Allah’tan başka gâlip yoktur.” “Lâ gâlibe illallah” yazısıdır.

Birbiriyle bağlantılı odalar arasında yer alan salonlar ve bunla-rın arasındaki avlular, yeşil alanlar, fiskiyeli havuz ve çeşmeler son derece âhenkli bir tarzda yapılmıştır.

Lâ gâlibe illallah

Ünlü şâirimiz Yahyâ Kemal, İspanya’da Madrid’de büyükelçilik yaparken 1927 yılında burayı gezmiş ve saray hakkında şunları yaz-mıştır; “Elhamra’ya basit bir dış kapıdan giriliyor. Girerken hârikulâde bir mekân içine girileceğinin farkına bile varılmıyor. Girdikten sonra bir âlemden başka bir âleme geçmiş, sanki bir rüyânın ortasına düşmüş gibi gözlerimi kapadım açtım.”

Sarayı gezdikten sonra Cennetü’l-Ârifin adlı bahçe bölümünü gezdik. Burada fiskiyeler, havuzlarla son derece estetik, güzel bir şekilde tasarlanmış bahçeler gördük.

Sarayın arkasında tepeleri karla kaplı Sierra Nevada Dağları görülmekte idi. Sarayın yan tarafından bu dağlara giden yolda, 1492 yı-lında Benî Ahmer Devleti’nin son hükümdârı Ebu Abdullah, Gırna-ta’yı hristiyanlara bırakıp giderken oradan sevgili sarayına üzüntüyle baktı. İçine dolan büyük kederle gözlerinden yaşlar boşandı. Yanın-da bulunan annesi Ayşe Hanım, oğluna târihe geçen şu sözleri söy-ledi; “Ağla oğlum ağla! Seni doğuracağıma, taş doğursaydım. Bir erkek gibi savunmadığın yerlerin karşısında şimdi kadın gibi ağla!”

Endülüs’ün bize anlattığı

Endülüs şehirlerinde ve özellikle Elhamrâ'yı gezerken kendimi-zî bu kültüre hiç yabancı hissetmedik. Çünkü bu ince, yüksek bir medeniyetin izleri olan eserler, milletimizin de içinde olduğu İslâm Medeniyeti'nin eserleri idi. İslâm'ın tevhid anlayışı ile yapılmış bu eserler ve bizim kültürümüze yabancı olmayan sanatlar Endülüs'e sevgiyle, gururla bakmamıza sebep oldu. Fakat 8 asır süren büyük bir medeniyetin ve onu var eden insanların vahşice, barbarca yok edilmesi içimizi hüznle doldurdu.

Bize göre; Türklerin Endülüs Devleti'nin târih, medeniyet ve yok oluşundan alacağı dersler vardır.

Emevî Devleti kumandanı Târik Bin Ziyad, 711 yılında İber yarımadasına ayak basınca, gemilerini yakarak, askerlerine geri dönüş olmadığını gösterip, bu toprakları ele geçirdi. 750 yılından 1031 yılına kadar Endülüs Emevî Devleti dönemidir. Kurtuba bu devletin başkenti idi. Yukarda Kurtuba hakkında verdiğimiz bilgilerden anlaşılabileceği üzere Endülüs'ün en parlak dönemi bu dönemdir. Müslümanlar daha sonraki yıllarda kendi aralarındaki mücadelelerde Hristiyanları yardıma çağırdılar. Lütfen bu noktaya dikkat ediniz! 11. yüzyılda Endülüs Emevî Devleti toprakları çok sayıda devletçiğe bölündü. Müslümanların iç çekişmeleri sonucu bölünen ve zayıflayan Endülüs, sonunda Hristiyanların eline geçti. 1492 yılında Gırnata'daki Benî Ahmer Devleti'nin yıkılışı ile İber yarımadasında 781 senelik İslâm hâkimiyeti sona ermekle kalmadı. Hristiyanlar müslümanlara âit bütün izleri; muhteşem câmileri, sarayları, su ka-nallarını, hattâ kitapları bile yok etti. Müslümanlar da ya öldürüldü, ya göçe, ya da din değiştirmeye zorlandı. Din değiştirenlere bile güvenilmeyip engizisyon fırınlarında yakılarak öldürüldüler.

Osmanlı Sultânı 2. Bâyezid zamânında Kemal Reis, bu ülkeden müslümanları Osmanlı gemileriyle Afrika ve Anadolu'ya taşıdı. müslümanlarla aynı kaderi paylaşan İspanya Sefarad yahûdileri de Osmanlı Devleti'ne sığınarak Selânik ve İstanbul'da iskân edildiler.

Pakistan asıllı İngiliz yazar Târik Ali,²⁴ "Birin içindeki çokluk" olgusunu nar mecâzı ile ifâde ederek 15. yüzyıl sonlarında müs-lüman, Hristiyan ve yahûdilerin uzun yıllar barış içinde yaşadığı Gırnata'yı anlatır. Ancak 1492 yılında Kraliçe İsabel'in emriyle yerle bir edilen Gırnata'da binlerce insan öldürülür, iki milyondan fazla kitap yakılır ve bu topraklarda İslâm'ın bütün izleri yok edilir.

Târik Ali, esas olarak batı Hristiyanlığı ile İslâm dünyâsı ara-sındaki uzun süreli karşılaşmayı işlediği dörtlemesinin ilk kitabı olan bu romanı niçin kaleme aldığını şu sözlerle anlatır:

"Körfez Savaşı'nın patlak verdiği yıldır. Amerikan, İngiliz ve Fransız uçakları Bağdat'ı bombalarken, Batılılar savaşı bir video oyunu gibi seyrediyorlardı... Beni en çok kızdıran şey de bir İngiliz televizyon spikerinin

²⁴ Târik Ali, *Nar Ağacının Gölgesi*, Everest Yayınları, çev. Mehmet Harmancı, İst., 2001.

bu olayı haklı göstermek için, Arapların siyâsal kültürü yoktur, demesiydi. Ben de buna tepki olarak İslâm kültürünü ve târihini araştırmaya karar verdim; İlk olarak da bu romanı 15. yüzyıldaki İspanya’da İslâm’ın Avrupa dünyâsından nasıl silindiğini yazdım...”

Gırnata’nın ve müslümanların yok edildiği yüzyılda Türkler 1453 yılında hristiyan Bizans’ı yıkarak İstanbul’u aldılar. İstanbul Fâtîhi genç pâdişah Sultan II. Mehmet, hristiyanları dinlerinde hür bıraktı ve hristiyanların din işlerini düzenlemek üzere patrik gö-revlendirdi. Kiliseler kapatılmadı.

Aslında müslümanlar hâkimiyeti altına aldıkları, Endülüs’te, İstanbul’da ve diğer Osmanlı ülkelerinde Kur’ân-ı Kerîm’in Kâfirun Sûresi 6. âyetinde emredildiği gibi; “Benim dînim bana, senin dînin sana!” demek sûretiyle çeşitli inanış ve îmanlara gösterdiği saygıyı hristiyanlardan da esirgemedi.

Büyük yazar ve düşünürümüz Sâmîha Ayverdi, Endülüs’e 1980 yılında yaptığı ziyârette gördükleri karşısında İslâm’ın ve hristi-yanların başka dinlere saygısı konusunda şu satırları yazar: “İslâm’ın her dîne, her inanca saygılı oluşu karşısında haçlı âlemden de, ister istemez bu aranıyor. Ammâ ne yazık ki, hürmet yerine, bir küçümseme. Bir lâubâ-lilik ve nefret âdeta bar bar bağıyor.”²⁵

Türkler 1071 yılında Malazgirt Savaşı’nda hristiyan Bizans’ı yenerek, Anadolu’yu alıp, çok kısa zamanda Marmara kıyılarına ulaştı. Süleyman Şah 1075’de İznik’i başkent yaparak, Türkiye Dev-leti’ni kurdu. Batı, dün ve bugün Anadolu’ya hristiyan toprağı gö-züyle baktığından Türklerin Anadolu’yu ele geçirmesini hiçbir za-man kabullenmedi veya içine sindirmedi. Bu nefretle, 1096 yılından itibaren düzenlenen ve en sonuncusu 1922’de defedilen sayısız Haç-lı Seferi ile Türkler Anadolu’dan atılmaya çalışıldı. Günümüzde Haçlı Seferleri çeşitli tertiplerle Türkiye’yi karıştırma, güçsüz bırak-ma ve bölme üzerine odaklanmış görünüyor.

İslâm’ın ve Türk’ün vicdânı, merhum yazar Sâmîha Ayverdi, Endülüs gezisinde Türkiye’nin de içinde bulunduğu İslâm dünyâsı-nı o günlerde ve ne acıdır ki bugün de aynı olan durumunu içinin yangınıyla edebî bir dille şu şekilde yazıya dökmekten kendini alamaz: “Garîbiz. Zîra İslâm dünyâsı mahzun ve yaralıdır. Bu dağınık, bu zedelenmiş muazzam vücut , sağlığına kastetmiş menfî güçlerin hâlen zebûnudur. İstikbâli ve âkıbeti hakkında dostları değil, düşmanları karar vermekte ve onu dertli, zayıf hasta görmekte menfaati olan kuvvetler idâre etmektedir.”²⁶

*İspanya’da Endülüs şehirlerini gezerken, Endülüs-İslâm mede-niyetinden kalabilen izleri görürken hep vatanımızı, vatan şehirle-rini ve milletimizi düşündüm. “Acaba Türkiye ikinci bir Endülüs olur mu?” diye kendime sordum. Bu soruya târihimize bakarak; “Türkler târihlerinin zor

²⁵ Sâmîha Ayverdi, Yeryüzünde Birkaç Adım, Ötüken, 1969-80 Seyahat Notları, İst. 1984, s.281

²⁶ Sâmîha Ayverdi, a.g.e, s.293.

diye cevap verdim.

Sabır Sarmaşıkları (Rubâîler)

Bekir Sıtkı Erdoğan

Us Güvencesi

Rabbim, bize cilven mi bu şaşkın kılavuz?
Bizler karışıp gitmiş, ufuklar sonsuz...
Yıllar yılı us! us! diye düştük peşine,
Heyhat! Henüz kendini bilmez daha us.

Kaymaklı Muammâ

Katkattır o kaymak ki, hasından hası var...
Yok zerre yoğurt ilgisi, ayran tası var!
Bir sır ki, içinden çıkamaz hiçbir akıl,
İnsan da yarım, öküzde dört okkası var!...

Katıksız Hapis

Gökler sonsuz, biz yere mahkûm olduk!
Bir kez düşünüp bin kere mahkûm olduk...
Yok fikre katık sudan havadan başka;
Mantık denilen çembere mahkûm olduk!

Babama Dâir

Zeynep Uluant

Daphne du Maurié'nin meşhur romanı Rebecca, çok sevdiğim ve hiç unutmadığım şu satırlarla başlar: “Dün gece rüyamda Manderley’i gördüm.” Ben de babamı Hakk’ın rahmetine uğurladığımızdan yana geçen üç sene içinde her sabah “Bu gece babamı rüyamda gördüm.” diyerek uyan-mak istiyorum. Zîra tam elli iki sene muhabbetini cömertçe bezle-den bir babanın kolu kanadı altında kendimi güvende hissederken âniden madde planından çekilince, bâzen günde iki defa konuştu-ğum kendisiyle artık ancak mânâ âleminde hasret giderebiliyorum.

Şüphesiz ki her evlât için anne ve babası büyük değer taşır. Fa-kat zannederim benim babamla aramda bir baba-kız muhabbetin-den öte bir fikir ve dâvâ müşterekliği vardı. Şuur nehrimin akmaya başladığı çocukluk günlerimden itibâren hatırladığım, üzerime sev-giyle eğildiği kadar her vesileyle zengin bilgi dağarcığından beni is-tifâde ettirmeye çalışan verici tutumuydu. Evimizden hiç eksik ol-mayan millî ve mânevî atmosfer benim içine doğduğum olağan bir durumdu.

Genç yaşta kaybettiği, çok sevdiği babası onun hayattaki ilk ho-cası olmuş ve anlaşılan keskin ve kıvrak zekâsını ondan almıştı. Kendisiyle sık sık gerçekleştirdiğimiz dışarı buluşmalarından birin-de babasının vefâtına dâir anlattıklarını not defterime şöyle kaydet-mişim: “16 Mart 2005. Babam bugün beni Cafe Le Bon’da yemeğe dâvet etti. Bu sırada da hayâtından kesitler anlattı. Âilesiyle arasın-da hiçbir zaman problem olmamış. Kendinden on yaş büyük olan ablasının küçüklüğünü pek hatırlayamasa da Bursa Lisesi’ne (Si-vas’dan) gönderildiğine göre tahsil hayâtında problem olduğunu tahmin ediyor. Genellikle derslerinden iyi notlar alan babam lise ikiden üçe geçtiği sene paratifoya yakalanmış ve uzun bir devam-sızlık döneminden sonra bunalımlı bir devreye girerek o sene sınıfta kalmış. Bunun üzerine son sınıfı okumak üzere Çorum Lisesi’ne göndermişler. Bu ona âdeta bir rehabilitasyon devresi gibi gelmiş ve rahatlıkla mezun olmuş.

Babası “Eğer akademik kariyer yapmak istemiyorsan yüksek tahsile gerek yok.” dediyse de o Hukuk Fakültesi’ne yazılmış. Baba-sı zâten çocuklarını kararlarında serbest bırakan biriymiş.

İskele’de satılan ve ismini hatırlayamadığı bir gazetede Gökhan Evliyaoğlu adlı birinin şiirlerini beğenerek okurmuş. İkinci sınıfta

tanışmışlar. Annem, onun kız arkadaşı Latîfe'nin arkadaşıymış. Gök-han Bey, "Bu kızlar senin bildiğin kızlardan değil, Peygamber Efen-dimiz'den bahsederken salavat getiriyorlar." demiş. Annem ile ba-bamın tanışması böyle olmuş. Daha önce de Gökhan Evliyaoğlu'nun vâsıtasıyla İskender Paşa'da Mehmet Zâhit Kotku Hoca Efendi'nin elini öpmüş. Annemle tanıştıktan bir müddet sonra onu da el öpme-ye götürmüş. Annem, "Benim gibi kız çok bulunur ama böyle kapı kolay bulunmaz." demiş. Bu söz babamı çok memnun etmiş.

Üçüncü sınıfta babam ağır bir zâtülcenp geçirmiş. Doktor çok iyi bakılması gerektiğini söyleyince Sivas'a âilesinin yanına gitmiş. Arabanın yaygın olmadığı o devirde babamı üstü kapalı bir at ara-asıyla karşılayarak eve götürmüşler. İhtimamlı bir bakımla bir haf-tada kendine gelmiş. Kendini iyi hissettiği bir sabah kalkarak oturma odasına gitmiş fakat bakmış ki ortalıkta bir tuhafılık var. Dolabı bir açmış babasının bütün eşyaları toplanmış. Zâten ne zaman babasını sorsa, "Ankara'ya dâvâ tâkibine gitti." diyorlarmış. Durumu anla-yınca annesi gelerek odanın penceresi önünde durmuş ve "Eğer kendini harab edecek olursan kendimi candan atarım." demiş. O gece babamın karnı öyle ağrımış ki âdeta ölmeyi beklemiş.

Zamânın küllendirmediği acı yok. Babam da hastalığı geçtikten sonra İstanbul'a dönmüş. Bu arada müstakbel kayınpederi Burha-nettin Güleriyüz, Ahmet Emin Yalman'ın aleyhine açtığı dâvâda ba-bamı savunmuş. Henüz bir işi olmamasına rağmen annemle evlen-mişler. Babam, "Şimdiki aklım olsaydı böyle bir hatâ yapmaz, elim ekmek tutmadan evlenmezdim." diyor.

Askerliğini de Diyarbakır'da yapıp döndükten sonra serbest iş hayâtına atılmış. Fakat onun iyi geçen üniversite hayâtına muvâzî olarak mesleğinde iyi bir yere geleceğini umanlar, matbaacılık yap-masını yadırgamış ve küçümsemişler.

Yazı hayâtına ise 1965 de Bâbîâlî'de Sabah Gazetesi'yle başlıyor. Ancak bir sene süren bu devreden sonra bir gün gittiği Ankara'da öz dedem ve devrin Çalışma Bakanı olan İhsan Gürsan ile karşılaşı-yor. O, kendisini Millî Reassürans'a yolluyor ve oradakiler imtihâna bile tâbi tutmadan işe aldıklarını söylüyorlar. Fakat imtihâna alın-mamayı adâlet duygusuna yediremeyen babam bunu kabul etmi-yor. Bunun üzerine dedem hiç sormadan babamı doğrudan Anado-lu Sigorta'ya tâyin ettiriyor. Bu arada dedem uzun zamandır görüş-mediği kızına babam vâsıtasıyla "barışalım" mesajı gönderiyor. An-nem ise "İnönü kabinesinden ayrılırsa barışırım." diyor.

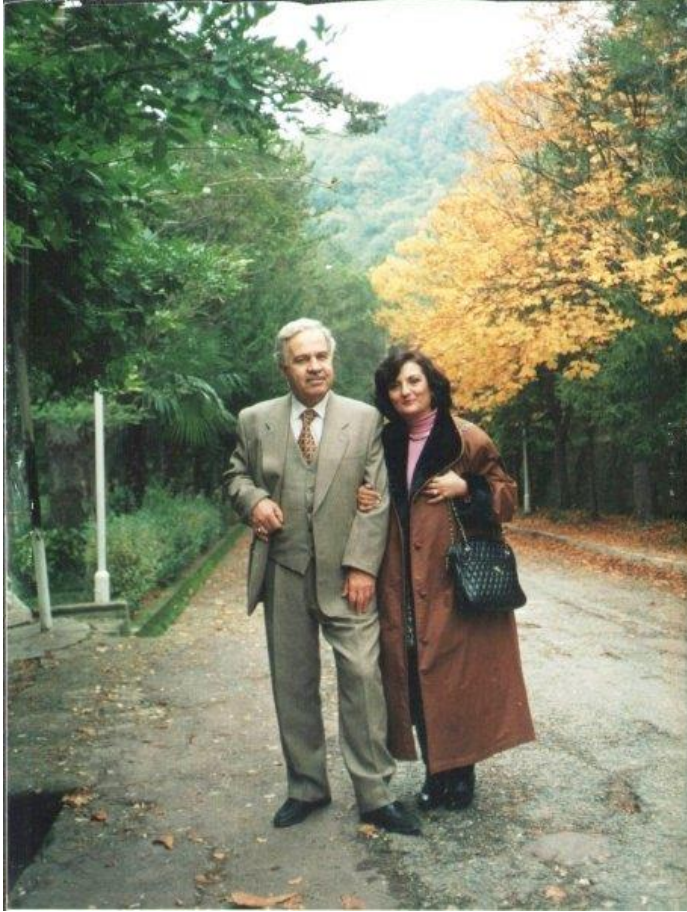
1969'da ise Fethi Gemuhluoğlu'nun delâletiyle Tercüman'daki yazı hayâtına başlıyor.

Ergun Göze yetmiş sekiz senelik hayâtına binlerce makâle on-larca yazı dâvâsı uğruna bir yığın mücâdele sığdırdı. Sayısını unut-tuğum mahkemeleri, onun fikir kavgalarının sâdece bir kısmıdır ve asla şahsî olmamıştır. Gerek gazeteci hüviyetiyle gerek turist olarak gittiği bütün

seyâhatlerde hep Türk'ün izlerini aramış ve bulmuştur da... Avusturalya'da bile...

Para onun hayâtında hiçbir zaman mühim yer tutmamış, kazan-dığı zamanlar ihtiyaçlılara bolca dağıtmış ve oturduğu evden başka bir mülk sâhibi olamamıştı. Henüz lise çağındayken hazırladığı mi-zâhî bir duvar gazetesinde karakterinin bu yönünü, "Para: Ergun'-un hiç ihtiyâcı olmayan bir şey" cümlesiyle dile getirecektir.

Derbeder, dağınık, dalgın meşrebina karşılık, okumak, okudu-ğunu zabt etmek, yazmak ve fikir tartışmalarından gâlip çıkmak ko-nusunda üstüne yoktu. Tabîî hak ve hakîkatin mücâdelesini yapma-nın da bu gâlibiyette payı büyüktü. Dînin ve mânevî değerlerin si-yâsete âlet edilmesi en büyük üzüntüsüydü. Bu yüzden eskiden fikir müşterekliği olan birçok dostunu karşısına alma pahasına doğ-ru bildiğini söylemekten çekinmemiştir. Ömrünün son yılları bu yolda mücâdele ve keskin bir muhâlefetle geçmiş, Müslümanlık iddiasıyla yola çıkıp dünyevî hırslarla koltuklarına mihlananlar en büyük ıztırâbı olmuştur.

içinc

tı-nın
ndeki

torbada baskıya hazır haldeki Bâkî Tuğ'un "Apo Dosyası" adlı kitabı vardı. Tam istediği gibi yatmadan ve çekmeden "Allah" diyerek rûhunu teslim etti. Onun aramızdan ayrılışının üçüncü yılında annem Hicran Göze sâdece hayat değil fikir ve dâvâ arkadaşı olan Ergun Göze'nin ardından onun hakkında bilinmeyen-leri, yanlış anlaşılması, haksızlıkları önlemek ve bu dosdoğru insa-nın bir nevi savunması olan "Ergun Göze ile Elli beş Yıl" adlı kitabı hazırlamış bulunuyor. İki senelik gözyaşlı ve hummâlı bir çalışmanın ürünü olan bu kitap babamın ebedî âleme göçüşünün yıldö-nümünde onun rûhuna gönderilecek mânâlı bir armağan olacaktır.

Evet, üç senedir babamın sohbetinden, bilgi birikiminden, tecrübelerinden, yol göstericiliğinden mahrumum. Onu çok ama pek çok özliyorum. Ne var ki asıl gerçek âlem olan gittiği yerde bir gün buluşacağımızı ve oranın buradan daha kalabalık olduğunu da bili-yorum. Mekânı cennet olsun.

Okuduklarım-Gördüklerim Duyduklarım

Kemal Y. Aren

B en da!...

Bilinen bir hikâyedir: Eskicilik yapan bir yahûdi²⁷, işsiz birisini, kendi işinde yetiştirmek için eğitir, gerekli bilgileri verir ve ilk gün berâberce işe çıkarlar. Sırtlarında torbaları, önlü arkalı sokakları do-laşmaya başlarlar. Usta eskici: “Eskiler aliiim! Eskiler aliiim! Eskici!...” diye bağırdıkça acemi eskici: “Ben da!...” der. Bir, iki, üç... Usta da-yanamaz öfkeyle: “Ben da, ben da... yok öyle! Sen da eskiciii! diyeceksin.”

Bu misal, bu gün “Ben da! Ben da! Ben da!” diyeceğim bir me-tinden alıntılar sunmak istiyorum.

Sayfamı başkasına emânet ettiğim için bana gönül koymazsınız umarım!

Biliyorsunuz benim bütün tefekkür dünyâmı okul çağındaki çocuklarımız dolduruyor. Gün geliyor, onlara bir şeyler oluyor diye endişeleniyorum, cihanım kararıyor. Gün geliyor onlarla ilgili bir güzelliği gördüğüm ya da duyduğumda tıpkı onlar gibi sevinçten uçuyorum.

İşte bu yüzden aşağıdaki metni sizlerle paylaşmak istedim.

Buyurun berâber okuyalım²⁸:

“Çocuklar için kitaplar yazıyorum, okul çağında olan dört yeğenim var

²⁷ Benim çocukluğumda eskici yahûdiler vardı. Umumiyetle orta veya kısa boylu, hafif kamburumsu yürüyen, sırtında çuval benzeri bir torba ile sokak sokak “Eskiciii, eskiler aliyim!” sesleri ile gezer, evlerden artık lüzûmsuz hâle gelmiş eşyâları yok bahasına toplar, sözde kıt kanaat olan geçimlerini bu yolla temin ederlerdi ya da biz öyle zannederdik. Çok sonraları anlaşıldı ki eskiciler vâsıtasıyla pek çok antika değeri olan nice bergüzar yurt dışına çıkarılmış, sanat galerilerinde, ünlü müzelerde yer almış. Bu gerçek fark edildikten hemen sonra yahûdi eskici nesli buhar olup uçtu.

Bizi çocukluğumuzda annelerimiz “yaramazlık yaparsan seni eskici yahûdiye veririm, torbasına atar, artık nereye götürür, ne yapar onu bilmem!” sözleriyle korkuturlardı. O zamanlar pek çoğumuzda bu korkutma etkili olmuştu. Zannediyorum, benim yahûdi sevmeliğimin temelinde çocukluğumdan kalma bu korku yatmaktadır.

²⁸ Var Olan Ada, Susanna Tamaro, Can Yayınları. 1.Basım. Ağustos 2012, s. 65-68.

ve zorunlu eğitim yaşında olan üç çocukla birlikte yaşıyorum. Bu ne-denle İtalya’da hâlâ olağanüstü eğitimcilere sâhip olduğumuzu söyleyebili-rim. (Bizim ülkemiz için de aynı hükmü verebilirim hattâ daha da ileri giderek bizimkiler için olağanüstü ferâgat sâhibi ve fedâkâr kimseler, diyebilirim.) Tutku, zekâ ve yaratıcılık bakımından olağanüs-tüler. Ve bu eğitimcilerin olduğu yerlerde çocuklar da tutkulu, meraklı ve hayâta açık yetişiyorlar.

“Sayıca az olmayan bu durumların arasına son on yılda (bizde daha da eskilere uzanıyor, tâ 1978’lere/Büyük Eğitim-öğretim reformları-na kadar!) tek amaçları BASİT İŞLERİ KARMAŞIKLAŞTIRMAK mış gibi görünen ve YASAMA YETKİSİNİ ELLERİNDE BULUNDURAN bâzı kişile-rin akıldışı müdâhaleleri eğitim-öğretim faâliyetlerinin içine sızmaya baş-ladı. İlkokula bu adın verilmesinin sebebinin bu sınıflarda ‘ilk eğitimin’ alınması olduğunu hatırlatmak isterim. Ne var ki belli bir noktada bu par-lak fikirli reformcular bu okulları modernleştirmeye ve onları (ilkokulları) ‘LİSE’leştirerek günümüzün enformasyon zenginliğine uygun hâle getir-meye kalkıştılar. (Bizde 1978 reformcuları modern matematik, mo-dern fen bilgisi sıfatları verdikleri metotlarla modernleşmeyi eğiti-min içine sokuşturdular. ‘Biz çocuklarımıza bakkal-çakkal hesâbı değil, uzay çağı matematiği v.s. öğreteceğiz. Eskinin küflenmiş dört işlemlerini hesap makinelerine terk ediyoruz, çocuklar hem oynar, hem hesap yaparlar.’ dendi.) Basitlik, özün yalınlığı, ılımlılık, modern-lik adına yok edilmek istendi. Geleceğe yansıtılan çocuk, içinde yaşadığımız müthiş karmaşık zamanlarda, elbette kuşaklardan beri eğitimin bel kemiği-ni oluşturan XIX. yüzyıl bilgileriyle yetinemezdi. Böylece her sabah küçük Martina’nın içinde sekiz kitap bulunan ağır sırt çantasının yükü altında iki büklüm olarak okul yoluna düştüğünü görüyorum. İlkokul ikide sekiz kitap mı? Tek bir HAYAT BİLGİSİ kitabıyla eğitim alan biz câhil miyiz? Bir süre önce bir baba kaygıyla şöyle dedi: ‘Kızım asit yağmurları konusunda her şeyi biliyor ama desilitre ile mililitrenin ne olduğuna ilişkin en ufak bir bilgisi yok.’”

“Elbette son derece bilgili çocuklar da var ama bilgili olmak hayâta hazır olmak anlamını taşır mı? Ayrıca zâten bilgi bombardımanı altında olan bir dünyâda çocukların başka bilgilere ihtiyaçları var mı? Bilimsel bilgi konusunda Avrupa’da son sıralarda yer alıyoruz (Tamaro, İtalya için böyle diyor. Biz neredeyiz, bilen var mı?)

“İlkokul bire giden yeğenimin ders kitabında şöyle yazıyordu: ‘Eşit değerli denklemleri işâretle!’ Yardım dilenen minik kıza ben de aynı çâresiz bakışlarla cevap verdim. İlkokul ikideki öteki yeğenime ise şunu sordum: ‘1+1 kaç yapar? O, gururla cevap verdi: 11.’ Oysa ben ilkokul bire gider-ken bir kiraz+bir kirazın iki kiraz ettiğini biliyordum.”

“Eğitmek, oyalamak değil, bir çocuğa bütün kişiliğini üzerine kurabi-leceği ahlâkî temelleri vermekte. KANDIRICI ELEKTRONİK DADI’lara emânet edilmiş olan beyinleri sürekli olarak farklı uyaranların dürtüsü altında. İşte bu çılgın dürtüler, dâimi olarak zapping yapma alışkanlığı, onların dikkatlerini yoğunlaştırma yeteneklerini un ufak ediyor. Ben, ma-

rangozluktan astronotluğa, dilekçe yazmaktan aşk mektubu yazmaya kadar bütün işlerimde mutlak biçimde dikkate ve yoğunlaşmaya ihtiyaç duyarım. Hareketlerimi birbirine bağlamayı, bu bağlama olamazsa hiçbir şey elde edemeyeceğimi bilmem gerekir.”

“Modernlik tapınağında kurban ettiğimiz bir başka husus da, insanın yaradılışında var olan bir takım yeteneklere gelişmesi esnâsında saygı gösterilmesidir. Bu, şimdiye kadar ilköğretimde çocuğun bir öğretmende icâbında beş sene okuması ile sağlanıyordu. İlköğretimde tek bir sınıf öğretme-ni olmasının kaldırılması ve öğretmen okullarının kapatılması bence çok büyük bir aptallık oldu. (Bence de!..) Bir insan gelişmek için istikrâra, gü-vene ve sessizliğe ihtiyaç duyar. İnsanın şahsiyeti ancak böyle bir ortamda gelişir. Çabalamalı, gerektiğinde sıkıntıya katlanmalı, sabretmeyi öğrenme-liyim. Yoksa ortaya hiçbir şey koyamam.”

“Bu niyet kargaşasının, bu yetersiz düzenlemelerin hedefindeki çocuklar günün birinde yetişkin olacak ve muhtemelen birçoğu kendisini ifâde etmekte zorlanacak. Bu yetersizliğin bedelini onlar ödeyecek. Çünkü hazmetmeden hâfızasına kaydolmuş bu bilgilerin doğruluğundan emin olamayan çocuk, ortaokul ve lise bilgilerine de güvenemeyecek ve bütün bildikleri ilk rüzgârda uçup gidecek. Çocuk on iki senelik çabalamasının kâğıttan inşâ edilmiş şatodan ibâret olduğunu anlayacak ve içinde bulunduğu bu yetersizliğin suçlusu olarak cemiyeti görecektir ve ona düşmanca duygular besleyecek.”

“Bence söz konusu olan sağda ya da solda durmak değil, gerçekliği gözlemleyebilmek. Ve onunla, adına sağduyu dediğimiz şaşmaz ölçü ile yüzleşmek gerekir.”

Bu metni dipnotta da belirttiğim gibi günümüzün en önemli İtalyan yazarlarından Susanna TAMARO’nun, Türkçe tercümesi A-ğustos-2012’de Can Yayınlarından çıkan Var Olan Ada adlı eserin-den aldım.

Susanna Tamaro’yu edebiyat severler Yüreğinin Götürdüğü Yere Göt, Luisito v.d. eserleriyle tanırlar. Yukarıdaki değerlendirmeler siz de fark etmişsinizdir ki bire bir bize uymakta. Ben bundan şu sonu-ca vardım: Dünyânın başka ülkelerindeki durumu bilemem ama en azından İtalya’da ve Türkiye’de Eğitim-Öğretim politikalarıyla oy-nayanlar aynı ekolden yetişmişler.

Küreselleşme denilen olgu, böyle bir şey olsa gerek!

Kubbealtı Akademi Mecmuası 2012 Yılında Neşredilen Yazıların İndeksi

Ayverdi, Sâmîha
Ali Nâilî Erdem'e Yazılmış Bir Mektup, Ocak
2012, Yıl: 41, Sayı: 161, s. 7
Abdullah Nişancı'ya Yazılmış Bir Mektup,
Nisan 2012, Yıl: 41, Sayı: 162, s. 7
Ramazan Münâsebetiyle Dostlarla Bir Musâ-
habe, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 7
Vehbi Ülkü Güneri'ye Yazılmış Bir Mektup,
Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 7

Akdağ, Mehmet Zeki
Kuşlar, Nisan 2012, Yıl: 41, Sayı: 162, s. 87

Akın, Nur Özmel
Prof. Dr. Orhan Okay ile Beşir Fuad Üzeri-ne,
Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı: 161, s.72

Ali, Maksud
Makedonya'da Çarşı ve Meydanlarımız,
Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 76

Aren, Kemâl Y.
Okuduklarım-Gördüklerim-Duyduklarım,
Ocak 2012 Yıl: 41 Sayı: 161, s. 88
Okuduklarım-Gördüklerim-Duyduklarım,
Nisan 2012 Yıl: 41 Sayı: 162, s. 88
Okuduklarım-Gördüklerim-Duyduklarım,
Temmuz 2012 Yıl: 41 Sayı: 163, s. 90
Okuduklarım-Gördüklerim-Duyduklarım,
Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 89

Ayvazoğlu, Beşir
Bir Kültür Adamı Olarak Ahmet Yâkup-oğlu,
Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı: 161, s. 52

Azak, Gürbüz
Ocağın Hocası, Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı: 161,
s. 69

Bâkiler, Yavuz Bülent
Yeri Doldurulamayacak Târihçilerimizden
Biri, Nisan 2012, Yıl: 41 Sayı: 162, s. 30

Betin Turgut
Nâzikâne, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 18

Bilgin, Bâki
Fâtih'te Niyaz Akşamı, Temmuz 2012, Yıl:

41, Sayı: 163, s. 18

Daryal, Ali Murad
İslâm'da Çocuk Din Eğitime Dâir Bir Ör-nek,
Nisan 2012, Yıl: 41 Sayı: 162, s. 25
Bir Gezinin İtirafı ve Râhibe Teresa,
Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 19
Ölüm ve Derviş, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s.
12

Demirci, Mehmet

Evlâd-ı Fâtihandan Alâeddin Halveti
(Yayınış), Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı:
163, s. 26

Erdoğan, Bekir Sıtkı
Sabır Sarmaşıkları (Rubâiler), Ocak 2012 Yıl:
41 Sayı: 161, s. 59
Sabır Sarmaşıkları (Rubâiler), Nisan 2012, Yıl:
41 Sayı: 162, s. 24
Sabır Sarmaşıkları (Rubâiler), Temmuz 2012,
Yıl: 41, Sayı: 163, s. 70
Sabır Sarmaşıkları (Rubâiler), Ekim 2012, Yıl:
41, Sayı: 164, s. 83

Ergiydiren, Özcan
Kıt'alar, Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı: 161, s. 42
Yârân-ı bâ-safâ ile hasbîhâl, Nisan 2012, Yıl:
42 Sayı: 162, s. 28
Fuzûlî ve Biz, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı:
163, s.14
"Aşk Bu İmiş" Romanını Kim Yazdı?, Ekim
2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 56

Göze, Hicran
Şâir Bir Elçi Yahyâ Kemal Beyatlı, Ocak 2012,
Yıl: 411, Sayı: 161, s. 18
Molla Kâbız Duruşması, Ekim 2012, Yıl: 41,
Sayı: 164, s. 45

Göze, Ergun
Denktaş ve Mehmetçik, Nisan 2012, Yıl: 41,
Sayı: 161, s. 11

Kaftan, Ekrem
Bir Hüzün Şarkısı, Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı:
161, s. 71

Kocakaplan İsa
Cengiz Dağcı'nın Dünyası, Nisan 2012, Yıl:
41, Sayı: 162, s. 41

Nomer, Kemaleddin
Yunan Devleti-Türk Soykırımı ve Kıbrıs
Türkleri, Nisan 2012, Yıl: 41 Sayı: 162, s.
14

Önsöz, Zeki
Almanya'ya Türk Göçünün 50. Yılı, Ocak 2012
Yıl: 41 Sayı: 161, s. 78
İspanya ve Endülüs, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı:
164, s. 74

Samsakçı, Mehmet
İstanbul'un Kitâbelerine Dâir, Nisan 2012, Yıl:
41, Sayı: 162, s. 71
Aktüel Edebiyatta Târih ve Tasavvuf Modası,
Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 59

Sanlıtop, Gazanfer
Sevgili Hocam Nâzik Erik, Ekim 2012, Yıl: 41,
Sayı: 164, s. 25

Sayar, Ahmet Güner

Vefâtının 25. Yılında Süheyl Ünver'e Dâir Düşünceler, Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı 161, s.43
Hâtıraların Aydınlığında A. Yüksel Özemre Portresine Bir Çerçeve Arayışı, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 39
Ayverdiler, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 48

Sergen, Semih
Hazânın Hüznü, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 55

Siyavuşgil, Sabri Esat
Dilimiz ve Akademi, Ocak 2012, Yıl: 41, Sayı: 161, s. 14
Dilimiz ve Akademi, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 11

Soyyer, A. Yılmaz
Sultânım, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 60

Şen, Can
Peyâmî Safâ'nın Bir Akşamı Romanında Ahlâkî Açıdan Âile, Nisan 2012, Yıl: 41, Sayı: 162, s. 79

Tansü, Yunus Emre
Anayurt'tan Anadolu'ya Buhara Emirliği, Nisan 2012, Yıl: 41, Sayı: 162, s. 66

Turan, A. Nezihi

Türk Târihinde Osmanlı Asırları, Nisan 2012, Yıl: 41, Sayı: 162, s. 60

Turan, Ömer
Yılmaz Öztuna'nın Ardından, Nisan 2012, Yıl: 41, Sayı: 162, s. 34

Uçman, Abdullah
Nâmık Kemal'in Edebiyat Anlayışı ve Edebî Görüşleri, Ocak 2012 Yıl: 41, Sayı: 161, s. 30.

Vefâtının 50. Yılında Ahmet Hamdi Tanpınar, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 43

Mehmet Çavuşoğlu'nu Hatırlamak, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 62

Uluant, Zeynep
Nev' eser'in Eseri, Temmuz 2012, Yıl: 41, Sayı: 163, s. 71

Babama Dâir, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 84

Yardım, Mehmet Nuri
Rengârenk Kütahya, Nisan 2012, Yıl: 41 Sayı: 162, s. 63

Üçüncü Tepede Hayat, Temmuz 2012, Yıl: 41 Sayı: 163, s. 85

Vatan Sathını Mektep Yapan Hocahanım, Ekim 2012, Yıl: 41, Sayı: 164, s. 30